

KRUH ŽIVOTA

číslo 2 zima 98

časopis pre slobodný život v súlade s prírodou

cena 15 Sk

**Rod Coronado | Tvorba súhlasu | Minimalistická záhrada II | Dobrovoľná skromnosť a prirodzený život v meste | Zber a príprava bylín | Posvätný vesmír
Vývoj človeka | Znovunaplnenie našich životov**

**Téma čísla-poľnohospodárstvo: Farmagedon | Permakultúra | Staré plodiny
Bio-dynamické poľnohospodárstvo | Zdravé potraviny za zdravé ceny**

Mostové víkendy na Zaježovej

Stalo sa už viac menej pravidlom, že asi raz mesačne sa na Polomoch na Zaježovej konajú víkendovky združenia Most. Toto neformálne združenie si kladie za cieľ podávať pomocnú ruku rôznym miestnym skupinám, pomáhať im v ich aktivitách a v usporiadaní rôznych akcií. Každá z týchto víkendoviek je zameraná na určitú tému, ktorá sa do hĺbky rozoberie a zároveň sa aj ukázu možnosti, kam by sa mali uberať aktivity miestnych skupín v tejto oblasti. Koncom októbra sa konala víkendovka zameraná na odpady. Prednášajúcimi boli ľudia zo Spoločnosti priateľov zeme, ktorá sa touto problematikou zaoberá na Slovensku v najväčšom meradle a Pospolitosti harmonického života, ktorá prevádzkuje v blízkych Plišovciach recyklačné stredisko.

V novembri bola témou zase doprava. Tentoraz prednášali ľudia zo Slobodnej alternatívy, Cepý, Kostitrasu a Deti Zeme. Rozoberali sa problémy dopravy u nás, ako rast počtu automobilov, výstavba diaľnic a s tým súvisiace rušenie železníc a autobusových liniek, cyklistická doprava a iné.

Kontakt: MOST, Rastó Mičaník, Vinné 96, 072 31 Michalovce

Protestná akcia proti Mc Donaldu a konzumnému spôsobu života

15. októbra sa uskutočnil v Bratislave pred McDonaldom na Námestí SNP informačný happening snažiaci sa upozorniť na problémy súvisiace s konzumným spôsobom života, ktorého veľmi zjavným symbolom je práve firma McDonalds. Počas akcie sa robilo divadielko upozorňujúce na ovládanie ľudí obchodníkmi a reklamou, rozdávali informačné letáky a diskutovalo s okoloidúcimi. Konal sa pri príležitosti Svetového dňa boja proti McDonalds, ktorý bol na druhý deň 16. októbra. Vtedy sa konali rôzne protestné akcie vo viacerých krajinách sveta (dokonca napríklad aj v Číne). Ešte jedna dob-

rá správa: V Bielorusku museli zavrieť všetky svoje reštaurácie, pretože boli stratové (ľudia tam nemajú peniaze na drahý brak)

Za Matku Zem, P.O.Box 93, 814 99 Bratislava

Turné o utrpení miliónov

koncom októbra a v priebehu novembra putoval po Slovensku kamión s výstavou, ktorá znázorňovala reálne podmienky hospodárskych zvierat vo veľkochovoch, pri prevoze a na bitúnkoch. Súčasťou boli skutočné zariadenia z chovov, fotografie a video projekcie opisujúce utrpenie zvierat v chovoch. Turné organizovala Sloboda zvierat v spolupráci s anglickou organizáciou CIWF - Compassion in World Farming (Súcit v svetovom farmárstve). O výstavu bol veľký záujem, len v Bratislave ju navštívilo behom dvoch dní asi 3000 ľudí.

Sloboda Zvierat, Tešedíkova 4, 841 06 Bratislava

Akcia za dobrý odpadový zákon

19. novembra po celom Slovensku prebehli rôzne akcie a infostánky zahajujúce kampaň za dobrý odpadový zákon. Zákon o odpadoch by sa mal v najbližšom období prejednávať v Národnej rade a kampaň sa snaží presadiť do neho niektoré opatrenia, ktoré by znížili plytvanie obalovými materiálmi, jednorazovými obalmi, ale aj spalovne a skládky odpadu. Jednou z aktivít v rámci kampane je petícia, na ktorú sa zbierajú podpisy.

Spoločnosť priateľov Zeme, P.O.Box H - 39, 040 01 Košice

V Košiciach proti armáde

4. decembra prišli ľudia na hlavnú ulicu vyjadriť svoj nesúhlas s armádou ako takou, ale aj so znevýhodňovaním civilnej služby a podliehaním civilkárov pod vojenskú správu. Účastníci si tiež pripomenuli obeť základnej vojenskej služby a vojny ako takej. Napriek nepriaznivému počasiu prebehla akcia veľmi dobre. Potom nasledoval akustický koncert v Galérii Dr. Živaga

Niektorí ľudia si myslia, že v skutočnosti žijú len sami, oni že sú všetko a ostatní, že nie sú nič. Takých ľudí je mnoho. A sú i takí rozumní a dobrí ľudia, ktorí chápu, že život ostatných ľudí, ba i zvierat, je sám o sebe práve tak dôležitý ako život ich. Takíto ľudia nežijú len vo svojom ja, ale i v ostatných ľuďoch, ba i zvieratách. Takým ľuďom sa ľahko žije a ľahko umiera. Keď umierajú, umiera v nich len to, čím žili sami v sebe, ale to, čím žili v ostatných ostáva. Naproti tomu ľuďom, ktorí žijú len v sebe samých, sa ťažko žije a trápne umiera, lebo keď takí ľudia umierajú, myslia si, že v nich umiera všetko, čím žili.

Shopenhauer

Predplatné

Najistejší spôsob, ako vždy dostať Kruh života je predplatiť si ho. Vaše predplatné zároveň pomôže zabezpečiť bezproblémové vychádzanie ďalších čísel. Predplatné na 1 rok - 4 čísla vrátane poštovného je 80 Sk. Výhodné by tiež bolo, ak by ste si objednali viac kusov (minimálne 5) na jednu adresu, čím by sa ušetrilo na poštovnom (potom by bolo ročné predplatné 60 Sk. Peniaze môžete poslať poštovou poukážkou typu C na adresu redakcie. Je možné si tiež objednať predchádzajúce číslo, ak ho ešte nemáte. Predplatné pre ČR vybavuje *Zelená distribúcia, Rosťa S., P.O.Box 22, 544 01 Dvůr Králové n.L., ČR*

Distribúcia

Hľadáme ľudí ochotných distribuovať Kruh života vo svojom okolí, na rôznych akciách a podobne. Taktiež pokiaľ viete o kníhkupectve, čajovni, či inej predajni, kde by boli ochotní predávať KZ, ozvite sa nám. Podrobnosti dohodneme individuálne.

Benefit

Časopis, ktorý vychádza bez akejkoľvek podpory štátu, či nadácií a odmietajúci komerčnú reklamu môže existovať iba vďaka podpore ľudí, čitateľov. Uvitame každú formu podpory, finančnej, či inej, pomôžu aj benefičné akcie, koncerty atď. (Napríklad si môžete kúpiť benefičné tričko - pozri predposlednú stranu). Všetky takto získané prostriedky nám umožnia vydávať časopis aj naďalej a rozvíjať jeho kvalitu, zlepšovať obsah a zvýšiť náklad.

Za všetky formy solidarity vopred ďakujeme. Veríme, že v tejto spoločnosti dokážeme rozvíjať aj aktivity neziskového charakteru (bez potreby obracať sa o pomoc na rôzne pochybné inštitúcie) a to vďaka podpore ľudí ako vy.

Príspevky

Veľmi nás potešia vaše príspevky, názory, myšlienky, listy. Radi by sme tiež informovali o všetkých zaujímavých akciách a aktivitách, či už prebehli, alebo sa iba pripravujú. Píšte na našu adresu.

Ak by ste chceli vidieť v budúcom čísle recenziu na vami vydávaný materiál, pošlite nám 1 kus na prečítanie. Na požiadanie vrátame.

ANTICOPYRIGHT !!!

Každé kopírovanie, preberanie a šírenie je vítané!

INFORMÁCIE ZO SVETA

Americký mieroví aktivisti pricestovali do Iraku

V nedeľu 15. Novembra 98 traja americkí mieroví aktivisti - Kathy Kelly, Ken Hannaford a Bert Sacks zo skupiny Voices In Wilderness (Hlasy v divočine) pricestovali do Bagdadu, čím reagovali na súčasnú krízu a hrozbu vojenského útoku zo strany USA. V tlačovom vyhlásení uviedli, "Dúfame, že Spojené štáty nepoužijú vojenskú silu proti Iraku, ale keby sa tak stalo sme rozhodnutí zostať v Iraku počas všetkých bombardovaní."

Skupina Voices in the Wilderness ďalej uvádza, "Myslíme, že je veľmi pokrytecké zo strany Spojených štátov hovoriť o zbraniach masového ničenia, keď táto krajina je za posledných 60 rokov najväčším výrobcom a predajcom zbraní masového ničenia na svete. Spojené štáty predávali zbrane aj Iraku a všetkým okolitým krajinám, okrem Sýrie."

Protestné zhromaždenia proti hrozbe bombardovania Iraku sa konali na mnohých miestach Spojených štátov, ako aj vo Veľkej Británii. V Sobotu 14. Novembra sa zhromaždilo asi sto obyvateľov mesta Austin v Texase a rozhodli sa vyjadriť svoj nesúhlas s plánmi na bombardovanie Iraku počas verejného vystúpenia ex-prezidenta Georga Busha. Dvaja ľudia z protestného zhromaždenia boli násilne zatknutí a obvinení z "narušovania verejného zhromaždenia" (zákonná terminológia používaná pre potlačovanie slobody prejavu, keď ide o názory nepohodlné ľuďom, ktorí sú pri moci).

Bojkot firmy Monsanto

Organizácie a hnutia za ľudské práva a ochranu životného prostredia vyhlásili medzinárodný bojkot nadnárodnej firmy Monsanto, na protest proti agresívnemu a bezohľadnému presadzovaniu a rozširovaniu geneticky manipulovaných plodín. Medzi produkty firmy Monsanto patria napríklad sladidlá NutraSweet and Equal. Všetky výrobky tejto firmy nájdete na Internete <http://www.monsanto.com/Monsanto/Products/List/>.

Monsanto a Ecologist

Tlačiarne najznámejšieho ekologického časopisu The Ecologist, vychádzajúceho v Anglicku, zničili všetkých 14 000 výtlačkov čísla September/Október 1998. Dôvodom bolo, že v čísle bola kritika podrobná firma Monsanto, ktorá pohrozila tlačiarom, že ich zažaluje podľa prísnych britských zákonov o poškodzovaní dobrého mena.

Vydavateľia The Ecologist potom našli iného tlačiaru, ktorý vytlačil ďalších 16 000 výtlač-

kov, ale v súčasnosti dvaja z najväčších distribútorov odmietli rozširovať magazín.

The Ecologist, Unit 18, Chelsea Wharf, 15 Lots Road, London SW10 0QJ, Britain

podľa Peace News, December 1998 spracoval matuš

Jedenásť mesiacov v korune stromu

Ekologická aktivistka Julia Butterfly strávila 11 mesiacov v korune 1000 rokov starého stromu, aby zabránila jeho vyrúbaniu a zastavila ťažbu dreva v prastarom lese zvanom Luna, nachádzajúcom sa na území USA. Julia žila v príbytku zhotovenom na vrchole stromu a od 10. decembra 1997 do októbra 1998 sa nohami nedotkla zeme.

Vďaka jej odhodlaniu a vytrvalosti sa o dôležitosť zachrány pôvodných lesov dozvedelo mnoho ľudí, správa o jej pobyte na strome prebehla masmédiami na celom svete (vrátane nášho SME) a problém sa dostal aj na rokovanie vlády vo Washingtone. Čo je najdôležitejšie, Julia Butterfly inšpirovala mnoho ľudí na celom svete a posilnila ich odhodlanie bojovať za zachovanie prastarých lesov.

V ďalšom čísle Kruhu života prinesieme s Juliou Butterfly rozhovor.

Aktivistka Earth First! bol zabitý

Dvadsaťročný aktivista Earth First! David "Gypsy" Chain bol zabitý 17. Septembra padajúcim stromom počas protestov proti ťažbe dreva v oblasti Headwaters v Kalifornii ťažobná spoločnosť Pacific Lumber tvrdí, že nevedel o žiadnom aktivistovi, ktorý by sa nachádzal v mieste ťažby. Avšak na videu EFi, ktoré bolo natočené hneď po udalosti, ukazuje drevorubača piliaceho stromy ako nepričítne nadáva a hrozí použitím pistole.

V posledných rokoch bývajú protestujúci EFi stále častejšie ohrozovaní stromami spilenými v blízkosti ľudí sediacich na stromoch, alebo dokonca bývajú spilené stromy aj so sediacimi, ťažobné helikoptéry bývajú používané na ich obťažovanie a ohrožovanie, bývajú prestrihované bezpečnostné láná sediacich a podobne.

Deň po Davidovej smrti vyhlásili EFi Aktivisti "Gypsy Mountain Free State" - nasledovala blokáda, ktorá chránila miesto nehody do ustanovenia nezávislých vyšetrovateľov. Siedmeho októbra polícia tábor prepadla a zničila, pričom na niektorých protestujúcich použila paprikový slzný plyn.

podľa Peace News, november 1998

Problémy v oblasti verejnej dopravy sa s príchodom zimy vyhrocojú.

Koncom roka pravdepodobne dôjde k ďalšiemu obmedzeniu spojov a liniek, ktoré zabezpečujú podniky Slovenskej autobusovej dopravy. Podľa posledných správ nebudú mať viaceré podniky SAD z dôvodu krátenia dotácií minulou vládou už koncom tohto roka na naftu a budú nútené obmedziť, alebo zrušiť viaceré spoje. Podnikom boli krátené štátne dotácie o 10%, čo predstavuje pre SAD zhruba 70 miliónov korún. Najhoršie na tom budú pravdepodobne SAD v Novom meste nad Váhom, Šahách, Púchove, Považskej Bystrici, Senici, Žiari nad Hronom, Zvolene, Svidníku, Trnave a Banskej Bystrici. Ani podniky Mestské hromadnej dopravy na tom nie sú lepšie a podobná situácia je na železničiach. Zostáva iba otázka času, kedy problémy naozaj neudržiame prepnúť.

Je najvyšší čas prelomiť náš pasívny záujem o tento problém, je skutočne najvyšší čas na mobilizáciu všetkých dostupných prostriedkov na záchranu verejnej dopravy. Je najvyšší čas začať bojovať za trvalú zmenu.

ZACHRÁŇME VEREJNÚ DOPRAVU

ČO MÔŽETE UROBIŤ VY**NA ZACHRANU VEREJNEJ DOPRAVY?**

- * Skúste si vyčleniť optimálny priestor (čas, ľudský potenciál) pre túto tému
- * zmonitorujte situáciu a získavajte čo najviac informácie o problémoch vo verejnej doprave vo Vašom regióne a Slovenska /situácia za posledné obdobie, momentálne problémy, pripravované zmeny a obmedzenia, východiská a možné riešenia problému atď./
- * uskutočnite anketu medzi ľuďmi, pričom sa snažte zistiť ich názor na danú tému
- * kontaktujte predstaviteľov samospráv a odborníkov z oblasti verejnej dopravy
- * zašlite podporné stanovisko predstaviteľom odborov železníc a verejnej cestnej dopravy
- * zašlite otvorený list, novej vláde, alebo jej predsedovi, ministrom dopravy a ministrovi financií, parlamentným politickým stranám, jednotlivým politikom, pričom ich informujte o problémoch vo verejnej

doprave a žiadajte ich o okamžité riešenie

* píšete o tom články do ce-

- loslovenských a regionálnych periodík
 - * získané informácie, podporné stanoviská a názory zverejnite prostredníctvom médií
 - * monitorujte informácie okolo verejnej dopravy publikované v tlači a zasielajte nám kópie článkov
 - * podporte našu iniciatívu a kontaktujte nás
- Všetkých záujemcov o túto tému budeme pribežne informovať o všetkých krokoch a pripravovaných akciách. Pre tých, čo majú prístup k Internetu a zaujímajú ich problémy dopravy na Slovensku, sme zriadili špeciálnu dopravnú konferenciu, na ktorú sa môžete prihlásiť na adrese: brazda@changenet.sk

CENTRUM NA PODPORU MIESTNEHO AKTIVIZMU
Ponická huta 65, 976 33 Poniky
tel/fax: 088/41 933 24
SLOBODNÁ ALTERNATÍVA, Staromestská 6
811 03 Bratislava, tel: 07/622 40 481

Čo v tebe prebudilo záujem o životné prostredie a práva zvierat?

Rod: Už ako dieťa som miloval a rešpektoval zvieratá a prírodu viac ako väčšina detí. Moji rodičia našťastie nezanebdali moju výchovu, tak ako rodičia väčšiny chlapcov. Raz som videl vo verejnoprávnej televízii program o kanadskom love tuleňov (ktorý sa dodnes neskonal) a bol som šokovaný bezcitnosťou človeka voči zvieratám. V tej chvíli som sa zapriahol, že urobím čokoľvek, čo bude v mojich silách, aby som zabránil tomuto zlu.

Kolko si mal rokov, keď si sa stal prvýkrát členom nejakého hnutia?

Rod: Mal som 12 rokov, keď som sa dozvedel o Greenpeace a jeho najväčšom zakladateľovi Watsonovi a od tej chvíle som sa rozhodol stať sa súčasťou úsilia chrániť Zem a zvieratá.

Aké knihy a myšlienky ti pomohli v upevnení tvojich názorov, alebo vďaka ktorým si sa stal politicky a sociálne uvedomelý? Veľa z ľudí, ktorí majú medzi 16 a 22 rokom je presvedčených o právach zvierat a ochrane planéty, ale možno nečítali dostatok toho, čo by ich popostrilo k akcii. Čo by si im doporučili?

Rod: V mladosti ma inšpirovali najviac domorodé, anarchistické a revolučné teórie a filozofie... hlavne tie, ktoré sa stavali proti západnému imperializmu, kapitalizmu a zneužívaniu Zeme a zvierat. Mnohokrát ma knihy o skúsenosti iných dohnali k priamym akciám. Čítanie knihy Bury My Heart At Wounded Knee (Moje srdce pochovajte pri Wounded Knee) od Dee Browna a In the Spirit of Crazy Horse (V duchu Crazy Horse) od Petera Matthiesona mi pomohlo k ukradnutiu siedmeho Cavalrymanovho denníku. Kniha od Abbeya Monkeywrench Gang (Gang obrancov Zeme) a kniha od Dave Foremana Ecodefense (Ekoochrana) mi pomohla v sabotovaní strojov používaných na ničenie divočiny. Tiež ma inšpirovali knihy Sea of Slaughter (More masakry) od Farley Mowata, Plague Days (Morové dni) od Richarda Adamsa a ďalšie.

Aká bola tvoja prvá akcia a kolko si mal rokov?

Rod: Prvá akcia, ktorú si pamätám, bola v mojich 17-tich rokoch. Ja a môj priateľ sme oslobodili zvieratá v ZOO, ktoré boli chytené v divočine a pustili sme ich späť do ich rodnej lokality. Zoologické záhrady nie sú nič než obyčajné väzenia divokých zvierat. Neskôr som posprejoval a rozbil výklady obchodov s kožušinami.

Mohol by si povedať, čo ste urobili so Sea Shepherd na Islande?

Rod: V roku 1985, pri mojej prvej expedícii so Sea Shepherd sme zastavili činnosť čerpacej stanice v Reykjavíku, ďalej sme znemožnili výjazd lodí na lov veľrýb z prístavu. V roku 1986 na výročnom stretnutí Medzinárodnej komisie pre lov veľrýb (IWC) vo Švédsku, Island sľúbil ukončenie komerčného lovu veľrýb. To však nedodržel a zabýť bolo 120 veľrýb. V júly 1986 som požiadal Paula Watsona (vedúca osobnosť Sea Shepherd) o povolenie zorganizovať tajnú operáciu proti islandským pirátom veľrýb. Najal som ďalšieho sabotéra. Bol to David Howitt z Cornwallu v Británii. Potom sme skúmali turistiku a lovenie veľrýb na Islande a v Októbri sme prišli na Island ako mladí turisti. Hneď sme začali pozorovať prístav a veľrybiu stanicu. Potom, ako sme spoznali všetky známe zvyklosti, sme kúpili základné náradie - obrovské nožnice. Mali sme iba toto náradie, baterky a trnavé pláštenky. Určili sme dátum. Poslali sme najprv všetky nákresy a podrobnosti na Sea Shepherd a dali sme všetku batožinu na letisko. V tú noc, 7.11.1986 sa strhla prudká búrka. Išli sme na veľrybiu stanicu, kde sme vedeli, že tam nikdo nie je a začali sme ničť každý kúsok strojov, elektroniky, počítačov a výzkumných strojov, ktoré vyzerali drahé. Strávili sme

Rod Coronado

je američan indiánskeho pôvodu, ktorý svoj život zasvätil boji za ochranu zvierat a Zeme. V roku 1994 bol uväznený a obvinený z ničenia štátneho majetku, zo spoluúčasti na podpaľstve, účasti na sprisahani a ďalších vecí. V súčasnosti je už skoro 5 rokov vo väzení. Nasledujúci rozhovor korešpondenčne zrealizoval Rick Spencer.

tam 4 hodiny, čo bolo dlhšie než sme plánovali. Ale cítili sme, že to je naša jediná príležitosť. Potom sme išli do Reykjavického prístavu a začali sme ničť lode. Prestrihli sme zámky do strojovne a vytiahli valce z chladiaceho zariadenia a naliali sme tam slanú vodu. Potom sme odkráčali do nášho auta a odišli sme na letisko. Sadli sme si do lietadla do Luxemburska. Keď sme vybrali našu batožinu a nikde ne-

bola polícia, vedeli sme, že sme unikli.

Bola to škoda za 5 miliónov dolárov?

Rod: Škoda bola odhadnutá na 3 milióny dolárov, bez započítania strát, ktoré im vznikli tým, že prišli o zisky z lovu veľrýb.

Myslíš, že akcia bola úspešná?

Rod: Áno. Od toho dňa už tieto lode nezabili jedinú veľrybu.

Urobil si ešte nejakú prácu pre Sea Shepherd?

Rod: Zostal som u Sea Shepherd do roku 1989. Zúčastnil som sa ich kampaní, ktoré zasahovali do rybolovu v severnom Pacifiku, do zabíjania delfínov v juhovýchodnom Pacifiku a ďalších akcií. Stále považujem Sea Shepherd a Paula Watsona za najväčších bojovníkov našej generácie.

Môžeš nám objasniť prečo si vo väzení?

Rod: V súčasnosti som vo väzení za ničenie vládneho majetku, za spoluúčasti na podpaľstve (kancelária Michiganského štátneho výskumu na zvieratách - zhoreli vo februári 1992). Potom čo Front za oslobodenie zvierat (ALF) operáciou pod názvom 'Bite Back' efektívne zničila kožušnícku výskumnú farmu na troch univerzitách, FBI začala prenasledovať ALF. Ja som bol hovorcom ALF. Nikdy predtým sa ALF nepodarilo nič podobného ako operácia 'Bite Back'. Bola na mňa vypísaná odmena 35 tisíc amerických dolárov. Nakoniec som bol zatknutý.

Bol si odsúdený na 4 roky, že?

Rod: 57 mesiacov.

Čím si krátiš čas vo väzení?

Rod: Čítam si, píšem tým, ktorí píšu mne, priateľom sa s ďalšími domorodými bratmi. Máme tu bubnovú kapelu a ja spievam. Tiež musím pracovať za pár drobných, ktoré pôjdu na odškodné.

Premýšľaš často o ľudoch vonku, ktorí vykonávajú veľa práce, aby pomohli zvieratám a našej Zemi?

Rod: Stále. Každý deň čítam o vojne proti prírode, ktorá stále pokračuje. Modlím sa, aby ostatní počúvali hlas svojho srdca a bránili Zem skôr ako bude neskoro.

Aký druh práce si robil na juhovýchode predtým, ako ťa odsúdili?

Rod: Bol som koordinátorom našej kmeňovej kultúrnej skupiny. Chceli sme organizovať týždenné stretnutia mládeže, kde by sme si precvičovali naše staré tance a piesne, ktoré vypovedajú o našom priateľstve s prírodou a zvieratmi. Tiež sme usporiadávali výlety k posvätným miestam, spoločne jedli, plávali a ďalšie veci. Som tiež aktívnym členom našej kmeňovej bojovej spoločnosti. Naším cieľom je chrániť našu pôdu, ľudí a kultúru.

Ako dlho si sa schovával?

Rod: Bol som na úteku skoro 3 roky.

Ako si zistil, že ťa FBI hľadá?

Rod: V roku 1992 som sa dozvedel z nejakých dokumentov, že FBI je presvedčená, že som zodpovedný za operáciu 'Bite Back'. Potom som v júly 1993 videl o mne článok v novinách a dokonca tam bola aj moja fotka.

Cítiš nejakú ľútosť nad tým, čo si vykonával?

Rod: Jediné čo ľutujem, je to, že som toho neurobil viac.

Myslíš si, že to, že si vo väzení zlomí tvojho ducha alebo naopak ťa to posilní keď sa dostaneš von?

Rod: Toto nie je vôbec porovnateľné s tým, čo všetko prežili naši predkovia v boji o ochranu. Nedá sa to porovnať ani s tým, čo sa prevádza na zvieratách v laboratóriách. Väzenie je predovšetkým psychologického rázu. Je to forma potrestania dospelých, ktorí sa nevedia chovať. Keď ide o politických väzňov, je to spôsob zastrázenia, aby sme rešpektovali ich autoritu. Ukázali sme totiž, že veríme v našu silu, ktorá je väčšia, ako tá ich. Ale čas nám hovorí, že sila Zeme je nakoniec vždy väčšia.

Hádam, že teraz máš veľa času na plánovanie toho, čo chceš urobiť, keď sa dostaneš von. Máš pravdu?

Rod: Áno, mám čas na stratégiu ako predísť tomu, aby ma zase chytili. Je to oveľa jednoduchšie, keď už si v tom raz bol. Plánujem návrat k svojmu kmeňu. Potrebujeme zjednotiť našich ľudí a obnoviť staré zvyky a naučiť sa žiť bez 'barličiek', ktoré nám technologická spoločnosť ponúka.

Aké inšpirujúce slová môžeš povedať ľuďom vonku?

Rod: Nikdy sa nevzdávajte. Pamätajte si, že ak ste mladí a fyzicky schopní, ste práve vy bojovníkmi tejto generácie. Žiadny stred. Buďte pre Zem alebo proti nej. Ak sa teraz nepustíte do akcie, pokiaľ je čas, vaše deti budú žiť v pekle a budú premýšľať o tom, prečo ste neurobili nič pre záchranu nášho životného prostredia.

Sú pre teba dôležité listy, ktoré ti do väzenia posielajú aktivisti?

Rod: Samozrejme. Ľudia stále bojujúci za záchranu našej Zeme mi dávajú chuť do života.

Je ešte niečo čo by si rád povedal?

Rod: Pamätajte, že v boji za Zem prijímate staré tradície zodpovednosti a to je veľká pocta. Nie je to iba koníček, je to osud, že máte spôsob na záchranu života vo svojich rukách. Sila Zeme je tu pre nás a máme sa od nej čo učiť. Keď viete, kde leží vaše srdce, je to krásny dar. Zapamätajte si to a veľa šťastia.

Získať viac informácií a podporiť Roda môžete na adrese:

Rod Coronado Support Committee
P.O.Box 1891
Tucson
AZ 85702
USA

Marci Randall - *Millerová, Kuov Public Radio, Larmie, Wyoming*: Povedzte, že som nejaké dieťa z USA, a povieť si: Veď toto je predsa demokratická spoločnosť, tak čo potom znamená 'ovládanie myslenia'? Rozhodujem sa sama, sama si volím svoj osud. Čo by ste jej povedali?

N. Chomsky: Navrhoval by som jej, aby si lepšie všimla, ako pracujú médiá, ako pracuje priemysel styku s verejnosťou, aby si uvedomila, že už dlho sa vedú rozsiahle debaty o tom, ako marginalizovať (zatlačiť na okraj - pozn. red.), a kontrolovať verejnosť v demokratických spoločnostiach. A najmä, aby si všimla zhromaždené dôkazy o tom, ako si hlavné médiá - čiže tie médiá, ktoré akoby vytvárali program dňa, čiže štátna tlač a televízia - ako tieto médiá kontroľujú a upravujú názory, ktoré sa v nich objavujú. Keby si uvedomila, ako druhý informácií sa cez ne dostávajú a z akých zdrojov, dozvedela by sa veľa zaujímavých vecí o demokratickom systéme.

Elisabeth Sikorovská, *'American Focus', Student Radio*: Vyrobá súhlas - čo znamená tento názov?

N. Chomsky: Názov som si v skutočnosti požičal z knihy Waltera Lippmanna napísanej v roku 1921, v ktorej opísal to, čo nazýva výrobou súhlasu ako revolúcie v demokratickej praxi. To znamená technika ovládania. A povedal, že to bolo užitočné a nevyhnutné, pretože spoločnosť alebo všeobecne záujmy všetkých ľudí verejnosť nechápe. Verejnosť sa nimi jednoducho nie je schopná zaoberať a musia byť doménou toho, čo nazval 'špecializovaná trieda'. Všimnite si, že je to v protiklade so štandardným názorom na demokraciu. Jednu jeho verziu sformuloval vysoko vážený moralista a teológ Reinhold Niebuhr, ktorý mal veľký vplyv na súčasných tvorcov politiky. Podľa jeho názoru, chladnému pozorovateľovi prináleží racionalita. No priemerný človek sa vďaka svojej najviete neradi rozumom, ale vierou, a jeho najväčšia viera vyžaduje nevyhnutnú ilúziu a emocionálne pôsobivé zjednotenia, ktoré poskytujú tvorca mýtov, aby z jednoduchého človeka udržal v chode. Nejde o to, ako by sme si mohli myslieť, že indoktrinácia (vnútená prevýchova - pozn. red.) je s demokraciou nezlučiteľná, ale skôr o to, ako si všimol celý rad mysliteľov, že je podstatou demokracie. Vo vojenskom štáte, vo feudálnom štáte alebo v tom, čo by sme dnes nazývali totalitárnym štátom, neželáči veľmi na tom, čo si ľudia myslia, pretože ich máte vo svojej moci a môžete kontrolovať, čo robia. Keď však štát stráca svoju moc, keď nemôže pomocou sily kontrolovať ľudí a keď je počuť ich hlas, je to odrazu problém. Ľudia sa môžu stať takými zvedavými takými arogantnými, že nenájdu dostatok pokory, aby sa podriadili občianskej vláde, a preto treba kontrolovať, čo si ľudia myslia. A zaužívaným spôsobom, ako to urobiť, je uchýľovať sa k tomu, čomu sa v úprimných dobách hovorilo propaganda - výroba súhlasu. Vytváranie nevyhnutných ilúzií. Rôzne spôsoby, ako verejnosť buď marginalizovať, alebo ju nejakým spôsobom priviesť do stavu apatie.

Ross Reynolds, *Kuov Listener - supported Radio, Seattle, Washington*: Vo výrobenom súhlase píšete, že primárnou úlohou masmédií v USA je mobilizovať podporu verejnosti pre zlyšné záujmy, ktoré ovládajú vládu a súkromný sektor. Co vlastne tieto záujmy znamenajú?

N. Chomsky: Ak chcete pochopiť, ako funguje akákoľvek spoločnosť, musíte v prvom rade zistiť, kto má také postavenie, že môže robiť rozhodnutia, ktoré určujú, ako má spoločnosť fungovať. Spoločnosť sa líšia, ale v tej našej sú dôležité rozhodnutia o tom, čo sa udeje - rozhodnutia o investíciách, produkcií, distribúcií atď. - v rukách relatívne koncentrovanej siete hlavných korporácií, konglomerátov a investičných spoločností. To sú zároveň tí, ktorí zastávajú najdôležitejšie miesta vo vláde. To sú tí, ktorí vlastnia médiá, a to sú tí, ktorí musia mať také postavenie, aby mohli rozhodovať. Majú úžasne dominantné postavenie, v tom, čo sa v živote odohráva, v tom, čo sa deje v spoločnosti. Vládnu v rámci ekonomického systému prostredníctvom zákonov. Ovládajú zdroje a túžba po uspokojení záujmov veľmi výrazne ovplyvňuje politický a ideologický systém.

Redaktor: Keď hovoríme o výrobe súhlasu, či súhlas sa vlastne vyrába?

N. Chomsky: Začneme s tým, že existujú dve rozličné skupiny. Potom sa dá ísť do detailov. Ale v základe existujú dva ciele propagandy. Jedným z nich je to, čomu sa niekedy hovorí politická trieda. Asi 20% populácie - relatívne vyspelí a viac-menej bystri ľudia - hrá určitú úlohu v rozhodovaní. Môže sa istým spôsobom podieľať na spoločenskom živote. Ci už ako ekonomickí manažeri alebo manažeri kultúry, ako učelia, spisovatelia a podobne. Môžu hlasovať, môžu hrať určitú úlohu v ekonomickom, politickom a kultúrnom živote. Ich súhlas je teda rozhodujúci. Takže toto je skupina, ktorú treba dôkladne indoktrinovať. Potom je tu asi 80% populácie, ktorú hlavnou úlohou je plniť rozkazy a nemyslieť. Nič si nesisť. A tí na to väčšinou doplatia.

Ron Linnville, *'TV Dinner - Public Access Tv*

Rochester, New York: Načrtli ste model - filtre, cez ktoré sa propaganda dostáva k verejnosti. Mohli by ste to v stručnosti opísať?

N. Chomsky: Je to v podstate inštitucionálna analýza hlavných médií. Hovoríme v prvom rade o celonárodných médiách, ktoré istým spôsobom vytvárajú program, ktorého sa ostatné viac - menej pridávajú do tej miery, že môžu venovať ešte viacej pozornosti národným a medzinárodným udalostiam. Takže elitné médiá akoby vytvárali program dňa - to znamená The New York Times, The Washington Post, hlavné televízne kanály atď. vytvárajú

TVORBA SÚHLASU

ALEBO OVLÁDANIE MYSLENIA V DEMOKRATICKEJ SPOLOČNOSTI

Medzinárodné uznávaný lingvista, spisovateľ, filozof a politický aktivista Noam Chomský sa zamyšľa nad tým, ako v tzv. demokratickej spoločnosti slúžia médiá na manipuláciu a ovládanie ľudí. Ide o výber z dokumentu kanadskej televízie odvysielaného začiatkom októbra na STV.

hlavný rámec. Lokálne médiá si ich štruktúre viac - menej prispôbujú. A toto robia rôznym spôsobom: selektovaním tém, triedením udalostí, združovaním a vytváraním kontextu, filtrovaním informácií, udržiavaním diskusie v istých dimenziách. Určujú, vyberajú, upravujú, kontroľujú, obmedzujú, aby slúžili vládnucim elitným záujmom v spoločnosti. The New York Times sú určite najdôležitejšie noviny v USA a bolo by možné tvrdiť, že aj najdôležitejšie noviny na svete. Zohrávajú významnú úlohu vo formovaní toho, ako súčasný svet vnímajú politicky aktívne triedy. Dejiny, to je to, čo sa nachádza v archívoch The New York Times. The New York Times je miestom, kam ľudia prídu, aby zistili, čo sa udialo. Preto je nesmierne dôležité, aby dejiny spracúvali vhodným spôsobom. Niečo sa vynechá, položia sa určité otázky, iné sa, naopak, ignorujú, všetko sa usporiada podľa istého kľúča. A podľa číh záujmov sa dejiny spracúvajú? Myslím si, že odpovedať na to nie je veľmi ťažké. Pýtame sa, čo by ste od týchto médií očakávali za predpokladu nekontroverzne spracovaného voľného trhu. A keď sa na ne pozrieme, objavíme množstvo dôležitých faktorov, ktoré určujú ich produkty. A to je to, čomu hovoríme filtre. Jedným z nich je napríklad vlastníctvo - kto ich vlastní. Napokon, ktoré médiá vytvárajú program dňa, aké spoločenské inštitúcie to sú? V prvom rade ide o hlavné korporácie, naozaj obrovské korporácie, tie sú potom navzájom poprepájané. Niekedy ich vlastnia ešte väčšie korporácie - konglomeráty, čiže napríklad Westinghouse, či atď.

Študent Nanaimo, B.C., Kanada: Zaujímalo by ma, ako konkrétne elita ovláda médiá. Ako?

N. Chomsky: To je, ako by sme sa chceli opýtať, ako elita ovláda General Motors. Preto sa takto otázka nedá položiť? Pretože GM je inštitúciou elity, nemusia ju ovládať. Oni ju jednoducho vlastnia.

Študent: Ale na určitej úrovni... Napríklad spolupracujem so študentskými novinami, takže poznám reportérov a všetko okolo toho.

N. Chomsky: Elita neovláda študentské noviny. Keby ste však v študentských novinách urobili niečo, čo by porušilo konvencie, mali by ste hneď na krku miestnych biznismenov a univerzity by sa zľakla. No, samozrejme, je možné, že by si to aj nikto, nevísim, ale len čo sa dostanete do bodu, že si vás neprestanú všimáť, začínajú tlaky. Pretože to sú ľudia, ktorí majú moc, ktorí vlastnia krajinu a ktorí ju nepustia zo svojej moci.

Moderátor: V Severnej Amerike je sedem veľkých filmových štúdií a viac než 1800 denníkov, 11000 časopisov, 1000 rozhlasových staníc, 2000 TV staníc, 2500 knižných vydavateľstiev. 25 korporácií vlastní a ovláda vyše 50% akcií v každom médiu. V niektorých prípadoch majú praktický monopol. Sú to napríklad Bertelsmann, Capital Cities/ABC, COX Communications, CBS, Harcourt Brace Jovanovich, Hearst, Ingersoll a ďalšie.

N. Chomsky: Média neudržiava v chode ich audiórium /čitatelia, poslucháči, diváci - Pozn. red./ Peniaze dostávajú od tých, ktorí propagujú svoje výrobky. A majme na pamäti, že hovoríme o elitných médiách. Tie sa teda snažia predat dobrý produkt, ktorý zvýši ceny za reklamu. To znamená, že médiá chcú, aby ich audiórium bolo čo najelitnejšie, a najvýplvnejšie. To zvyšuje ceny za reklamu. Takže máme tu korporácie, ktoré predávajú relatívne privilegované audiórium iným podnikom. Z toho vyplýva taký obraz sveta, taká predstava sveta, ktorá uspokojuje potreby, záujmy a predstavy predávajúch, kupujúcich a produktu. Keď sa do tohto systému pokúsia vpušťať ľudia, ktorí nemajú takýto pohľad na svet, je pravdepodobné, že postupne budú zo systému vyčistení. Napokon, žiadna inštitúcia si predsa nebudie dobrovoľne vytvárať mechanizmus sebazničenia. To inštitúcie nerobia. Snažia si či už vylúčiť, odsunúť na okraj alebo eliminovať všetky alternatívy - predstavy a hlasy, vyjadrujúce nesúhlas, pretože sú dysfunkčné pre samotnú inštitúciu.

N. Chomsky (po exkurzii v New York Times): Existujú však aj iné médiá, ktorých základná spoločenská úloha je

trochu iná: ide im o diverziu. To práve platí o 'skutočných masmédiách'. O tých, ktoré sa zameriavajú na obvyčajných ľudí, ich cieľom je len ich ohlupovanie. Znie to zjednodušené, ale ich hlavným cieľom je odvrátiť pozornosť tých 80 či 90 percent ľudí. Dosiahnuť, aby sledovali národný futbalový lígu. Aby sa zaujímali o matku, ktorej sa narodilo dieťa s dvoma hlavami, alebo o hocičo iné, čo im predhodia. Alebo aby sa zaujímali o astrologiu či fundamentalizmus. O čokoľvek, len aby to odvrátilo ich pozornosť od toho, čo je dôležité. Kvôli tomu je nutné redukovať ich schopnosť myslieť. Zoberme si napríklad šport. To je podľa

mňa ďalší príklad indoktrinácieho systému, pretože ľudom ponúka niečo, na čo môžu upriamiť svoju pozornosť. A pritom to nie je dôležité. Potom si ľudia nerobia starosti o veci, ktoré sú dôležité pre ich život a ktoré by mohli nejakým spôsobom ovplyvniť. Je skutočne šokujúce, ako sú obyčajní ľudia schopní schopní uplatňovať v športe inteligenciu. Keď napríklad počúvate rozhlasové vysielanie, kam môžu poslucháči telefonovať, majú tie najexkluzívnejšie informácie, rozumuje najzáhadnejším problémom a tlač s týmto nepochybné pracuje. Spomínam si, že som bol už na strednej škole a odrazu som sa sám seba pýtal, prečo mi záleží na tom, či mužstvo z našej školy vyhralo futbalový zápas. Nikoho z nich som nepoznal, nemali so mnou nič spoločné. Preto som im teda držal palce? Veď to nedáva nijaký zmysel, ide však o to, že svoj význam to má. Takýmto spôsobom sa totiž buduje iracionálny vztah podriadenosti autorite a skupinová súdržnosť. Platí to aj pre súťažné športy. Ale keď sa nad tým zamyslime, zbadáme, že to všetko má svoju funkciu. Preto sa na podporu športu venuje toľko energie a podniky sú ochotné do toho dávať peniaze.

Študent, Wyominská univerzita, Laramie, Wyoming: Už hodinu a 40 minút tu nariekate, ako elita a vláda ovládajú ľudské myslenie, aby sa radikáli ako vy nedostali na verejnosť. Ale vy ste tu. Nevidíme, že by na vás čakali agenti CIA. Boli ste v redakcii novy. Všetci sme počuli, že ste odišli a určite vám tam uverejnia tieto komentáre. V mnohých krajinách by vás za to, čo ste dnes povedali, zastrelili. Takže, čo nariekate? Predsa môžete hovoriť. Nevidíme, že by niekto kontroloval niečiu myseľ.

N. Chomsky: Nepovedal som ani slovo o tom, že by ma niekto nepustil na verejnosť. U nás to prebieha trochu inak. Existuje tu systém spracovávaní, ovládania a podobne, ktorý vytvára istý obraz sveta. Spomenul som vám jeden príklad a spomením vám tisíce ďalších. Nejde o mňa, ide o to, že verejnosť sa odsúva na okraj a robí sa všetko pre to, aby sa neplietla do cesty 'elite', ktorá chce spracovať svoje záležitosti bez cudzích zásahov.

Karin Kleinhaus, 'American Focus' Student Radio Washington, DC: V recenzii vašich vybraných spisov bolo napísané: 'Keďže bol odsunutý na okraj, stal sa prísny a drsným.' Domnievate sa, že takáto charakteristika vašej neskoršej tvorby je presná a že ste obeťou procesu, ktorý sám opisujete?

N. Chomsky: Nebudem hovoriť o vlastnej drsnosti. Ja sám si to nemyslím, to musia posúdiť iní. No to, čo sa odsumilo, je pravda. A je to presný opak toho, čo sa všeobecne tvrdí. Hoci dnes sa dá aj do hlavných médií získať prístup omnoho ľahšie ako pred dvadsiatimi rokmi.

Bill Moyers, žurnalista: Venujete sa nepopulárnym pravdám a vďaka tomu ste veľmi osamotený. Toto masmédiu venuje málo pozornosti tým, čo majú odlišný názor. Netýka sa to len vás. Väčšina ľudí s odlišným názorom nedostane v tomto médiu nikdy priestor.

N. Chomsky: V podstate je to pochopiteľné, pretože keby dopustili, aby sa spochybnil určité 'vhodné pravdy', prestali by plniť svoju spoločenskú funkciu. Všimnite si, že toto neplatí, keď prekročím hranice. Čiže skoro v každej krajine na svete mám do médií jednoduchý prístup. Dôvodov je viac. Jedným z nich je skutočnosť, že hovorím v prvom rade o USA. To pre nich nie je také hrozné.

Jeff Greenfield odpovedá na otázku prečo N. Chomsky nebol nikdy v jeho TV programe Nočná linka, i keď je jedným z najvýznamnejších intelektuálov na svete: Možno je jedným z tých významných intelektuálov, ktorí nevedia rozprávať v televízi. Keď máte 22 minútový program a niekto potrebuje 5 minút len na to, aby sa rozhovoril... Nevieť, či to platí aj pre Chomského. Ak áno, tak je pre nás nepoužiteľný. Keď zaplatíte program, musíte si byť istý, že ten človek vie vystupovať v televízi.

N. Chomsky: to je pre americké médiá typické, že musíte spĺňať požiadavku stručnosti. Musíte byť schopný povedať niečo medzi dvoma reklamami či v 600 slovach. Toto je veľmi dôležité, pretože taká to 'krása stručnosti', schopnosť povedať zopár viet medzi dvoma reklamami znamená, že môžete opakovať iba konvenčné myšlienky. Predstavte si, že som v Nočnej linke. Mám povedať dve minúty a povieť, že Kaddafí je terorista? Chomský je vrah, Rusi napadli Afganistan atď. Nepotrebujem žiaden dôkaz a všetci len prikrývajú. Ale predstavte si, že by som povedal niečo, čo by nebolo len odraďovaním konvenčných pravd. Keby som povedal niečo úplne neočakávané

alebo kontroverzné. Keby som povedal: 'Najväčšie známe teroristické operácie sú nadené z Washingtonu.' Alebo keby som povedal: 'USA okupovali Južný Vietnam. Najlepší politickí vodcovia sú tí, ktorí sú leniví a skorumpovaní. Keby sme aplikovali norimberské zákony, každého vojnového amerického prezidenta by museli obesiť. Vzdelávanie je systém vnucovania nevedomosti. Vo svete nie je v podstate o nič viac morálky než za čias Džingischána.' Viete, ľudia budú celkom logicky očakávať, že im vysvetlíte, čo máte na mysli. Preto ste to povedali. Ešte nikdy o tom nepočuli, a ak ste to povedali, musíte mať na to nejaký dôvod a musíte mať veľa dôkazov, lebo je to ponadné prekvapivé vyhlásenie. A dokazy nemôžete predložiť, ak vás zväzuje skutočnosť. To je genialita tohto štruktúrneho obmedzenia. Keby ľudia z programov Nočnej linky alebo Macniel a Lehrer boli lepší propagandisti, poskytl by ľudom s odlišnými názormi väčší priestor a tí by nakoniec pôsobili, ako keby prišli z Neptúna.

William F. Buckley Jr., "Firing Line", (Syndicated) 1969: Som rád, že ste ochotní debatovať o vietnamskej otázke, najmä keď si uvedomím, aké to asi od vás vyžaduje sebaovládanie. Vravíte, že 'vojna je jednoducho zvrhlosť. Odsúdeniahodný čin slabochov a chudákov'.

N. Chomsky: 'Vráťte sa všetkým, aj mňa, vráťte sa každému,' to je tá istá veta...

W. F. Buckley: Iste, iste pretože vy zarádujete každého do spoločnosti vinníkov.

N. Chomsky: Prípady mi hrozia, s akým odstupom a nezáujmom sa normálni rozumní ľudia v našej spoločnosti i v iných spoločnostiach dokážu pozerať na to, čo sa tu deje. To je podľa mňa ešte strašnejšie než Hitler a ďalší podobní, ktorí sa občas z ničoho nič objavili. Ľudia by nemohli robiť to, čo robia, keby neboli ľahostajní a apatie. A preto si myslím, že práve normálni rozumní a zodpovední ľudia by mali tiež niesť bremeno viny, ktoré veľmi ľahko hodili na plecia tým, ktorí sa zdajú extrémistickými a násilníkmi.

Lynn Desjardinsová: Čo si myslíte o spôsobe, akým médiá informovali o vojne v Perzskom Zálive?

N. Chomsky: Istá do vojny je vážna vec. V totalitnej spoločnosti diktátor jednoducho povie: 'Ideme do vojny' a všetci hneď pochodia. V demokratickej spoločnosti teoreticky platí, že ak sa politické vedenie rozhodne pre vojnu, predloží dostatočný počet dôvodov, pretože vojna je veľmi katastrofická záležitosť - ako to napokon potvrdila aj táto vojna [vojna v Perzskom zálive] - a úlohou médií je poskytnúť dôležité informácie napríklad o možnostiach mierového riešenia, ktoré, nech sú už akokoľvek, treba predložiť. A tak isto treba vytvoriť fórum na diskusiu o tomto naozaj strašnom rozhodnutí - istá do vojny, čo v tomto prípade znamená zabíjať tisíce ľudí, zničiť dve krajiny atď. To sa nikdy nestalo! Nikdy - čím čom povedať, že na 99,99% bola z diskusie vylúčená možnosť mierového riešenia. Vždy, keď sa objavil George Bush a povedal, že sa nebude vyjednávateľ, hneď na druhý deň ho stovka úvodníkov oslavovala za to, že urobil všetko, čo sa dalo, pre diplomáciu. Keď povedal, že nemôžeme odmietnuť agresora, médiá námietku toho, aby sa mu vysmiali, ako sa to stalo v civilizovaných častiach sveta, v krajinách tretieho sveta, namiesto toho médiá povedali: 'Áký zásadový muž.' Rozumieme, človek, ktorý obsadil Panamu, najvyššia hlava štátu, odsudzuje agresiu vo svete. Človek, ktorý bol počas agresie v Timore vo vedení CIA, hovorí, že agresiu nemôžeme odmietnuť, a médiá mu zaľaskali. A výsledkom je mediálna vojna. Ľudia nechcu vojnu, až kým to nie je nevyhnutné. A mali právo vedieť, že to nevyhnutné nie je. Mediá to ľudom odopreli a to znamená, že sme išli do vojny na spôsob totalitného štátu. O nič nie tam nešlo.

N. Chomsky: A čo tak dosiahnuť, aby boli médiá zodpovednejšie a demokratickejšie? Nuž, je to dosť malá šanca. Je to, ako keby sme sa spýtali, či je možné aby boli demokratickejšie nadnárodné spoločnosti. Jediný spôsob, akým to dosiahnuť, je zbaviť sa ich. Ak máte pred sebou koncentrovanú moc, nemôžete naozaj ovplyvniť štruktúru moci. Nechcem povedať, že nemôžete urobiť vôbec nič, napríklad cirkev môže vystúpiť na zhromaždení akcionárov a urobiť krik okolo investícií v Južnej Afrike. Nikedy to má istý okrajový účinok. Oplývniť štruktúru moci, to by vlastne znamenalo sociálnu revolúciu, a ak nie ste pripravení na presun moci, to by vlastne znamenalo sociálnu revolúciu, teda nie ste pripravení na presun moci, médiá si zachovávajú svoju doterajšiu štruktúru a budú reprezentovať svoje súčasné záujmy. To neznamená, že človek by sa o nič nemal snažiť. Neprekáža mi osočovanie, prežívajú mi klamstvá. Intelektuáli sú veľmi schopní klamári. Očierovanie je užasnou technikou, na ktorú nedá reagovať. Ak vás niekto označí za antisemitu, ako mu odpoviete? Že nie ste antisemita? Alebo vám povedia, že ste rasista či nacista či čokoľvek iné. V takom prípade vždy prehráte. Ten, kto na vás hádže špinu, vždy vyhrá. Nemáte mu ako odpovedať. Nemyslím si, že štát by mal mať právo určiť, čo je historickou pravdou, a trestať ľudí, ktorí sa od nej odchyľujú. Tvrdím, že ak veríte v slobodu slova, tak v ňu veríte práve s ohľadom na názory, ktoré sa vám nepáčia. Goebbels bol za slobodu slova, ak išlo o názory, s ktorými súhlasil. Tak

isto Stalin. Ak ste za slobodu slova, tak s ohľadom na tie názory, ktoré sú vám odporne, lebo inak by ste za slobodu slova neboli. Môžete k tomu zaujať tieto dve stanoviská a vy sa musíte rozhodnúť, ktoré si vyberiete. Čo sa týka mojej obrany absolútne účinných, ofenzívnych ľudí, absolútne nepochybujem, že každý povie: 'Bráňte názory tohto človeka.' Nie, nebránim jeho názory, bránim jeho právo, aby ich vyslovil. Je v tom zásadný rozdiel, ktorý okrem fašistických kruhov chápu už od 18. Storočia. Je zlou službou pamiatke holokaustu, ak prijímame centrálnu doktrínu ich vrahov.

Žena na besede: Som iba obyčajná matka, ktorá rozmýšľa tak, že nechcem jedného dňa držať v náručí mŕtve vnúčatá a pozeráť, ako sa deje čosi strašné, a cítiť, že som nič neurobila. To, čo robíte, je opodstatnené. Kde je, podľa vás, to najvhodnejšie miesto, kam môžete vložiť svoju energiu? Nevieť, toľko, ako postupovať, pretože je toho príliš veľa, do čoho by sme sa mali pustiť.

tejto zmene pracuje mnoho ľudí. Viete, pracujú vo svojom okolí alebo na pracoviskách, alebo kdekoľvek sú, a oni vytvárajú základnú pre ľudové hnutia, ktoré uskutočnia zmeny. V dejinách sa všetko dialo týmto spôsobom. Či zrušenie otroctva, či demokratické revolúcie, alebo si len spomeniete, všetko tak fungovalo. Z knih o histórii o tom získate faľšnú predstavu. V knihách je vždy zopár vodcov: George Washington, Martin Luther King atď. Nechcem povedať, že tí ľudia neboli dôležití. Ale oni neboli hnutím za občianske práva. M. L. King sa dostal do knih, lebo doľu na juhu pracovalo množstvo ľudí, ktorých mená sa nikdy nedozvieme, ktorých mená upadli do zabudnutia, ktorých možno aj zabili. Keď sú aktívni ľudia, ktorým na niecom záleží, ktorí svoje životy zasväcujú spoločenským zmenám či čomukoľvek podobnému, potom sa môžu objaviť ľudia ako ja a môže sa zdať, že sme prominenti. Ale to len preto, že niečo iné pracuje. Moja práca, či už to zahŕňa stovky diskusií do roka alebo 20 hodín týždenne strávených písaním listov alebo knih, nie je zameraná na intelektuálov a politikov. Obracia sa na tých, ktorým sa hovorí obvyčajný ľudia. A ja od nich očakávam presne to, čím sú. Aby sa snažili chápať svet. A konaj v súlade s impulzmi svojej sľušnosti. Aby sa snažili zmeniť svet k lepšiemu. A mnoho ľudí je to ochotných robiť, len musia veci rozumieť. Vlastne, pokiaľ viem, v tomto iba pomáham ľuďom rozvíjať kurzy intelektuálnej sebaobrany.

Ed Robinson, Non-Corporate News, Public Access Tv, Lynn Mass: Co ste tým mysleli, aký to má byť kurz?

N. Chomsky: Nemyslím tým chodenie do školy, lebo tam to nedostanem. Znamená to, že si musíme vytvoriť nezávislé myslenie. A pracovať na ňom. Nuž, a to je pre samotného človeka mimoriadne ťažké. Črtou nášho systému je, že každého izoluje, že každý sedí pred televízorom sám. A za takých okolností je veľmi ťažké mať predstavu alebo myšlienku. Sám proti sebe bojovať nemôžete. Niektorí to dokážu, ale to sú len veľmi vzácne prípady. Treba to urobiť cez organizácie. Takže kurzy intelektuálnej sebaobrany by mali patriť ku kontextu politických a iných organizácií. Je dobré všimnúť si inštitúcie. To, čo robia. A použiť to ako kľúč. My sa snažíme bojovať s tým, čo sa oni snažia presadiť. Ak sa oni snažia ľudí izolovať, oddeliť ich a podobne, my sa snažíme dosiahnuť opak. Snažíme sa dať ľuďom dohromady. Ľuďi s podobnými záujmami. Možno rozlične orientovaných, ale v jadre so spoločnými hodnotami. Mali by mať rovnaký záujem pomáhať ľuďom, aby sa naučili brániť proti vonkajšej moci. Prevziať vládu nad vlastným životom a podať ruku tým, čo potrebujú pomoc.

Žena v diskusii: Existujú nejaké publikácie, ktoré si ja ako biologička môžem prečítať a tým obísť filter našej tlač?

N. Chomsky: Na aké médiá sa môžete obrátiť, to vám nepoviem, pretože odpoveď neexistuje. Správne odpovede sú tie, ktoré vy uznáte za správne. Možno že aj to, čo vám teraz hovorím, je nesprávne, je to možné, nie som Pán Boh. To si vy musíte premyšľať. Môžem vám síce povedať, čo je možno viac-menej pravda, ale neexistuje žiadne dôvod, prečo by ste mi mali venovať pozornosť.

Žena v diskusii: Aký majú momentálne dopad alternatívne médiá a aký by mali mať?

N. Chomsky: Ak sú ľudia schopní urobiť niečo konštruktívne, je to preto, lebo majú nejaký spôsob vzájomného kontaktu. Vždy som to počítaval ako niečo veľmi pozitívne a malo by sa to presadzovať, nakoľko to bude možné. Myslím, že pridá aj ťažké časy. Došlo k takej silnej koncentrácii zdrojov a moci, že alternatívne médiá, hoci sú mimoriadne dôležité, budú musieť tvrdo bojovať. Je pravda, že sme dosiahli niekoľko menších úspechov, ale to iba preto, že ľudia boli ochotní do nich investovať neuveriteľné množstvo energie. Zoberme si napríklad Z-magazin. Je to celonárodný časopis, ktorého celú redakciu Tvoria dvaja ľudia bez akéhokoľvek prílevu peňazí. Tiež South and Press to dokázali. Je to opäť malá skupinka ľudí bez finančných zdrojov a vydávajú veľa dobrých kníh. Je však takmer nemožné uverejniť na ich knihu recenziu. Tam, kde existuje poslucháčmi podporovaný rozhlas môžu ľudia každú chvíľu len ziskávať odlišný pohľad na svet ako ten, ktorý podávajú hlavné médiá. Nielenže o ňom počujú, môžu sa ho zúčastniť, môžu prispieť vlastnými myšlienkami, môžu sa niečo naučiť. Viete, tak sa ľudia stavajú skutočne ľudmi. Skutočne ľudskými bytosťami, ktoré sa podieľajú na spoločenskom a politickom systéme. Nemám sklon k falšnej skromnosti. Sú veci, ktoré viem urobiť a viem ich urobiť dosť dobre. Napríklad analýzy štúdie, výskum. Teda viem ako sa to robiť, a myslím, že do značnej miery viem, ako beží svet. Asi tak ako každý človek. A to sa ukazuje ako užitočný zdroj pre tých, ktorí niečo aktívne organizujú a snažia sa angažovať spôsobom, ktorý tento svet aspoň trochu zmení k lepšiemu. A ak môže byť človek v takej veci nápomocný, alebo sa na nej priamo zúčastní, je to uspokojujúce.

Reportér: Stále častejšie vidíme našich volených predstaviteľov a pritom stále menej vieme, čo robia. Je to vina médií.

N. Chomsky: To je veľmi presné. V skutočnosti sa prezidentské voľby vzdialili od bodu, keď ich verejnosť berie natoľko vážne, aby sa zúčastnila aktu voľby. Znamená to, že politický systém funguje čoraz výraznejšie bez účasti verejnosti. Ľudia nielenže čoraz znechvalivejšie ratifikujú rozhodnutia, ktoré im predkladajú, ale nedať si ani tu námahu, aby sa k nim vyjadrili. Predpokladajú, že rozhodnutia sa aj tak robia nezávisle od ich hlasovania. Keď máte voľby zaranžované celým priemyslom volebných kampaní, ona zaručuje, aké slová vyjdú ľuďom z úst. Kandidáti sa rozhodujú, čo budú hovoriť, na základe testov, ktoré im stanovujú podľa toho, aký účinok to bude mať na obyvateľstvo. A ľudia akosi nebadajú, že to je v demokracii hlboko opovrhnutiahodné.

Muž v diskusii: Aký systém by podľa vás mal nahradiť kapitalizmus?

N. Chomsky: Nuž, myslím si, že to, čo sa pred mnohými storočiami nazývalo mzdovým otroctvom, je neúnosné. Nemyslím si, že ľudia by mali byť nútení predávať sami seba, aby prežili. Systém propagandy je taký úspešný preto, že musíme pracovať. Len veľmi málo ľudí má toľko času, energie a zánietenia, aby sa dokázali prebojovať spod vplyvu televíznych komentátorov a pod. Je to veľmi jednoduché. Prídete domov, ste unavený, mali ste veľmi ťažký deň, nebudete predsa tráviť deň vypracovávaním výskumu, ale zapnete si televízor a povieť si: 'Tak a je to.' Alebo si prečítate novinové titulky, zapnete si šport a tak ďalej. Takto funguje systém indoktrinácie. Samozrejme, že jestvuje aj čosi iné. Len sa treba snažiť, aby ste to objavili. Moderná industriálna civilizácia vyvinula určitý systém vhodných mýtov. Hnacou silou modernej industrialnej civilizácie je individuálny materiálny zisk, ktorý je oficiálne akceptovaný, ak dokonca je chváľhodný, keďže, ako hovorí klasická poučka: 'Súkromné zlo prináša verejné dobro'. Je už dávno jasné, že spoločnosť, ktorá je založená na takomto princípe, sa časom sama zničí. S utrpením a nespravodlivosťou, ktoré spôsobuje, môže pretrvať iba dovtedy, kým bude možné predstierať, že ničivé škody, ktoré ľudia vytvárajú, nie sú až také veľké. Že svet je jeden veľký nekonečný zdroj a že svet je jeden veľký nekonečný zdroj a že svet je bezodný kôš na odpady. V tomto štádiu dejín sú dve možnosti: Buď ľudstvo vezme svoj osud do vlastných rúk a začne sa starať o spoločné záujmy v súlade s hodnotami solidarity, súcitu a ochoty pomáhať druhým, alebo v opačnom prípade, už nebudeme mať čo vziať do vlastných rúk. Pokiaľ je určitá trieda vo vládnucim postavení, prispôbuje politiku svojim záujmom. Podmienky prežitia, nie to ešte spravodlivosť, však vyžadujú racionálne spoločenské plánovanie v záujme spoločnosti ako celku. Ide o to, či privilegovaná elita má ovládať masovú komunikáciu a či, ako tvrdí, musí túto moc využívať, a to najmä na presadzovanie nevyhnutných ilúzií, podvádzanie hlúpej väčšiny a jej odstránenie z verejnej sféry. V krátkosti, ide o to, či sloboda a demokracia sú hodnotami, ktoré treba ochraňovať, alebo či sú hrozbou, ktorej sa treba vyhnúť. V tejto, možno záverečnej fáze existencie sú demokracia a sloboda viac než len hodnotami, ktoré treba chrániť. Je možné, že sú podmienkou prežitia.

pozn. red.: Sme si vedomí, že aj tým, že sme uverejnili len časť dokumentu sme sa dopustili toho, čo Chomský kritizuje, ale pre jeho rozsiahlosť nebolo možné ho uverejniť celý.

Dopestuj si

svoje jedlo

Práce v záhrade v zime

Osevný plán

Je to veľmi dôležitá vec. Správnym skombinovaním rastlín si totiž môžeme ušetriť veľmi mnoho roboty. Mnohé rastliny si totiž navzájom pomáhajú, chránia sa pred škodcami, ale naopak iné sa neznášajú a v susedstve sa im darí podstatne horšie. Niektoré rastliny môžu vytvárať pre druhé závetrie, alebo oporu (kukurica pre ľahavú fazuľu, ktorá naopak obohacuje pôdu o dusík, čím spätne pomáha fazuľu). Nie je tiež dobré na tej istej ploche pestovať tie isté plodiny dva, alebo dokonca viac rokov po sebe (s výnimkou trvaliek), pretože dochádza k jednostrannému vyčerpaniu pôdy a premnoženiu škodcov napádajúcich danú plodinu. Preto je dobré starostlivo pripraviť osevný plán. Vzájomnú znášanlivosť rastlín a ich vhodné kombinácie nájdete v rôznych záhradkárskych knižkách, alebo napríklad v brožúrke Permakultúra, ktorú môžete dostať na adrese redakcie.

Predpestovanie sadeníc

Ak chceme mať skoršiu zeleninu, je veľmi výhodné predpestovať si doma sadenice. Ak mulčujete je tiež dobré vysádzať do mulču sadenice, lebo vysievanie je veľmi problematické (dá sa napríklad pri strukovinách, keď sa do mulču urobí ryha a do nej sa vysieva). Ak máte nedostatok vlahy, tak neskoršie výsevy veľmi zle vzchádzajú a preto je tiež lepšie vysádzať silnejšie rastlinky, ktoré okrem toho môžu byť chránené mulčom. Môžete na to využiť rôzne plastikové kelímky od rastlinných masiel, jogurtov a podobne. Semienka vysejeme vo vzdialenosti asi 0,5-1 cm. Niekedy ich rozsádzame až pri výsadbe na záhon, ale u väčších rastlín ako rajčiny, alebo kapustoviny ich rozsádzame ešte doma do samostatných kelímok. Tekvice a uhorky vysádzame samostatne po dve tri semená na kelímok. Už koncom januára vysievame kapustu, kel, kaleráb, šalát. Vo februári môžeme vysievať brokolicu, karfiol, bôb, pór, papriku a rajčáky.

Výsevy do voľnej pôdy

Už vo februári je možno vysievať žeruchu, špenát, alebo valerianu. V polovici marca vysievame redkvicu, hrach, bôb, alebo skoré zemiaky. Na urýchlenie si môžeme pomôcť netkanou textíliou, ktorú možno dostať v záhradkárskych predajniach. Jednak chráni vzchádzajúce rastlinky pred chladom a tiež udržiava vlahu.

Rez stromov a kríkov

Vo februári je vhodný čas na strihanie stromov. Aj keď to nie je úplne nevyhnutné, hlavne u mladých stromov strih napomáha lepšej tvorbe koruny a jej presvetleniu. Aj starším stromom nezaškodí aspoň z času na čas presvetlenie. Je tiež potrebné odstraňovať suché konáre a výhonky napadnuté chorobami, napríklad múčnatkou, čím sa zabráni jej šíreniu. To môže robiť asi každý, ale tvarovací rez si vyžaduje určité skúsenosti a preto je lepšie obrátiť sa na niekoho, kto sa v tom aspoň trochu vyzná.

Vysádzanie a presádzanie

Ak ste to neurobili na jeseň, v marci ešte môžete presádzať drevniny. Ak chcete mať väčšiu istotu, že sa vám presadený stromček ujme, robte to v správnej fáze mesiaca (určite ju podľa kalendára vloženého v časopise).

spracoval Ondro

RASTLINNÉ KLÍČKY

zdroj vitamínov, enzýmov a živej energie v zime

V zime, ktorá je chudobná na čerstvé potraviny je veľmi vhodné obohatiť svoj jedálniček rastlinnými klíčkami.

Pri klíčení semien prebiehajú v rastlinách najaktívnejšie životné procesy a mobilizujú sa v nich najhodnotnejšie látky. Rozvíjajúce sa klíčky obsahujú množstvo vitamínov, biologicky plnohodnotných rastlinných bielkovín, lecitín, minerálne látky, stopové prvky, sacharidy a balastné látky. Rastlinné klíčky predstavujú najbohatší zdroj enzýmov podporujúcich trávenie, vďaka čomu ich organizmus môže veľmi dobre spracovať. Klíčenie je najlepší spôsob ako sa presvedčiť, že najzdravjšie potraviny sú tie, ktoré vznikajú prirodzeným procesom a nie tie, ktoré hádzeme do košíkov z regálov alebo chladiacich boxov v obchodných domoch. V zimnom období môžu klíčky pomôcť nahradiť nedostatok čerstvej surovej rastlinnej potravy.

Na klíčenie možno použiť väčšinu dostupných semien. Najlepšie klíči šošovica, fazuľa mungo, pšenica a semenka redkvičky, na klíčenie sú tiež vhodné slnečnicové, sezamové a tekvicové semenka, pohánka, ľan, väčšina bôbov (napr. sójové), hrach, mandle, ovos, raž, jačmeň, žito, kukurica a proso. Samozrejme, semená určené na klíčenie musia mať neporušenú šupku, mali by byť čo najčerstvejšie, nepoškodené a chemicky neošetrené.

Samotné klíčenie je jednoduché, potrebujete niekoľko sklenených nádob na zaváranie, pitnú vodu a čerstvé semená. Semená prepláchnete, nasypete do skle-

nenej nádoby a asi na 12 hodín (na noc) zalejete vodou. Po uplynutí tejto doby vodu zlejete, ak v nádobe nezostala žiadna voda znamená to, že jej nabudúce musíte dať do nádoby viac. Voda, ktorú zlejete je vhodná na zalievanie rastlín.

Semená v sklenenej nádobe znovu dobre prepláchnite a zbytok vody nechajte odkvapať (môžete použiť sítko na hrdlo nádoby), nadbytok vlhkosti v tejto fáze môže spôsobiť plesnivenie semien.

Preplachovanie potom opakujeme každých 12 hodín (ráno a večer). Nádoby s klíčkami nechávame v teple (okolo 21 stupňov Celzia) a v tme.

Semená začnú klíčiť v priebehu 36 hodín, za 3-4 dni by mali byť klíčky dostatočne dlhé a vhodné na konzumáciu. Klíčky môžete spotrebúvať okamžite, alebo skladovať v chladničke vo vzduchotesných nádobách.

Využitie klíčkov vo vašej kuchyni môže byť rôzne. Dajú sa používať rovnako ako surová zelenina, do šalátov, ako príloha k všetkým jedlám. Obilné klíčky sú vhodné do obilných kaší, ovocných šalátov a podobne. Niektoré druhy klíčkov majú špecifickú chuť a možno ich používať ako korenie. Nedoporučujeme klíčky tepelne upravovať, pretože tým by sa z nich stratili najcennejšie látky a bola by určite škoda zabíjať varením takú živú potravu, akou sú klíčky.

Prajem veľa šťastia pri klíčení a dobrú chuť!

spracoval matuš

KONEC RÝČŮ V ZAHRADÁCH

Než začne jaro a práce na záhrade, budú vás možná zaujímať niektoré zaujímavé rady odborníkov - záhradníkov.

Arnošt Tabach z Nadace rytíře Františka Horského, ktorá sa špecializuje na ekologické obdělávání země, například upozorňuje, že zemi jenom uškodíme, obděláme-li ji rýčem. "Rýč nebo pluh necháme rezivět, protože převrstvování ničí půdní organismy", říká A. Tabach.

Mikroorganismy, pro úrodnost půdy velice důležité, jsou buď aerobní (dýchající vzduch) či anaerobní (žijící pod zemí bez přístupu vzduchu). Obrátíme-li drn rýčem, zničíme oba typy těchto drobných pomocníků. Takže zpátky k motykám.

Nevypálí se ani bezhlavě bojovat s plevelem. Podle A. Tabacha mohou být užitečné i ty rostliny, od kterých bychom to nečekali. "Na zahrádce nenávidíme zejména plané okoličnaté (mrkvovité) rostliny, protože podporují užitečný hmyz", upozorňuje Arnošt Tabach na možné neuvažované zásahy.

Při setbě nezapomínejme na to, že nejodolnější proti škůdcům jsou smíšené kultury. Plodiny střídáme a pěst-

tujeme třeba i více druhů na jednom záhonu.

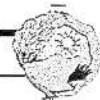
Proti škůdcům pomáhají hmyzožraví ptáci. Na okolní stromy tedy rozvěsíme ptáčí budky. Hmyzožraví ptáci rádi sídlí i v remízkách, živých plotech a keřích. Chemická hnojiva lze podle

Nadace naprosto vyloučit. Rostliny si ve vhodných kombinacích leckdy dokáží pomoci samy.

"Cibuloviny například omezují bakteriální choroby, aksamitník a měsíček svými kořenovými výměšky ničí půdní hádátka". Jako lapač mšic slouží lichořeřišnice, mandelinka neodolá lítku. Mnozí už vyzkoušeli, že třeba proti hádátkům pomáhá, když ve vodě na zalévání necháme přes noc macerovat kopřivovou nať, ale možná není tak známou skutečností, že odvar z vratiče zabráni řádění obalečů na jabloních. "Nesmíme zapomenout na to nejdůležitější", říká Arnošt Tabach, "být citliví vůči přírodě". Kdo bere, musí umět také dávat.

Jakub Kašpar (Ekolist 03/97)

Jakub Kašpar (Ekolist 03/97)

MINIMALISTICKÁ ZÁHRADA (2)

V druhom zo série troch článkov sa Patrick Whitefield zameriava na výber rastlín pre svoj obľúbený spôsob záhradníčenia - vysokú produkciu pri minimálnom úsilí.

V druhom zo série troch článkov sa Patrick Whitefield zameriava na výber rastlín pre svoj obľúbený spôsob záhradníčenia - vysokú produkciu pri minimálnom úsilí.

Minimalistická záhrada pozostáva hlavne z trvaliek a samovysievajúcich sa rastlín, nejednotlive však dôvod, prečo by nemohla obsahovať aj niektoré iné rastliny.

Roztrúsené kvety trvaliek, napríklad klinček fúzatého, divého náprstníka červeného (je jedovatý!) a astier (novoanglických) rozjasnia záhradu. Čo sa týka ovocia, vhodné je najmä 'mäkké' ovocie i mladé stromky. Jednou z najlepších možností sú hybridné bobule - ostružina loganova (Rubus loganobaccus - kríženec maliny a černice - pozn. prekl.) a pod. ťahajúce sa po plotoch okolo záhrady.

Kdesi stranou vždy pestujeme zopár nenáročných jednoročných rastlín. Medzi moje najobľúbenejšie patrí bôb obyčajný a cesnak, oba vysievajú na jeseň, oba výnimočne odolné voči slimákom a iným škodcom. Na miestach, kde slimáky nie sú veľkým problémom, fazuľa šarlátová a tekvice bohaté odmenia námahu, ktorú ste im venovali, i keď na tekvice potrebujete veľa priestoru. Trvalky a samovysievajúce rastliny sú poväčšine listovou zeleninou a tak fazuľa a tekvice dodávajú domácej produkcii rozmanitosť. Je možné ich striedať so samovysievajúcimi sa rastlinami, alebo ich pestovať na oddelenom mieste, v takom prípade je však nutné pribrať ďalšie druhy na zabezpečenie vhodnej rotácie.

Trvalky a samovysievajúce sa rastliny

Ak sa už staráte o záhradku jednoročných rastlín, zistíte, že minimalistická záhradka ju veľmi dobre doplní. Trvalky dodajú skoro na jar množstvo listov - rok totiž začínajú ako dospelá rastlina a nie ako semeno - a sú v plnej produkcii počas 'hladovej medzery' od marca do mája, keď aj najlepší pestovatelia jednoročných rastlín majú v svojej záhradke sotva niečo na jedenie. Neskôr, keď sú jednoročné rastliny najproduktívnejšie, mnoho trvaliek vytvára semená, ich listy sa zmenšajú a v niektorých prípadoch sa stávajú menej chutnými. Samovysievajúce sa rastliny sú poväčšine odolné šalátové rastliny, poskytujúce zelené listy v zime a na jar, keď je konvenčných šalátov nedostatok.

Trvalky tvoria chrbticu minimalistickej záhrady. Často sú veľmi produktívne a keď sa už raz u-

jali, vyžadujú veľmi malú starostlivosť. Okolie rastlín s veľkými listami, ako mrľák dobrý, kapusta obyčajná a morská repa zriedkakedy treba plieť, pretože zatienia mnohé buriny. Samovysievajúce sa rastliny vyžadujú trochu viac práce. Potrebujú odkrytú pôdu, aby sa mohli vysievať a do nej sa môžu vysievať aj nechcené rastliny. Popri pleťi je na dosiahnutie najlepších výsledkov niekedy nutné aj presvetľovať. Prispievajú však k značnej rozmanitosti rastlín, ktoré možno pestovať, hlavne na šalát.

Zelenina a bylinky

Delenie na zeleninu a bylinky je dosť umele.

Trvalky dodajú skoro na jar množstvo listov - rok totiž začínajú ako dospelá rastlina a nie ako semeno - a sú v plnej produkcii počas 'hladovej medzery' od marca do mája, keď aj najlepší pestovatelia jednoročných rastlín majú v svojej záhradke sotva niečo na jedenie.

Bylinky je vlastne zelenina s dosť výraznou chuťou, alebo liečivými vlastnosťami, ktorú konzumujeme v relatívne malých množstvách. V skutočnosti jestvuje plynulý prechod od veľmi silnej chute k neurčitej chuti a jestvuje množstvo rastlín uprostred škály, ktoré často nazývame bylinkami, ktoré však môžeme pridávať do šalátov, či varených jedál v pomere veľkých množstiev. V podstate je možné zostaviť lahodný šalát výlučne z 'byliniek'. Tajomstvo spočíva v použití čo najväčšieho množstva rôznych druhov: čím väčšia rozmanitosť, tým lepšia chuť.

Dodávatelia semien:

Niektoré z uvedených rastlín dostanete v bežných obchodoch so semenami, iné môžete skúsiť získať na nižšie uvedených adresách:

Biodiversita - Petr Dostál
Svaz PRO-BIO
Nemocniční 53, p.s.116
787 01 Šumperk, CZ
tel 0649-216609, 214586
ax 0649-21458
staré plodiny a krajové odrody

Plants for a future
The Field, Higher Penpol,
St Veep, Lostwithiel,
Cornwall PL22 0NG, UK
Neobyčejné potravinové rastliny

Organic Gardening Catalogue
CoombeLands House, Addlestone,
Surrey, KT15 1HY, UK
Tel.: (01932) 820958
Semená zeleniny a byliniek

PROFILY RASTLÍN PRE MINIMALISTICKÚ ZÁHRADU

Tri samovysievajúce sa rastliny:

Valeriánka poľná

Je šalátová rastlina s jemnou chuťou, nízkého vzrastu s malou ružicou okrúhlych listov. Môže sa použiť ako náhrada zeleného šalátu v šalátoch. Je to rastlina najmä na zimu a na jar, ktorá vyrašie na jeseň a semená vytvára na jar. Vysieva sa tak hojne, že niekedy je možné ju používať ako zimné zelené hnojivo.

Barborka jamá a Eruka

Majú silnejšiu chuť, eruka lahodnú orechovú. Obe majú rady chlad jesene a jari, aj keď je možné udržiavať ich až do leta zberom novootvorených kvetov a udržiavaním vlhkej pôdy, ich chuť však bude stále štipľavejšia.

Eruka môže zahubiť prudký mráz, ďalšie dve sú však voči mrazu nezvyčajne odolné. Tieto tri rastliny spolu nezvyčajne dobre rastú - a tiež sa k sebe hodia v šaláte. Sú dokonca veľmi pekné, keď spolu kvitnú: Jasnožltá Barborka kontrastuje s mramrovobielou erukou a blankytnou valeriánkou. Semená je dostať v každom dobrom záhradníctve.

Tri 'pravé buriny'

Hviezdica prostredná

Je ďalšou náhradou šalátu s príjemnou jemnou chuťou. Dobré sa jej darí v miernej tieni a je výnimočne odolná voči chladu - môžete odhmutiť sneh a nájsť pod ním nádherné hviezdice.

Mrľák biely

Je možné pridávať do šalátov, alebo variť samostatne ako špenát - jednu minútu. Je lahodný na oba spôsoby, najmä mladý s kyslastou miernou slanou chuťou. Je však, podobne ako špenát, bohatý na kyselinu šťavelovú, nemal by sa preto jesť každý deň. (Možno ho dostať u Pro-bia)

Žerušnica chlpatá

Nie je výrazne chlpatá a vôbec nie žeravá. Chuť najlepšie zo všetkých rastlín svojej čelade, má orechovú chuť s mierne korenistou príchuťou. Je to veľmi malá rastlina a k šalátom prispieva skôr chuťou ako objemom. Najlepšie rastie na vlhkých, tienistých miestach.

Ak sa tieto rastliny zjavujú vo vašej záhradke, nevytrhajte ich, pestujte ich! Ja som ich dokonca vysadil, ale pozor, rýchlo sa rozšíria na akejkoľvek odkrytej pôde.

Tri jedlé kvety

Kapucínka

Je brilantná jedlá/dekoratívna rastlina. Listy, stonky, jasne sfarbené kvety a semené tobolky je možné pridávať do šalátov. Chuť je korenistá, ale jemná. Ťahavé odrody môžu rýchlo pokryť veľké plochy pôdy, šplhať po plotoch atď. Nie sú to najspoločnejšie samovysievajúce sa rastliny, ale možno stojí za to z času na čas priložiť ruku k dielu a podporiť ich v raste.

Nechťík lekársky

Vzchádza spoľahlivejšie, často tak nahusto, že potrebuje presvetliť, aby vyrástli zdravé, dobre kvitnúce rastliny. Vzdialenosti 20-25 cm by mala stačiť. Jasné oranžové kvety oživujú záhradku, prítahujú užitočný hmyz a sú jedlé, dodávajú šalátom chuť a aj liečivé ingrediencie. Sú tiež účinným liečivom pri rôznych kožných chorobách.

Fialka

Mnoho druhov tohto rodu počnúc drobnými sladkými fialkami, až po veľké záhradné sirôtky má jedlé kvety. Pravdepodobne najužitočkovejšia z nich je divá sirôtka, alebo fialka trojfarebná, krátko žijúca trvalka, ktorej prirodzeným domovom sú lúky.

Názov	Trvalka, alebo samovysievajúca sa rastlina	Veľkosť: nízka/stredná/vysoká	Hlavné použitie
Kapusta obyčajná (<i>Brassica oleracea</i>)	Trvalka	stredná	zelené listy
Brokolica nine-star (<i>Brassica oleracea</i>)	Trvalka	Veľkosť: stredná	okvetie
Morská repa* (<i>Beta vulgaris</i> ssp. <i>Maritima</i>)	Trvalka	stredná	zelené listy
Mangold (<i>Beta vulgaris</i> ssp. <i>Cicla</i>)	Samovysievajúca sa	stredná	zelené listy
Mrľák dobrý (<i>Chenopodium bonus-henricus</i>)	Trvalka	stredná	zelené listy
Mrľák biely* (<i>Chenopodium album</i>)	Samovysievajúca sa	stredná	zelené listy
Katran prímořský (<i>Granbe maritima</i>)	Trvalka	stredná	stonky
Ligustek lekářský (<i>Levisticum officinale</i>)	Trvalka	vysoká	stonky
Smímia (<i>Smyrnium olustratum</i>)	Samovysievajúca sa	vysoká	stonky
Hádľ mor francúzsky (<i>Reichardia picroides</i>)	Trvalka	nízka	šalát, jemný
Krvavec menší (<i>Sanguisorba minor</i>)	T a S	nízka/stredná	šalát, jemný
Hviezdica prostredná* (<i>Stellaria media</i>)	Samovysievajúca sa	nízka	šalát, jemný
Valeriánka poľná (<i>Valeriana le locust</i>)	Samovysievajúca sa	nízka	šalát, jemný
Roripovník východný (<i>Bunies orientalis</i>)	Trvalka	stredná	šalát, chutný
Čakanka (<i>Cichorium intibus</i>)	Trvalka	rôzne	šalát, chutný
Štiav, rôzne druhy (<i>Rumex</i> spp.)	Trvalka	nízka/stredná	šalát, chutný
Barborka jamá (<i>Barbarea verna</i>)	Samovysievajúca sa	nízka/stredná	šalát, chutný
Eruka (<i>Eruca sativa</i>)	Samovysievajúca sa	nízka/stredná	šalát, chutný
Žerušnica chlpatá* (<i>Cardamine hirsuta</i>)	Samovysievajúca sa	nízka	šalát, chutný
Kapucínka väčšia (<i>Tropeolum majus</i>)	Samovysievajúca sa	nízka	šalát, chutný
Cesnak medvedí* (<i>Allium ursinum</i>)	Trvalka	nízka/stredná	listy
Cibula zimná (<i>Allium fistulosum</i>)	Trvalka	stredná	listy

"Keď je prirodzený pôdny ekosystém odstránený pre poľnohospodárske využitie pôdy, zem sa snaží všetkými prostriedkami, ktoré ma k dispozícii, zahojiť túto ranu. Vysielá 'tým prvej pomoci' na obnovenie prirodzeného rastlinstva a pokrytie slabo okysličovanej a erodujúcej pôdy.

"Ak na takom mieste príroda nájde nadbytok neprirodzených exotických rastlín, ako sója alebo umelo vyvinuté rastliny, povolá všetky druhy plesní, mikroorganizmov a hmyzu, ktoré môžu zlikvidovať tento neprirodzený život a prinavrátiť pôvodný stav.

"Toto všetko znamená, že je potrebné vynaložiť energiu na boj s prírodou, ktorá sa snaží obnoviť svoju rovnováhu. Pre tento boj sú nevyhnutné hnojivá, jedy, pohonné hmoty, poľnohospodárske univerzity, znečistená voda, mŕtve moria atď., atď..."

napísal americký ekológ William Krotke v knihe "The Final Empire"

Priemyselné poľnohospodárstvo

Problémy spôsobené priemyselným poľnohospodárstvom nekončia pri bránach fariem. V priemyselnom poľnohospodárstve je každý farmár závislý na energii a chemickej výzbroji pochádzajúcej z celého sveta. Každá jedna farma potrebuje celý globálny industriálny systém.

Účinky farmárovho postreku, ktorý aplikuje za slnečného dňa, nemajú následky len pre miestne rieky a rastliny, ktoré sa derú z holej pôdy. Ovlivnia miesta, ľudí a ekosystémy tisíce kilometrov ďaleko.

Nafta, ktorá poháňa traktor obvyčajne prichádza zo Severného mora alebo z tretieho sveta (v našom prípade tiež zo sibírskej oblasti - pozn. prekl.). V Severnom mori ťažba ropy zanechala celé morské oblasti a ekosystémy úplne sterilné, bez života. V krajinách Tretieho Svetu má ťažba ropy rovnako katastrofálne následky. V diktátorských krajinách založených na ťažbe ropy je prelievanie krvi rovnako bežné ako úniky ropy do morí. Ropná nadnárodná firma BP podporuje Kolumbijské gangy smrti, Shell diktátorský režim v Nigérii a vraždenie domorodcov v krajine Ogoni. Ničmenej, ropa je pre industriálne poľnohospodárstvo nevyhnutná ako krv.

Industriálny spôsob zaobstarávania potraviny je tak závislý na rope, že na jednu kalóriu v jedle, ktoré máme na tanieri, pripadá približne 10 kalórií energie z fosilných palív.

Okrem toho, že ropa ničí pôvodné komunity, znečisťuje krajinu a moria, poskytuje energiu pre intenzívne poľnohospodárstvo a ničenie pôdy, poľnohospodársky využívaná ropa prispieva k najväčšej zmene v biosfére, ktorú človek spôsobil - ku globálnym klimatickým zmenám. Poľnohospodárstvo závislé na rope je zodpovedné približne za 1/4 ľudskú produkovaného skleníkového plynu CO₂ a tiež za asi 60% emisií metánu, čo je tiež druhotný skleníkový plyn.

Stačí zatiaľ o palive, ktoré poháňa traktor, čo to ale vlastne ten traktor rozstrekuje? V toto naše hypotetické slnečné ráno je to zrejme "svätá trojica" v hnojivách - Dusík, Draselné soli a Fosfor. Dusíčanové hnojivá sú zodpovedné za 80% emisií oxidov dusíka - ďalšieho skleníkového plynu. Oxidy dusíka sú tiež jednou z hlavných príčin kyslíkových dažďov. Takže na jednej strane sa používajú na zvýšenie rastu a na strane druhej spôsobujú vymieranie prirodzenej vegetácie. Fosfáty sa nachádzajú na relatívne malom počte miest na

Šesť princípov politiky, ktorá kladie potraviny na miesto prvoradého významu:

1. Neexistuje krajina vo svete, ktorá by nemohla nasýtiť svojich ľudí zo svojich vlastných zdrojov. Hľad možno prekonať iba zmenou sociálnych vzťahov, sústredenie sa na technické vstupy, ktorých cieľom je zvyšovanie produkcie, môže problém hladu iba zhoršiť.
2. Nerovnosť je prekážkou rozvoja.
3. Sebestačnosť ľudí a starostlivosť o životné prostredie sú navzájom sa doplnujúcimi cieľmi.
4. Našu potravinovú bezpečnosť neohrozujú hladujúce národy, ale elímé kruhy expanzívnych ekonomík profitujúce zo sústredovania moci nad potravinovými zdrojmi.
5. Poľnohospodárstvo nesmie byť prostriedkom na príjmy z vývozu, ale prostriedkom ľudí na pestovanie potravín pre seba samých.
6. Únik z problému hladu nevedie cez prerozdeľovanie potravín, ale cez prerozdeľovanie zdrojov potravín.

Farmagedon

-katastrofa priemyselného poľnohospodárstva

ze-
mi. Jedným z týchto miest je Západná Sahara, ktorá obsahuje tretie najväčšie zásoby fosfátov na planéte. Na ich ťaženie a spracovávanie bol vybudovaný najväčší pásový dopravný systém, kvôli ktorému bola vedená jedna z najdlhších koloniálnych vojen.

Hoci sa traktor rozstrekujúci hnojivo na poli môže zdať veľmi ďaleko od boja na Západnej Sahare, veľmi úzko spolu súvisia. Keby sme mali dostatok času, mohli by sme nájsť takmer nekonečné množstvo súvislostí medzi našou hypotetickou farmou a ničením a zotročovaním na celom svete. Kvôli produkcii jedla industriálnym poľnohospodárstvom na Severe, priemysel ničí životné prostredie a životy ľudí na Juhu. Povoľnový nárast v produkcii potravín bol možný vďaka zľateli krvi v tretom svete.

A nárast to skutočne bol. Potravinársky priemysel má medzi tisícom najväčších svetových nadnárodných spoločností viac spoločností ako akýkoľvek iný sektor. Obchod s potravinárskymi komoditami je ovládaný americkou spoločnosťou Cargill, najväčšou súkromnou spoločnosťou na svete. Táto spoločnosť sa venuje nielen obchodovaniu, ale aj transportu a skladovaniu poľnohospodárskych komodít ako obilniny, olejnaté semená, ovocie, ovocné šťavy, tropické plodiny a vlákna, mäso, vajčka, soľ, krmivá, hnojivá. Svoje výrobky dodáva do reštaurácií, veľkoobchodov, výrobcov potravín atď.

Zatiaľ čo Juh exportuje svoje zdroje na Sever, Sever exportuje svoj druh poľnohospodárstva - industriálnu monokultúru. Industrializačný proces, ktorý zasiahol väčšinu Severu po 2. svetovej vojne, ničil životné prostredie a likvidujúci malých farmárov bol nazvaný "pokrok". Na Juhu bolo pretransformovanie poľnohospodárstva na základnú zdrojov pre nadnárodné korporácie tiež nazývané "pokrok" a "pomoc".

Povoľnový poľnohospodársky rozvoj priniesol "vysoko výnosné" hybridné semená a petrochemické vstupy. Zavedenie a rozšírenie týchto vstupov a na kapitál náročných foriem poľnohospodárstva je všeobecne pomenované ako tzv. "Zelená revolúcia". Nové "Vysoko Výnosné Odrody" (High Yielding Varieties), v skratke VVO, vyžadujú používanie chemických hnojív, pesticídov a veľkého množstva závlahovej vody. Bez týchto vstupov tradičné odrody prekonávajú VVO, ktoré sú vďaka ich uniformite oveľa menej odolné voči škodcom.

Takzvaná "Zelená revolúcia" vytlačila malých a sebestačných farmárov a tých čo vlastnia väčšie rozlohy pôdy uvádza do trvalej závislosti na produktoch korporácií (hnojivá, pesticídy, geneticky manipulované semená...). Tento proces sa stále zintenzívňuje. India je jedným z často citovaných úspechov zelenej revolúcie a je na hlavnom fronte konfliktov medzi silou korporácií a roľníkmi. Edward Goldsmith, vydavateľ časopisu The Ecologist a spoluzakladateľ Strany zelených to vyjadril takto: "Malí farmári si nemôžu dovoliť vstupy potrebné pre industriálne poľnohospodárstvo, tak sú vytlačení z pôdy do slumov. Je to veľmi jednoduché - India má 800 miliónov obyvateľov, 600 miliónov žije z obrábania pôdy. Ak aplikujeme moderné poľnohospodárstvo a získame 500 akrové farmy - pričom 2 až 3% populácie pracujú na produkcii jedla pre všetkých ostatných (ako je

tomu v USA) - jedlo bude produkovať 20 miliónov ľudí. Čo urobíme s tými zvyšnými 580 miliónmi?"

Tento proces vyvlastnenia a ohradzovania má svoje korene v kolíske moderného poľnohospodárstva a trhového systému - Británii.

Ohradzovanie - korene problému.

"Prvý človek, ktorý si ohradil kus zeme a vyhlásil: 'Toto je moje' a našiel ľudí dosť hlúpych na to aby mu uverili, bol naozajstným zakladateľom civilizácie. Kolýčky vojen, vrážd, kolého utrpenia a hrôzy sme mohli byť ušetrení, keby sa našiel niekto, kto by stihol jeho plot a zvolal: 'Nepočúvajte tohoto samovzaneho uchvatiteľa, ste stratení ak zabúdate, že plody zeme patria všetkým, ale zem samotná nikomu.'"
J. Rousseau, 1753

Pri politike založenej na princípe prvoraddej dôležitosti potravín, by bol rozvoj poľnohospodárstva posudzovaný podľa kvality života obyvateľstva, a nie podľa príjmov z exportu. Prioritu by mal decentralizovaný priemysel, ktorý by poskytoval služby poľnohospodárstvu. Záväzok k sebestačnosti v otázke potravín by preklenul priepasť medzi vidiekom a mestami a vidiek by sa stal atraktívnym miestom pre kvalitný život. Aj mestskí obyvatelia by sa mohli priblížiť k sebestačnosti (podobne ako tí, ktorí pestujú zeleninu na tzv. zelených pásach v mestách na Kubu).

Sebestačnosť v potravinách neznamená izoláciu. Len obchod by už nebol v pozícii jediného opomeneho stĺpu, na ktorom stojí prežitie, ale iba spôsobom rozšírenia možnosti, keď sú už uspokojené základné potreby.

Na to aby sme pochopili, prečo je krajina v Británii taká, aká je, musíme sa pozrieť do minulosti na zrod moderného poľnohospodárstva a spoločnosti, ktorú žijú. Tak, ako industrializácia miest bola skôr metódou sociálnej kontroly ako výsledkom technologického inovácie, to isté možno povedať o industrializácii poľnohospodárstva a vyvlastnení a vyfúdnutí vidieka. Ohradzovanie, proces v ktorom bola občinová pôda a ľudia, ktorí ju používali začlenení do peňažnej ekonomiky, bol základom industriálneho poľnohospodárstva a kapitalistickej spoločnosti vôbec.

Vytvorenie ríše a štátov, obchodných konglomerátov a diktatúr bolo umožnené len vďaka rozbitiu občin a prevzatíu kontroly nad týmito fragmentmi dominantnou menšinou... Trhová ekonomika sa rozšírila primárne tým, že bolo umožnené štátu a komerčným záujmom získať kontrolu nad územím, ktoré bolo tradične využívané a obrábané inými ľuďmi a transformovaním tohoto územia spolu s ľuďmi samotnými na "zdroj" určený na využívanie...

Iba týmto bolo možné zmeniť roľníkov na pracovnú silu pre globálnu ekonomiku, nahradit tradičné poľnohospodárstvo moderným a uvoľniť občiny pre industriálnu ekonomiku. Podobne aj prostredníctvom rozdelenia a špecializácie práce a oddelení roľníkov od morálnych autorít, skúseností a prírodného okolia tvoreného ich komunitou, bolo možné zmeniť ich na moderných, univerzálnych jednotlivcov, ovládateľných "mieňnežmentom". The Ecologist, "Whose Common Future...", 1993, p21

Vlastníci pôdy neustále zdorazňujú, že sú ochrancami krajiny a my, prevažne mestskí aktívisti by sme sa nemali starať do tohoto problému. Pravdou je, že ničia krajinu. Žijeme v mestách, pretože ich predchodcovia ohradzovaním "uskučňovaním" za pomoci vojakov ukradli krajinu

spod nôh našich predkov a donútili ich prijať život v slumoch. Industriálne poľnohospodárstvo bolo zrodené kvôli kontrole ľudí rovnako ako kvôli kontrole nad prírodou. Tento proces ohradzovania stále pokračuje - ako aj odpor proti nemu.

Odpor rastlín: Kampaň Farmageddon

Kampaň proti ohradzovaniu rastlín. Jednou z hlavných dôvodov pre akcie v posledných rokoch bolo genetické inžinierstvo. V Holandsku 'nahnevaní diggeri' zabrali pôdu, na ktorej sa testovali geneticky upravené semená, rovnaká akcia sa odohrala v Nemecku. Vo Francúzku (jediná krajina v Európe, kde sa pestujú geneticky manipulované plodiny) 100 farmárov zničilo 8. januára 1998 sklad firmy Novartis. Počas akcie objavili farmári 5 ton transgenetickej kukurice, ktorú potom zmiešali s nemodifikovanou kukuricou, čím znehodnotili celých 5 ton. Firma Novartis uviedla, že farmári jej spôsobili škodu za 1 milión US dolárov. Írski aktivisti boli tiež úspešní pri zničení jediného testovacieho miesta geneticky manipulovaných plodín v Írsku. V Británii bola zničená viac ako polovica testovacích miest. Ničenie testovacích miest sa ukázalo ako veľmi účinná taktika. Ak sa experimentálna úroda zničí aspoň z polovice, je potrebné pokus opakovať, čo v tomto prípade znamená čakať na ďalšiu poľnohospodársku sezónu.

Masové pálenie oplotení pri Lewes, obsadzovanie pôdy v Londýne, obsadzovanie krajiny blízko území pôvodných kolónií diggerov, to sú niektoré z akcií, ktoré sa odohrali v posledných rokoch. V Británii existuje organizačná sieť 'The Land is Ours', ktorá sa popisuje ako 'hnutie za právo na pôdu'. Tvoria ju 6 lokálnych skupín, ktoré organizujú početné akcie, tábory, okupácie a obsadzovania krajiny.

Oslobodzovatelia zvierat pokračujú v boji proti väzneniu, zotročovaniu a vraždeniu miliónov zvierat v priemyselnom poľnohospodárstve. Pohľad 'agrobiznismenov' na živé stvorenia dobre ilustruje ukážka z farmárskeho magazínu Hog Farm Management:

'Zabudnite, že prasa je zviera, zaobchádzajte s ním ako so strojom v továrni. Rodenie je ako namontovanie nových strojov do linky, marketingom je distribúovanie hotových výrobkov.'

Za posledné roky aktivisti ALF (Animal Liberation Front) oslobodili tisíce zvierat z takéhoto otroctva.

Odpor voči priemyselnému poľnohospodárstvu je však rozdrobený. Média a aktivisti sa zaoberajú predovšetkým každým svojim 'hlavným problémom'. Ak máme zastaviť zhoršovanie situácie, musíme spojiť kampaň proti genetickému inžinierstvu, za oslobodenie zvierat a za právo na pôdu do jedného hnutia, ktoré môže byť rovnocenným protivníkom pre vlastníkov pôdy.

Prekopávať sa k víťazstvu

Musíme odmietnuť ruku, ktorá nás kŕmi a začať sa spolupodieľať na dopestovaní svojej potravy. Byť ekobojovníkom na akciách a pasívnym konzumentom pri obede nestačí. Ak máme efektívne konfrontovať korporátny agrobiznis musíme, my bez pôdy, rozvinúť svoju predstavivosť a nadobudnúť znalosti ako sa oslobodiť z tohoto systému.

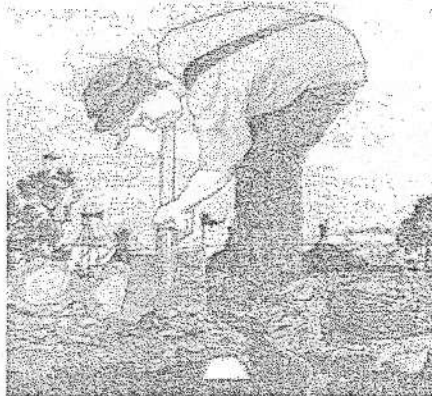
Môžeme vytvoriť poľnohospodársky systém učením sa od prírody a miliónov farmárov - predovšetkým z Juhu - ktorý farmácia spôsobom svojich predkov. Hlavným princípom ekologického poľnohospodárstva je pracovať s prírodou, nie proti nej. Poľnohospodársky model sa musí prispôbiť podmienkam ekosystému daného územia.

V súčasnosti by nebol problém nakŕmiť seba samých bez potreby dovozu cudzokrajných plodín. Ako napísal Colin Tudge v knihe 'The Famine Business', hlavným záujmom farmárstva by malo byť nakŕmenie ľudí a nie vytváranie a kŕmenie umelej populácie kráv a poľnohospodárskych zvierat. Keby sa ľudia živili priamo rastlinou potravou, potrebovali by sme iba pätinu z dnešnej obrábanej pôdy.

Stojí za to zastaviť sa a porozmýšľať nad týmito faktom: iba pätina kultivovanej pôdy by nás dokázala spraviť sebaostatkými, keby sme boli všet-

ci vegánmi. Dokonca aj ten, kto sa nezaúčína o utrpenie zvierat, by sa mal zamyslieť nad svojím jedálničkom závislým na produkcii mäsa. Je to tiež dobrý bod, v ktorom by sa mohlo spojiť hnutie radikálnej ekológie a oslobodenia zvierat.

Viete si predstaviť, čo by to znamenalo, keby sa spomínané množstvo pôdy nemuselo využívať na poľnohospodárske účely? Mohli by sme mať znovu divočinu. Táto zdedegenerovaná pôda by sa mohla ozdraviť a poskytnúť priestor pre divoké lesy, prekypujúce diverzitou, plné divokých zvierat. Krajina s prirodzenou populáciou medveďov, vl-

kov, bobrov, divých sviň a bizónov. Bojové línie medzi divočinou a domestikovanou krajinou môžu zmiznúť spolu s ohradami našich fariem. Predstav si rozširujúce sa tienie divokých lesov. Nechaj svoju predstavivosť zdvíhať!

Dnes sme samozrejme veľmi ďaleko od takejto podoby krajiny. V Británii je v súčasnosti menej ako 1% poľnohospodárskej pôdy obrábané organicky. Veľká väčšina pôdy je stále obrábaná priemyselne pre zisk, za použitia mechanizácie a pre pokrytie dodávok do vzdialených obchodov.

Ekologické poľnohospodárske hnutie (ak môžeme o niečom takom hovoriť) je zamerané predovšetkým na kupovanie malých fariem a predávanie produkcie na lokálnej úrovni pomocou 'schémy organickej krabice'. Konzumenti platia pravidelné 'predplatné na potraviny' za ktoré pravidelne (väčšinou každý týždeň) dostávajú krabice sezónnych potravín. Tieto prepojenia na lokálnej úrovni medzi producentmi a konzumentmi potravín sú pozitívnym trendom (okrem iného oslabujú supermarkety), ale stále sú súčasťou ekonomiky zisku a udržiavajú bežné rozdelenie ľudí na producentov a konzumentov.

Ako môžeme my, ktorí nevlastníme žiadnu pôdu, oslobodiť seba samých z tejto ekonomiky a naučiť sa zručnosti, ktoré potrebujeme? Existuje niekoľko príkladov, keď sa skupina aktivistov rozhodla spoločne odkúpiť pôdu a obrábať ju. Ceny za pôdu sú niekedy skutočne vysoké, ale keď dá dohromady svoje úspory napríklad dvanásť ľudí, znie to už celkom obstojne. Každý môže za rok zarobiť potrebnú čiastku, aj keby to malo znamenať niekoľko mesiacov umývať riad v reštauráčnej kuchyni. Takéto komunity budú nevyhnutné pre budúcnosť, ale v súčasnosti sú stále zriedkavé. Napriek tomu sú aj iné cesty ako začať pestovať svoje vlastné jedlo.

Pre začiatok sú väčšine z nás najbližšie kvetnace v našich oknách. Starí záhradníci hovoria, že 'najproduktívnejšia časť záhrady je tá, ktorú vidíme z okna kuchyne'. Čo potom môže byť produktívnejšie ako niekoľko kvetnácov na oknách s kochlikovou zeleninou, liečivkami a korením? Môže sa to zdať ako bezvýznamné, ale rozvíja to vaše záhradnícke znalosti a cit. Podobne možno využiť priestory balkónu, predzáhradky apod. Veľa ľudí má možnosť obrábať záhradky svojich rodičov či prarodičov, existuje možnosť prenajať si pozemok v záhradkárskych kolóniách, ale aj skúsiť pestovať odolné plodiny na nikým nevyužívanej pôde. Najlepšie je spojiť sa v týchto aktivitách s podobne zmýšľajúcimi ľuďmi. Spoločné obrábanie pôdy vás naučí o sebaorganizovaní viac ako celé radikálne ekologické hnutie.

Záhrady nám umožňujú získať skúsenosti a znalosti o pestovaní jedla. Nemá význam obsadzovať pôdu, ak zistíme, že nie je človeka, ktorý by vedel ako na nej čokoľvek pestovať. Ak doká-

žeme založiť väčšie vidiecke komunity, môžeme si povedať, že sme pripravení. Potrebujeme vybudovať skutočnú kontra-kultúru, nie akýsi od života odtrhnutý únik pred realitou.

Záver tohoto článku je, že priemyselné poľnohospodárstvo môže byť pochopené iba v širšom kontexte priemyselnej spoločnosti.

Revolúcia, po ktorej tužíme bude dlhý proces, okamžité riešenia neexistujú. Musíme vybudovať hnutie, ktoré dokáže zároveň sebaostatkne, ekologicky fungovať a efektívne odporovať ekonomickým a politickým elitám.

Musíme aktívne brániť naše predchádzajúce víťazstvá a zabrániť zhoršovaniu situácie. Najdôležitejšie je zabrániť ničeniu a rušeniu lokálnych záhrad a políček a zastaviť rozširovanie geneticky manipulovaných plodín. To si vyžaduje kombinovať organizovanie na komunitnej úrovni a efektívne priame akcie.

V rovnakom čase môžeme uzdravovať samých seba, učiť sa zručnostiam a vedomostiam ako pestovať potraviny, žiť komunitne a ekologicky. Musíme prelomiť hranice radikálne/alternatívneho ghettá, v ktorom sme sa sami uväznilí a ukázať, že spôsob nášho života je rovnako prospešný pre 'obyčajných' ľudí. Množstvo ľudí obrábajúcich záhradky, políčka, pestujúcich si vlastné potraviny musí rásť. Mali by sme využívať tiež ofenzívne kampane ako katalyzátor pre budovanie hnutia.

Kampaň proti priemyselnému poľnohospodárstvu môže pomôcť ľuďom pochopiť, že bez zničenia priemyselnej kapitalistickej kultúry je nemožné dosiahnuť ekologickú spoločnosť. Nemali by sme si robiť ilúzie - zmena bude bez pochýb ťažká a boľavý proces. História a skúsenosti z celého sveta nám ukazujú, že nech je hnutie akokoľvek nenásilné, v momente keď je ohrozená moc bohatých a mocných, odpoveďou je použitie tvrdej sily. Zmena sa neuskutoční bez vzbúrenia sa ľudí, ale ako raz povedal Alexander Berkman - 'vzbúriť sa je ako vyhnúť si rukávy, skutočná práca vtedy iba začína'. Raz sa musíme oslobodiť od vlastníkov pôdy, bosov a tyranov, ale dnes sme na začiatku dlhej cesty.

Budte Realistickí, Žiadajte Nemožné!

Zem a Slobodu!

Z článku Farmageddon - Confronting Industrial Agriculture, uverejnenom v anglickom magazíne Earth First!, Do or Die no. 7 preložili a spracovali Dano a Matúš.

Úryvky sú vybraté z pôvodného materiálu The Feeding Web, Joan Gussao, uverejnené boli v časopise In Life č. 3, 1993

Učia nás veriť, že ak chceme jesť, mali by sme sa predovšetkým spoliehať na veľkých vlastníkov pozemkov. A tak vlády, medzinárodné banky i programy zahraničnej pomoci obchádzajú malých farmárov v presvedčení, že najrýchlejšia cesta k zvýšeniu produkcie je orientácia na veľkovlastníkov. Štúdiá 83 krajín sveta, ktorá dokazuje, že iba niečo vyše 3% majiteľov pozemkov má kontrolu nad asi 80% rozlohy poľnohospodárskej pôdy, nám dáva obraz o tom, koľko farmárov vo svete je odstavených z hry v dôsledku tejto koncentrácie majetku.

Poprítom štúdiá z Argentíny, Brazílie, Číny, Kolumbie, Ekvádoru a Guatemaly zisťujú, že drobný roľník je na hektár 3 až 14 krát produktívnejší ako veľko-farmár. V Thajsku pozemky o rozlohe 1-1,5 ha produkujú takmer o 60% ryze na hektár viac ako farmy o rozlohe 60 ha a viac. Iný príklad, ktorý dokazuje, že spravodlivý prístup k drobným roľníkom zvyšuje produktivitu, vychádza zo skúsenosti tých krajín, v ktorých prerozdelenie pôdy a iných základných poľnohospodárskych zdrojov (napr. vody) priviedlo k rýchlemu zvýšeniu poľnohospodárskej produkcie: najmä v Japonsku, Tíwane a v Číne.

Ale kam nás doviedla slepá viera v tento predsudok? Zatiaľ čo veľkovlastníci dostávajú podporu, často dokonca vo forme štátnych dotácií, drobných vlastníkov a poľnohospodárskych pracovníkov od produkcie odrážali, a to dvojakým spôsobom: rastúcou koncentraciou pôdy a mechanizáciou.

Dalo by sa povedať, že si akýmsi priekopníkom permakultúry u nás. Ako si sa k nej dostal a to v časoch, keď o nej u nás nebolo ešte ani chýru?

Pracoval som na vytvorení takého komplexného systému, ako je permakultúra, už od sedemdesiatych rokov. Permakultúra si to všimla a pozvala ma na svoje konferencie. V roku 1993 na 5. svetovej konferencii v Kodani sa naše predstavy úplne zhodovali a celkom prirodzene sme začali spolupracovať.

V čom je rozdiel medzi permakultúrou a napríklad organickým poľnohospodárstvom? Nie je to to isté, ako si to mnohí myslia?

Permakultúra je navrhovanie a realizácia celého ľudského prostredia v zhode s princípmi prírody a zahŕňa všetky ľudské aktivity - dá sa povedať, že je to súhrn pravidiel pre "organický život". Organické poľnohospodárstvo sa venovalo len produkcii potravín a zostalo pri nej - je teda prvkom komplexného permakultúrneho dizajnu, ktorý môžeme využívať pri permanentnom pestovaní potravín.

Permakultúra tiež zaviedla do organického pestovania niektoré nové prvky, napr. dôraz na pestovanie trvaliek, bezorebné a bezodpadové systémy, využívanie tretieho rozuameru a synergie, vedomé vytváranie nik, mikroklimu a prvkov, komplexné riešenie vodného hospodárstva, samotný princíp dizajnu, ktorý berie do úvahy širokú paletu vplyvov a skúma poľnohospodársky systém analýzami vstupov a výstupov jednotlivých prvkov, zónovaním (umiestnenie prvkov podľa početnosti našich návštev, teda vzhľadom na energiu v systéme), sektorovaním (umiestnením prvkov vzhľadom na prechádzajúce energie), výskovým plánovaním (umiestnením prvkov vzhľadom na využitie gravitácie), praktickými hierarchiami rozhodovania sa pre primeranú akciu, pre používanie primeraných technológií a pre prioritu zodpovednosti, sériu princípov pre zaujatie správneho mentálneho postoja a snáď to najdôležitejšie - princípom jasne a verejne definovanej etiky, založenej na uvedomení si spolupatričnosti k organizmu Zeme a z nej vyplývajúcej spolupatričnosti s prírodou a osobnej zodpovednosti za život na tejto planéte.

V permakultúre všetko krásne súvisí, navzájom sa dopĺňa a pomáha si. Teda aspoň na kurzoch a v knihách. Je tomu tak aj v praxi? Tam to už nie je také ideálne a samo pracujúce, bez námahy, že?

Teória permakultúry je len popis, ako fungujú biologické systémy, ktorých sme súčasťou a kým sme biologickými bytosťami, jednoducho platí. Ale my sme sa natolko vzdialili od princípov prírodných systémov, že je veľmi obtiažne sa k nim v praxi vrátiť. Drvivá väčšina ľudí okolo nás o týchto veciach ani len netuší a nevedome aj vedome podporujú protizivotné aktivity, takže nám pri našich pokusoch o uzdravenie pomeme intenzívne bráni - a to sa týka aj našich slabostí a škodlivých návykov.

Permakultúra je zároveň pomeme komplexnou zbierkou overených praktických riešení, z ktorých môžeme vyberať pre naše konkrétne situácie. Na kurze človek vďaka dôkladnému programovanej synergii zažije, ako by to malo byť. Ale v praxi sa potom väčšinou každý ocitne takmer sám - synergia nemôže pôsobiť. Individuálny človek spravidla nemá dost vedomia, aby si stačil dostatočne uvedomiť všetky súvislosti a správne aplikovať princípy a ponúkané vzory. Permakultúra nie je určená na budovanie súkromného raja a môže naplno fungovať len vtedy, keď sa nájde dostatočne veľká skupina miestnych ľudí, odhodlaných riadiť sa jej princípmi v praxi. Táto situácia zatiaľ u nás nenastala a tak nemáme ani dostatočne viditeľné a presvedčivé ukážky. Dalším faktorom je stav pozemkov, na ktorých začíname. Väčšinou sú značne zdevastované a súčasne pôsobia negatívne vplyvy väčšieho celku, v ktorom sa daný pozemok nachádza. Tým najväčším biolo-

PERMAKULTÚRA

JE EŠTE STÁLE ZÁLEŽITOSŤ PIONIEROV

Karol Končko je v našich končinách priekopníkom, ale súčasne aj v zahraničí uznávaným odborníkom na spôsob navrhovania a vytvárania trvalo udržateľného spôsobu života zvaného permakultúra. Preto sme sa ho spýtali niekoľko otázok, ktoré by mali priblížiť jej podstatu a tiež situáciu, v akej je permakultúra v súčasnosti

gickým celkom je potom planéta ako taká a jej nerovnováha je už tak závažná, že dochádza ku globálnym zmenám podnebia a počasia, pričom sú tieto zmeny prakticky všetky negatívne.

Po tisícročia sme boli školení, ako "bojovať s prírodou" - pravdepodobne je to už silne zakodované aj v našej genetiky. Nehovoriac o oficiálnom školstve a médiách, ktoré s veľkou presilou bombardujú naše mysle presne opačnými tendenciami a návodmi. Permakultúra je navyše vec nová a nepreskúmaná, preto každý dizajn je viac-menej vedeckým experimentom, na ktorom sa často overujú nikým nepreskúšané techniky, či kombinácie rastlín. Keď to všetko zhliame, presadzovať permakultúru v dnešnej dobe znamená skutočné hrdinstvo a námahu - takýchto snáh sú schopní len mimoriadne odolní jedinci, ktorým podobne ako v prírode hovoríme "pionieri" - a človek k nim buď patrí a potom je to jeho spôsob života, alebo nie a potom musí počkať, kým "pionieri" zušľachtia mŕtve pozemky natolko, že sa na nich uchytia aj menej odolné druhy. V dnešnej dobe fakticky ešte stále hľadáme len pionierov, ktorí nemienia mŕhať čas kritizovaním druhých, alebo sťažovaním si na ťažké podmienky a chcu sa pustiť do praktickej práce na obnove planéty okamžite, hoci aj sami - nech to stojí, čo to stojí.

Čo sa týka komerčných pestovateľov, aj medzi nimi sa nájdu statoční ľudia, ktorí cítia, že metódy dnešnej veľkoprodukcie nie sú dostatočne etické, ani ekonomické, ale pod tlakom trhu sa boja nastúpiť cestu experimentov, čiže, že si to nemôžu ekonomicky dovoliť. Pre tých má permakultúra jednoduchú radu: prídte na kurz a zoznámte sa s potenciálom, ktorý tu už existuje - a potom si vyberte to, čo z neho dokážete zrealizovať. Lebo je veľmi veľa jednoduchých vecí, ktoré sa dajú zrealizovať bez väčších finančných nákladov - stačí im len rozumiť a aplikovať ich. Výsledkom je takmer vždy zlepšenie situácie a zvýšenie produkcie a o to tu predsa každému z nás beží. Druhá možnosť je vyhradiť časť komerčnej plochy - povedzme 10% - na komplexnú permakultúru a keď sa ustanoví, pridať ďalších 10% atď.

V ktorých krajinách a oblastiach má v súčasnosti permakultúra najväčší úspech? Čím to asi bude?

Existujú len rôzne projekty, realizované malými skupinkami ľudí, alebo individuami po celej Zemi. Niektoré sú naozaj skvelé, iné ešte len za-

čínajú a nemajú ešte veľnii čo predviesť, aj keď idú správnym smerom. Osobne si každý projekt vážim, aj keď sa nepodari. Permakultúru robia obyčajní ľudia a nemá nič dočinenia so štátni, alebo oblasťami. Závisí to na individuálnej situácii. Čím je horšia, tým viac sa dá dosiahnuť. Ale na druhej strane tam musí byť niekto, kto o permakultúre už niečo vie a ten niekto musí byť rešpektovaný v danej komunite natolko, aby ho boli ľudia ochotní nasledovať.

Aká je situácia u nás? Máme síce pomere mnoho absolventov dizajnerských kurzov, ale nakoľko sa permakultúra využíva aj v praxi?

Zatiaľ stále verím, že pre permakultúru sú u nás výborné podmienky, pretože je tu stále veľké percento ľudí, ktorí sa venujú pestovaniu potravín, remeslám, domácejmu majstrovaniu a svojpomocí a je tu veľa opustených domov na vidieku a lacná cena pôdy. Navyše, pri našich, väčšinou nízkych príjmoch, by nám permakultúry prístup zvýšil životnú úroveň. Na druhej strane naši ľudia mali pol storočia zablokované informácie o vzťahoch medzi ľudskými aktivitami a životným prostredím a dodnes sa to nezlepšilo. Väčšina našich ľudí nemá ako pochopiť, že majú k dispozícii tieto pozitívne možnosti. Čo sa týka absolventov kurzov, sú spravidla osamelí a neskúsení, pričom nemajú možnosť navzájom spolupracovať, takže sa väčšinou snažia sami. A o tom sme už hovorili - bez synergie nie sú dostatočne rýchle výsledky. Je tu ešte jeden špecifický faktor - naši ľudia sú väčšinou neskúsení v globálnych súvislostiach a naivne veria, že nás zachráni náš vstup do Európy, bohatý "strýčko", či firma zo západu, prípadne "statoční" politici. S takýmito ilúziami sa dá vydržať aj celý život. Nechcem teraz špekulovať o tom, čo by sa mohlo zmeniť. Permakultúra ponúka riešenie aj v takejto situácii: nečakaj na nikoho a postaraj sa o vlastný život a vlastné pozemky. Osobne robím práve to a po tejto stránke som spokojný. Keď sa to tak vezme, je to tiež práca na celý život a nie hocijaký život: človeku to umožňuje mať pocit, že je to život, ktorý stojí za to žiť. Absencia synergie, spolupráce a porozumenia napriek tomu boli.

Čo nového chystá Asociácia permakultúry? Budú v najbližšom čase nejaké kurzy?

Viac-menej máme pripravenú do tlače základnú učebnicu "Úvod do permakultúry" - už nám chýba len niekoľko stotisíc korún na tlačiareň. V dňoch 26.-30. júla pripravujeme v Brne 5. Európsku konferenciu permakultúry. Máme do slovenčiny odabovaných 5 videí s Billom Mollisonom z projektov na celej Zemi - treba ich ešte rozmnožiť a nájsť spôsob, ako ich distribuovať, spolu s úvodnou knihou "Permakultúra v kostce", ktorá zatiaľ stojí na sklade. Občasník nám tiež viazne na vysokých nákladoch; nedostatku času a neexistujúcej distribúcie. Zatiaľky sú jednoducho vždy ťažké. Ale v rámci našich možností a pri reálnom hodnotení sa nám s permakultúrou darí lepšie, ako keď by sme ju nepoznali.

Pre záujemcov na záver uvádzame údaje o pripravovaných kurzoch:

12.-14.2.1999: Kosenka Valašské Klobouky, 3-denný úvodný kurz permakultúry
ZO ČSOP Kosenka, Broumovská 11, 766 01 Valašské Klobouky, kontakt Miroslav Janík
Tel.: 00-420-(0)636-320 069, Fax: 00-420-(0)636-320 145

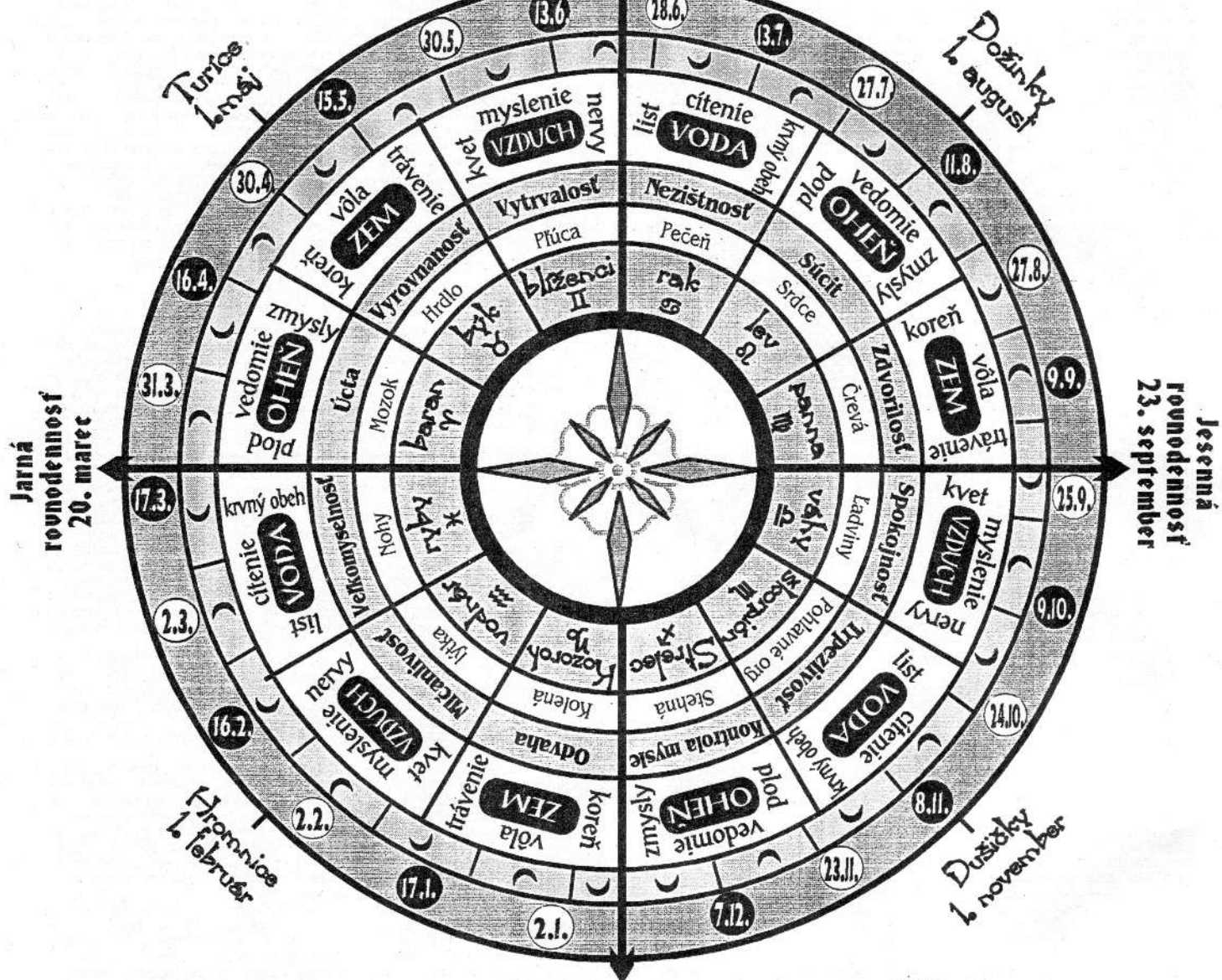
30.4.2.5.1999: Lipka - Dom ekologické výchovy, Brno, 3-denný úvodný kurz permakultúry
DEV Lipka, Lipová 20, 602 00 Brno, kontakt Dana Krivánková
Tel.: 00-420-(0)5-4321 1264

9.-23.7.1999: ZŠ Vysňý Brod, 3-denný 14-denný úplný kurz permakultúrneho dizajnu
ROSA, Krajinská 18, 370 01 České Budějovice, kontakt Lba Jozková
Tel.: 00-420-(0)38-320 30, Fax: 00-420-(0)38-350 89

Otázky zostavil Ondro

1999

Letný Slnovrat
21. jún

☾ Stúpajúci mesiac

Zimný Slnovrat
21. december

☾ Klesajúci mesiac

Január	Február	Marec	April	Máj	Jún	Júl	August	September	Október	November	December
Pi 1 II So 2 III Ne 3 III Po 4 IV Ut 5 V St 6 V Pi 7 VI So 8 VI Ne 9 VI Po 10 VII Ut 11 VII St 12 VII Pi 13 VIII So 14 VIII Ne 15 VIII Po 16 IX Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	Po 1 I Ut 2 I St 3 I Pi 4 II So 5 II Ne 6 II Po 7 III Ut 8 III St 9 III Pi 10 IV So 11 IV Ne 12 IV Po 13 V Ut 14 V St 15 V Pi 16 VI So 17 VI Ne 18 VI Po 19 VII Ut 20 VII St 21 VII Pi 22 VIII So 23 VIII Ne 24 VIII Po 25 IX Ut 26 IX St 27 IX Pi 28 X So 29 X Ne 30 X Po 31 XI	Po 1 I Ut 2 I St 3 I Pi 4 II So 5 II Ne 6 II Po 7 III Ut 8 III St 9 III Pi 10 IV So 11 IV Ne 12 IV Po 13 V Ut 14 V St 15 V Pi 16 VI So 17 VI Ne 18 VI Po 19 VII Ut 20 VII St 21 VII Pi 22 VIII So 23 VIII Ne 24 VIII Po 25 IX Ut 26 IX St 27 IX Pi 28 X So 29 X Ne 30 X Po 31 XI	St 1 II So 2 III Ne 3 III Po 4 IV Ut 5 V St 6 V Pi 7 VI So 8 VI Ne 9 VI Po 10 VII Ut 11 VII St 12 VII Pi 13 VIII So 14 VIII Ne 15 VIII Po 16 IX Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	St 1 II So 2 III Ne 3 III Po 4 IV Ut 5 V St 6 V Pi 7 VI So 8 VI Ne 9 VI Po 10 VII Ut 11 VII St 12 VII Pi 13 VIII So 14 VIII Ne 15 VIII Po 16 IX Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	Ut 1 II St 2 III Pi 3 III So 4 IV Ne 5 V Po 6 V Ut 7 VI St 8 VI Pi 9 VI So 10 VII Ne 11 VII Ut 12 VII St 13 VIII Pi 14 VIII So 15 VIII Ne 16 VIII Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	St 1 II So 2 III Ne 3 III Po 4 IV Ut 5 V St 6 V Pi 7 VI So 8 VI Ne 9 VI Po 10 VII Ut 11 VII St 12 VII Pi 13 VIII So 14 VIII Ne 15 VIII Po 16 IX Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	St 1 II So 2 III Ne 3 III Po 4 IV Ut 5 V St 6 V Pi 7 VI So 8 VI Ne 9 VI Po 10 VII Ut 11 VII St 12 VII Pi 13 VIII So 14 VIII Ne 15 VIII Po 16 IX Ut 17 IX St 18 IX Pi 19 X So 20 X Ne 21 X Po 22 XI Ut 23 XI St 24 XI Pi 25 XII So 26 XII Ne 27 XII Po 28 XII Ut 29 XII St 30 XII Pi 31 XII	Po 1 I Ut 2 I St 3 I Pi 4 II So 5 II Ne 6 II Po 7 III Ut 8 III St 9 III Pi 10 IV So 11 IV Ne 12 IV Po 13 V Ut 14 V St 15 V Pi 16 VI So 17 VI Ne 18 VI Po 19 VII Ut 20 VII St 21 VII Pi 22 VIII So 23 VIII Ne 24 VIII Po 25 IX Ut 26 IX St 27 IX Pi 28 X So 29 X Ne 30 X Po 31 XI	Po 1 I Ut 2 I St 3 I Pi 4 II So 5 II Ne 6 II Po 7 III Ut 8 III St 9 III Pi 10 IV So 11 IV Ne 12 IV Po 13 V Ut 14 V St 15 V Pi 16 VI So 17 VI Ne 18 VI Po 19 VII Ut 20 VII St 21 VII Pi 22 VIII So 23 VIII Ne 24 VIII Po 25 IX Ut 26 IX St 27 IX Pi 28 X So 29 X Ne 30 X Po 31 XI	Po 1 I Ut 2 I St 3 I Pi 4 II So 5 II Ne 6 II Po 7 III Ut 8 III St 9 III Pi 10 IV So 11 IV Ne 12 IV Po 13 V Ut 14 V St 15 V Pi 16 VI So 17 VI Ne 18 VI Po 19 VII Ut 20 VII St 21 VII Pi 22 VIII So 23 VIII Ne 24 VIII Po 25 IX Ut 26 IX St 27 IX Pi 28 X So 29 X Ne 30 X Po 31 XI	

KOLOBEH ŽIVOTA

Naša spoločnosť začala brať čas ako niečo priamočiare, upiera svoje nádeje v pokrok, ale na druhej strane akosi pozabudla na jeho kruhovú stránku. Mnoho dejov v prírode, ale aj v našej spoločnosti sa pravidelne opakuje, deje sa v určitých cykloch. Tým ale nechceme naznačiť, že nedochádza k vývoju. Iba to, že prebieha skôr v akýchsi špirálach, než priamočiaro. Z času na čas sa síce dostaneme zdanlivo do toho istého bodu, ale v skutočnosti sme o stupienok vyššie, ďalej. Všetko v prírode sa riadi určitými rytmi. Od striedania dňa a noci, cez mesačné fázy, ročné obdobia až po jedenástoráčny cyklus slnečnej aktivity a ďalšie dlhoročné cykly vesmíru. Takisto rastliny, živočíchy aj ľudia sa rodia, rastú, starnú a zomierajú. Srdce bije pravidelným rytmom a nádech strieda výdych. Snáď preto na nás oddávna tak magicky pôsobia bubny. Fascinujú, nútiť nás k pohybu, povzbudzujú, ale boli tiež využívané šamanmi na navodzovanie zmenených stavov vedomia. Aj dnes nájdeme v modernej hudbe pravidelný rytmus. Tiež si možno všimnúť, že ak niečo chceme dosiahnuť, tak ľahšie sa nám to podarí pravidelným opakovaním, než jednorázovým intenzívnym snažením. A nezáleží na tom, či chceme niečo zlomiť, alebo sa naučiť. Rytmus nám môže nahradiť nedostatok sily.

Naši predkovia boli natoľko spáti s prírodou, že tieto závislosti využívali podvedome, automaticky, bez toho aby sa nad tým nejako zamýšľali. Dnes sme túto schopnosť stratili, ale zase máme väčšiu slobodu voľby, pretože nie sme natoľko ovplyvňovaní a obmedzovaní našimi telesnými závislosťami. Sloboda však vyžaduje múdrosť a zodpovednosť. Ak sa však poobzeráme okolo seba (ale aj do seba samých), tak zistíme že sa v tomto smere máme ešte mnoho čo učiť. Jednou z ciest k súladu je aj rešpektovanie a vedomé využívanie prirodzených rytmov. Je lepšie ich využívať v náš prospech miesto toho aby sme si nevedomo sťažovali život. V prírodných rytmoch možno vybadať určitú podobnosť, ktorá má viac stránok, či pomenovaní. Ide o striedanie života a smrti,

svetla a tmy, dňa a noci, leta a zimy, hmoty a ducha. Život začína zrodením z duchovného sveta do tejto fyzickej existencie cez zrodenie, v mladosti rastie a dosahuje v strednom veku vrcholu fyzických síl (leto ľudského života). Potom postupne začnú fyzické sily ustupovať, ale rastú skúsenosti, múdrosť prežitého života (aspoň by mali) a človek sa viac obracia do svojho vnútra. Potom prichádza smrť (zima) a človek sa vracia tam odkiaľ prišiel. Tým to však nekončí a tak sa človek znovu rodí (pokiaľ sa svojím duchovným úsilím nevymanil z kolobehu zrodenia a smrti). Toto bola ukážka tohoto cyklu na človeku, ale takisto ho môžeme vidieť aj v prírode počas cyklu mesiaca, či roka.

Ďalšou dôležitou stránkou týchto cyklov je zverokruh. Predstavuje určité usporiadanie priestoru vesmíru. Tým, že sa slnko, mesiac, ale aj iné planéty nachádzajú v určitom znení zverokruhu, ich vplyv na život na Zemi sa nesie v duchu tohto znenia. Dnes sa ich o vplyve väčšinou hovorí len v súvislosti s povahovými rysmi ľudí narodených v určitom znamení. Ich vplyv však možno nájsť v celom prírodnom dianí a v cykloch mesiaca, slnka, ale aj jarného bodu. Nevplyvajú ale len na časové cykly. Každé znamenie napríklad silnejšie ovplyvňuje určitú časť ľudského tela. K znameniam tiež prislúcha 12 duševných cností, ktoré predstavujú čisté sily ich pôsobenia v našom vnútri. A tak môžeme v danom období ich uvedomovaním si a snažením sa o ich naplnenie pracovať na sebe a rozvíjať sa v súlade s rytmom vesmíru. Tieto znamenia tiež prislúchajú štyrom základným živlom. Tieto živly sa premietajú do mnohých vecí v prírode, ale aj v našej duši. Súvisia so základnými povahovými skupinami ľudí, ale aj so základnými duševnými činnosťami (sebauvedomenie, myslenie, čítanie, vôľa). Taktiež súvisia so stavbou nášho tela a jeho základnými funkčnými časťami. Podobne tomu je aj u rastlín (tieto súvislosti sú znázornené na druhej strane v kruhovom kalendári).

MESIAC

Najprv si povieme niečo o vplyve mesiaca a jeho fáz. To, že jeho vplyv na prírodu je nezanedbateľný asi najlepšie demonštruje príliv a odliv. Takisto však vplyv na rast rastlín, ale aj na správanie zvierat, ale tiež aj ľudí. Aj ženská menštruácia má mesačný periódu, aj keď sa už nemusí kryť s mesačným cyklom. Nie sme už síce pevne viazaní týmito cyklami, ale aj tak majú na nás pomerne veľký vplyv a preto je lepšie ich vedomé využívať (obzvlášť u rastlín, či už pestovaných, alebo zbieraných, na ktoré má mesiac podstatne väčší vplyv než na človeka). Môžu nám pomôcť, ale aj skomplikovať život.

Vo všeobecnosti môžeme mesačný cyklus rozdeliť na dve obdobia:

Pribúdajúci mesiac: ako už aj názov napovedá je obdobím rastu, naberania sily, zvýšenej aktivity a tvorivosti. Je v tvare D - dorasta.

Ubúdajúci mesiac: je naopak obdobím očisty, zbavovania sa nečistôt, duševných aj telesných, obdobím regenerácie. Je v tvare C - cúva.

Teraz si povieme niečo bližšie o jednotlivých fázach mesiaca:

Nov: Predstavuje počiatok. Je to biologický príliv, keď je mesačná gravitácia najsilnejšia, vhodná doba pre sadenie, či počatie vecí, vrátane vnútornej seby, po ktorej chceme, aby v nasledujúcom období vyrástla. Sú v ňom skryté predpoklady pre vysielanie liečivej energie. Je tiež priestorom pre očisťovanie a pôst. Vyhýbajte sa v tomto období impulzívnym a emocionálnym výbuchom. (dátumy novov a splnov sú v kruhovom kalendári na druhej strane)

Prvý kosák: Je to obdobie nového zamerania a vhodná príležitosť k obnove osobnej energie. Začnite sa starať o seba a o seba nového mesiaca. Je to tiež čas na vysporiadanie sa s minulosťou, s rôznymi predsudkami a pocitmi viny.

Prvá štvrt: Toto obdobie charakterizuje prílev veľkej energie. Je vhodné pre aktivitu, budovanie a získavanie vedomostí.

Dorastajúci mesiac: Prichádzajú plody toho, čo bolo zasiate. Dochádza tiež k vyjadreniu tvorivosti a je pravý čas pre veľké činy.

Spln: Sadba novu prináša naplnenie. Je to fáza dokončenia a naplnenia ako aj ideálny čas pre liečenie a snenie. V tomto období dochádza k výraznému zosilneniu pocitov. Pokiaľ ste v strese, spln ho ešte viac zosilní, pokiaľ ste sústredení a vyrovnaní, tak spln ho taktiež zosilní - je to otázka súzvuku. Pretože má však väčšina ľudí bližšie k prvej možnosti, je spln obdobím ospalosti, nehoď, úrazov a samovrážd. Vhodná doba pre pôst.

Cúvajúci mesiac: Môžeme uvoľniť a rozptýliť energiu minulosti, je čas pre zbavenie sa záťaže tela i duše. Takisto je správna doba pre zmenu a rozhodovanie.

Posledná štvrt: Obdobie premeny a tiež očisty, zbavovania sa nežiaduceho. Aj teraz vám pôst urobí dobre.

Posledný kosák: Vhodný čas na zaoberanie sa nežiaducimi návykmi v správi a prípravy na obnovu, svieži začiatok, ktorý priniesie nový mesiac. V tomto období sú tiež zvýšené prorocké schopnosti.

Znamenie zverokruhu: Takisto ako sinko počas jedného roka prejde dvadsiatimi znameniami zverokruhu, tak aj mesiac, počas svojho obehu okolo Zeme, za 28,5 dňa ním prejde.

Stupujúci mesiac (pozor, nemýľte si s pribúdajúcim): Keď je mesiac v znameniach kozoroha až blížencov (počas mesiaca, alebo roka).

Klesajúci mesiac: V znameniach rakia, až strela.

Keď vieme určiť tieto pozície mesiaca, môžeme určiť vhodnú dobu pre jednotlivé činnosti:

Najprv si povieme niečo o vplyve mesiaca v starostlivosti o **naše zdravie**. Niečo už bolo uvedené v popise jednotlivých mesačných fáz.

Liečenie: Najúčinnéjšie je ak sa mesiac nachádza v znamení prislúchajúcom danému orgánu, najlepšie aj pri pribúdajúcom mesiaci.

Očisťovanie: V danom znamení, ale pri ubúdajúcom mesiaci.

Chirurgické zákroky: Nemali by sa robiť v znamení daného orgánu a pri pribúdajúcom mesiaci (to platí aj pre všetko, čo škodí danému orgánu). Samozrejme neplatí to pre nevyhnutné operácie.

Liečivé bylinky:

Zbieraj by sa mali pri pribúdajúcom mesiaci, najlepšie pri splne, alternatívne pri stúpajúcom (neplati pre korene, kde je to naopak). Dobré je tiež zbierať ich v deň danej časti rastliny (napr. voda-list u žihľavy).

Asi ste si už viackrát všimli, že aj keď rastlina dostala všetko čo potrebovala nerastla tak ako mala a inokedy v horších podmienkach sa jej darilo lepšie, strom ktorý ste ostrihali začal chátrať a podobne. Často má na to veľký vplyv práve správny okamih činnosti. Možno sa vám tieto vplyvy budú zdať neveriteľné, ale vyskúšajte to, nič to nestojí. Sami sa môžete presvedčiť, či to funguje.

Siatie a sadenie: Rastliny, pri ktorých sa využíva nadzemná časť by sa mali vysievať pri pribúdajúcom mesiaci a ak to nie je možné, tak pri klesajúcom. Koreňová zelenina by sa mala vysievať pri ubúdajúcom mesiaci, prípadne pri klesajúcom. Najvhodnejšie, je ak je mesiac ešte aj v znamení, ktoré vplyva na zbieranú časť rastliny. Napríklad pri plodovej zelenine v dni ohňa (baran atď.)

zem-koreň **vzduch-kvet**

voda-list **ohn-plod**

Polievanie: najlepšie v dňoch listov

Trhanie buriny a okopávanie: Pri ubúdajúcom mesiaci, najlepšie v kozorohovi. Nikdy nie v levoči.

Strihanie stromov a krov: Mal by sa robiť pri ubúdajúcom mesiaci, najlepšie v dni plodov. Zmladzovací rez by sa mal robiť pri ubúdajúcom, prípadne klesajúcom mesiaci. Najlepšie tesne pred novom. Dôvodom je, že pri ubúdajúcom mesiaci menej vyteká miazga.

Očkovanie a vrúbkovanie: Najlepšie za pribúdajúceho mesiaca, blízko splnu, v deň plodu.

Hnojenie: Pri splne, alebo ubúdajúcom mesiaci. Vtedy zem lepšie absorbuje živiny a nevyplaví sa.

Zber a uskladňovanie: Najvhodnejšia doba je v stúpajúcom mesiaci. Vtedy je aj vhodná doba pre konzervovanie a zaváranie. Plody na sušenie by sa mali zbierať pri ubúdajúcom mesiaci.

Je samozrejme, že nie vždy máme čas robiť tieto veci práve v najvhodnejšom okamihu, ale je treba sa snažiť, aby aspoň niektorá z podmienok bola splnená a to už nám poskytuje viac vhodných dní. A hlavne sa treba vyhýbať vyslovene nepriaznivým dňom. Aj toto je jedna z možností, ako konať v súlade s prírodou. Je to obojstranne výhodné, pre nás, pretože máme väčšie výnosy, aj pre prírodu.

ROK

Od hodinových rytmov počas dňa, cez fázy mesiaca sme sa dostali až k ročným obdobiam. V našom miernom pásme je ich striedanie zvlášť významné, ale vo všeobecnosti pôsobia všade na svete. Odrážajú sa aj na fungovaní nášho organizmu, mení sa naša nálada a aktivita, v každom období je dominantný iný orgán a je vhodná iná strava. Dnes keď aj v zime môžeme mať rajčiny, alebo jahody sú tieto prirodzené rytmy poprehadzované a tak sa nemožno diviť následkom na našom zdraví.

Ako sme si už ukázali na príklade cyklu ľudského života z tmy zimy sa o Vianociach rodí zárodok nového života. Ten je však skrytý a čaká na jar, aby sa mohol prejavíť vo fyzickom svete.

JAR: Je to obdobím začiatkov a rastu. Vhodný čas pre začatie dlhodobých aktivít. Je to obdobie živlu ohňa, čas, keď prichádza inšpirácia, ale tiež nastáva znovuzrodenie prírody. Dochádza tu k akémusi paradoxu, keď naša myseľ sa raduje z dlhších dní, slnka a oživenia prírody, ale telo pritom je čoraz slabšie, sme malátni a unavení. Na jar je telo po dlhej zime zanesené a má nedostatok vitamínov. Preto si v tomto období dôležité pocity, diéty a je dobré piť čaje čistiacie krv, ako napríklad žihľavu, robiť šaláty z púpavy, cesnaku medvedieho a podobne. Výborným zdrojom nedostatkových vitamínov sú naklíčené obilniny ako napríklad pšenica, ale aj šošovica, slnečnica a iné.

LETO: Pre toto obdobie je charakteristická aktivita a rast. Nesie sa v znamení živlu vzduchu, život je v plnom prúde a všetko okolo nás je plné sily. Letný slnovrat je opakom Vianoc. Je sviatok života, fyzického, vydatelého bytia. Ľudia hodne cestujú. Začiatok leta je tiež spájaný s obdobím lásky. V tomto období dozrieva hodne zeleniny a ovocia, čo nám vlastne napovedá o vhodnej ľahšej strave pre leto.

JESEŇ: Čas úrody, ale aj jesenných dažďov. Je čas ukončiť náročnejšie práce a pripraviť sa na odpočinok. Príroda sa sťahuje z fyzického prejavu do svojho vnútra. Prichádza smrť, ale v plodoch sa uchováva zárodok budúceho života. Takisto človek sa od zmyslového sveta viac obracia smerom do svojho vnútra. Je to obdobie hlbšieho precitovania, súvisiaceho so živlom vody. Je to tiež obdobie chripok, nádech, a zápalov dýchacieho ústrojenstva. Takisto naša psychika reaguje depresiami, smútkom a sebedoceňovaním. Vhodnou stravou sú obilniny, koreňová zelenina, kapusta, ale aj cesnak a cibula.

ZIMA: A už prichádza obdobie odpočinku, regenerácie, čas kedy viac času tráviame doma a viac hlbame a rozjímame. Hľadáme istotu živlu zeme, hlbšie základy nášho bytia, ktoré sme v búrlivom živote leta často prehliadali. Je to tiež obdobie temných večerov, strachu a úzkosti. V zime sa ale tiež prejavuje múdrosť staroby, zrelosti, ukončenie kolobehu, ale zároveň aj príprava na nový začiatok, zrodenie prichádzajúce o Vianociach a skryté čakajúce na ďalší jar. Treba obmedziť prísun vody, ktorá ochladzuje organizmus a jest hlavne strukoviny a obilniny. Tie ostatné možno ľahko skladovať a preto sú prirodzene dostupné v tomto období. Takisto si môžeme dopriať viac tukov ako v iných obdobiach, pretože telo ich spotrebuje na vyrovnanie sa so zimou.

DLHŠIE CYKLY

Sú tiež aj dlhšie rytmy ako ročné. Napríklad **jedenástoráčny periódy medzi obdobiami zvýšenej slnečnej aktivity**. Tie sú väčšinou poznačené chorobami, vojnami, prevratmi a inými zmenami. Spomenie si napríklad na posledné takéto obdobie okolo roku 1989. Iným cyklom je odtáčanie hviezdnej oblohy, v dôsledku čoho sa dnes nekryjú znamenania zverokruhu s ich polohou na oblohe. Podľa toho, ktoré **znamenie vychádza v okamihu jarnej rovnodennosti nad obzor sa určujú obdobia asi 2100 rokov**, z ktorých každé pripadá jednému znameniu zverokruhu a pre každé je charakteristická jedna dominantná kultúra. Problém však je určiť podľa ktorého bodu (hviezdy) súhvezdia na oblohe sa určí jeho poloha. A tak sa dátumy príchodu obdobia Vodnára o ktorom sa v poslednom čase (hlavne v súvislosti s prelomom tisícročí) toľko hovorí hodne líšia. Od konca 19. storočia až do roku 2375. Ďalšia vec je, že kultúra ktorá je v danom znamení dominantná nepreberá svoju úlohu hneď po nástupe do tohoto znamenia, ale približne v polovici doby trvania, čiže na vrchole jeho pôsobenia. A tak terajšia anglosaská kultúrna epocha (v znamení ryby) začala až okolo roku 1400, čiže vlastne nástupom renesancie a novoveku. Predošlé obdobie grécko-románskej kultúry začalo okolo roku 700 pr.n.l. V tomto období začali vznikáť napríklad prvé filozofické diela, alebo sa narodil Budha. Tieto súvislosti sú ale na dlhšie rozoberanie, ale na to tu už nie je miesta.

Podobne by sme tiež mohli nájsť množstvo ďalších cyklov, ktorými sa riadi príroda. Nešlo tu o úplný popis týchto zákonitostí, ale skôr o to ukázať niektoré hlavné rysy a možnosti ich využitia v našich životoch. Mohlo by to byť tiež inšpiráciou, aby sme začali pozorovaním seba aj prírody nachádzať ďalšie súvislosti.

Zdravé potraviny za zdravé ceny

Alebo ako založiť svojpomocnú skupinu na zásobovanie prírodnými potravinami v meste

Ako sa prírodné poľnohospodárstvo rozvíja vo svete?

Keď sa v Západnej Európe pred dvadsiatimi tridsiatimi rokmi diskutovalo o potrebe obmedzenia chemických vstupov do poľnohospodárstva a rizikách ich používania, rozhodujúci sa stal hlas spotrebiteľov, ktorí sa rozhodli podporovať prírodné metódy pestovania.

V súčasnosti je napr. v Rakúsku obhospodarováných 6 percent celkovej výmery pôdy ekologickým spôsobom. Holandsko, krajina najviac poznačená vysokovýkonnými technológiami v poľnohospodárstve, je v súčasnosti najväčším európskym podporovateľom zavádzania ekologického poľnohospodárstva. V Nemecku odhadujú nárast spotreby ekologicky vypestovaných - tzv. biopotravín na 50 percent z celkovej spotreby v roku 2010. Každý desiaty Nemec aspoň občas nakupuje biopotraviny a pre milióny ľudí v Západnej Európe je ich pravidelný nákup bežnou súčasťou života. Vybudované sú špecializované predajne, sieť rodinných fariem a biopotraviny dostávajú v supermarketoch.

Ako je to na Slovensku?

Samozrejme, aj u nás je dosť ľudí, ktorí sú schopní pochopiť, že postupný návrat k prírodnému poľnohospodárstvu by mohol priniesť mnoho dobrého. Problém je v tom, že rovnako ako v Západnej Európe, aj u nás musia vyjsť ako prví s iniciatívou spotrebiteľia a obchodníci.

Prečo? Odhládnuť od nespornej vyššej výživovej hodnoty biopotravín, s prírodným poľnohospodárstvom sa zatiaľ spája viac praktických ťažkostí. Predovšetkým nie je jednoduché pri súčasnom zlom stave poľnohospodárskej pôdy a málo odolných odrôd poľnohospodárskych plodín odolávať nátlaku škodcov a chorôb a dosahovať primerané úrody. Prírodné poľnohospodárstvo jednoznačne vyžaduje vyššie náklady spojené s ochranou porastov ako konvenčné - 'chemické' poľnohospodárstvo. Tam, keď modernému bačovi stačí urobiť pár postrekov prúdko jedovatými postrekmi, podporovateľ prírodných spôsobov musí proti burinám a škodcom bojovať mechanicky a biologicky - väčšinou menej účinne a pracnejšie, i keď o to bezpečnejšie pre konzumenta. Plodiny náročné na prácu - ako je zelenina, si často vyžadujú náklady spojené s vyplácaním sezónnych brigádnikov zamestnaných na pletie, zber a pod. Keďže pracovná sila, ale aj nákup niektorých mechanizmov, sú omnoho drahšie ako chemikálie, ekologický gazda dopláca - a dopláca aj spotrebiteľ, ak chce mať zdravé potraviny.

Práve preto sú na západe tak populárne kluby na priamy odber biopotravín od roľníka, hoci tie sú v obchodoch úplne bežné, ale výrazne drahšie ako 'konvenčné' potraviny, niekedy až o 60 i viac percent.

Ako dodávateľ ekologicky dorábaných potravín pre malospotrebiteľov u nás na Slovensku prichádzajú do úvahy skôr súkromné hospodáriaci roľníci ako veľké štátne majetky a družstvá. Aj preto, že pestovať ekologicky ovocie a zeleninu na veľkých plochách nie je ani dosť dobre možné vzhľadom na malú ekologickú stabilitu takého systému a vzhľadom na potrebu individuálneho a pritom komplexného prístupu ku každej plodine.

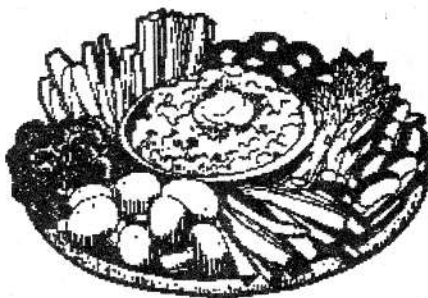
Možným záujemcom o prírodné poľnohospodárstvo sa v prvom rade musí umožniť prístup k informáciám, ktoré im pomôžu zväziť všetky potrebné kroky na prechod k hospodárstvu bez chémie. Potrebujú informácie o prírodných prostriedkoch proti chorobám a škodcom, ak sú napr. výluhy z liečivých rastlín, rôzne priemyselne vyrábané biopreparáty, zelené hnojenie dusík viažucimi rastlinami. Atď. Najmä však musia vidieť reálnu možnosť odbytu svojich výpestkov.

Ako založiť klub spotrebiteľov zdravých potravín?

V každom meste na Slovensku je veľa ľudí, ktorí nemajú vlastné záhradky a nemôžu si zdravé potraviny vypestovať. Alebo na záhradkárenie nemajú čas, chuť, či potrebné vedomosti. Ak sa tí, čo

majú záujem o prírodné potraviny spoja, môžu vytvoriť neformálne združenie a nakupovať takéto potraviny spoločne.

Na začiatok je potrebné vytvoriť skupinu aspoň dvadsiatich spoľahlivých záujemcov. Treba počítať aj s tým, že postupom času si celú vec niekoľko spotrebiteľov 'rozmyslí' a odstúpi. Pri rozbiehaní svojpomocnej distribučnej siete v Košiciach nám z pôvodného prihláseného počtu účastníkov zostala asi polovica. Chceme na tomto mieste rozpisovať ďalšie skúsenosti získané v rámci Programu na pod-

V každom meste na Slovensku je veľa ľudí, ktorí nemajú vlastné záhradky a nemôžu si zdravé potraviny vypestovať. Alebo na záhradkárenie nemajú čas, chuť, či potrebné vedomosti. Ak sa tí, čo majú záujem o prírodné potraviny spoja, môžu vytvoriť neformálne združenie a nakupovať takéto potraviny spoločne.

poru producentov v ekologickom poľnohospodárstve 'Zdravé potraviny za zdravé ceny'. Tento program uskutočňuje košické občianske združenie na ochranu životného prostredia SOSNA aj vďaka podpore nadácie Ekopolis Slovensko.

Ako sme získali potrebný počet ľudí pre náš zámer? Uverejnili sme zopár inzerátov a článkov v regionálnych denníkoch a boli odovyslané aj dve relácie v Rádiu Východ. Rozposlali sme propagačné letáky do klubov zdravého spôsobu života (jogínom, vegetariánom, makrobiotikom a pod.) Na našu aktivitu zareagovalo asi 50 spotrebiteľov.

Ďalším krokom bolo zistiť, o aké plodiny majú ľudia záujem. Z našich skúseností vyplýva, že ide o celý sortiment zeleniny - sezónnej i na zimné uskladnenie. Po spočítaní predbežných objednávok dopýt náš spotrebiteľskej skupiny predstavoval asi 8,5 tony zeleniny a 6 ton zemiakov. Toho roku sa však skutočne predá pravdepodobne asi polovica týchto produktov. Záujem o ovocie je menší, pravdepodobne si ho mnohí môžu zadovážiť v dostatočnom množstve zo záhrad rodičov a starých rodičov.

S predbežnými objednávkami od spotrebiteľov sme mohli začať oslovovať možných ekologických pestovateľov v regióne. Na prvý kontakt sme opäť využili inzeráty a články v tlači. Po určitých skúsenostiach z 'obchodných rokovanií' môžeme povedať, že najlepšie je pozvať jednotlivých roľníkov na osobné stretnutie. Je dôležité odhadnúť, či daný človek má skutočne záujem o prírodné metódy poľnohospodárstva, alebo chce svoju úrodu len výhodne predávať. Dá sa na to prísť aj z úrovne jeho vedomostí v tejto oblasti. Ziaľ veľmi mnoho roľníkov nemá ani základné poznanie o tom, čo ekologické poľnohospodárstvo vlastne je (Častá je na príklad predstava, že ide o pestovanie v čistom prírodnom prostredí ďaleko od miest. Je to síce potrebná podmienka, ale ešte dôležitejšia je spôsob pestovania). Preto je pre spotrebiteľov dôležité získať aspoň základné poznatky a mať prístup k vhodnej literatúre o ekologickom poľnohospodárstve.

Základnou výhodou pri priamej spolupráci roľníkov so skupinou odberateľov je spôsob odbytu. Spotrebiteľia si už v zime objednávajú konkrétne množstvo potravín. Tak roľník vie, koľko z ktorého druhu potraviny má vypestovať a komu svoju úrodu predá.

Spotrebiteľia a roľníci sa dohodnú, že predaj potravín sa bude uskutočňovať v určitý deň v týždni - napríklad po poľudni na parkovisku. Takto môže spotrebiteľ v krátkom čase nakúpiť na jednom mieste zeleninu na celý týždeň. Podstatné je, aby podmienky pestovania aj predaja boli zakotvené v písomnej zmluve. Roľník sa musí zaviazovať nepoužívať syntetické látky ako priemyselné hnojivá a chemické prostriedky proti burinám a škodcom. Najlepšie je, ak je o nutnosti zavádzania prírodných metód sám presvedčený. V tomto prípade môže hneď vzniknúť obojstranná dôvera. Zmluvu o dodávke potravín podpisujú jednotliví odberatelia s roľníkom na spoločnom stretnutí. V zmluve musia byť zakotvené aj povinnosti spotrebiteľa, najmä pravidelný odber objednaných potravín. Kvôli isteniu zmlúv možno žiadať napríklad 1/4 celkovej hodnoty objednávky vopred.

Samostatnou kapitolou celého programu je kontrola dodržiavania zásad prírodného poľnohospodárstva na farmách zúčastnených roľníkov. V ideálnom prípade jednotliví spotrebiteľia nadviažu dobrý kontakt so svojimi dodávateľmi a aspoň občas navštívia 'svoju' farmu a na vlastné oči vidia metódy hospodárenia.

Možno odobrať aj vzorky pôdy a plodín na laboratórne rozbor na prítomnosť cudzorodých látok, ako sú napr. ťažké kovy. Prípadné použitie priemyselného hnojiva môže dokázať rozbor na zásobu živín v pôde. Plodiny možno analyzovať na prítomnosť zvyškov pesticídov. No vzhľadom na to, že v súčasnosti je na trhu dostupných niekoľko sto rôznych druhov týchto prostriedkov, prípadný rozbor je určitou hrou na náhodu. Rozbor je možno uskutočniť len na niekoľko vytipovaných druhov látok, ktoré mohli, ale nemuseli byť použité. Nie je teda 100 percentným dokladom o poctivosti pestovateľa. Okrem toho za rozboru treba zaplatiť dosť vysoké čiastky. Roľník si to musí započítať do ceny potravín, alebo si spotrebiteľia danú sumu zozbierajú medzi sebou.

Skutočnú vzájomnú dôveru prameniaca zo vzájomného kontaktu a pevného vnútorného presvedčenia oboch zúčastnených však nikdy nemôžu nahradiť sedobokalejšie metódy kontroly (!!!)

Ako sa distribuuju prírodné potraviny v Košiciach?

Nášho programu sa v súčasnosti aktívne zúčastňujú asi 25-ti spotrebiteľia a dvaja dodávateľia zeleniny (medzi odberateľmi je asi polovica vysokoškolsky vzdelaných ľudí).

Stretnáme sa každý štvrtok asi o 16. hodine na určenom mieste (parkovisku) a predaj sa uskutočňuje väčšinou o pol hodiny neskôr. Pri doterajšej kontrole fariem sme nezistili porušenie vzájomných dohôd. Stále však čakáme na výsledky rozborov plodín.

Ukazuje sa potreba rozšíriť predaj tak, aby sa viac prispôbil požiadavkám zákazníka. Pravdepodobne to bude prenájem stánku, kde by každý deň popoludní predával jeden zo zúčastnených roľníkov.

Ďalej zisťujeme legislatívne a hygienické podmienky predaja živočíšnych produktov - vajčiek z voľného chovu hydiny a kozích, ovčích i kravských mliečnych výrobkov z prirodzenej pasvy. Hľadáme aj pivničné priestory na uskladnenie trvanlivých druhov ovocia a zeleniny cez zimu.

Okrem distribučnej činnosti pripravujeme na zimné obdobie dve konzultačné školenia o prírodnom poľnohospodárstve pre roľníkov a práve šetrujeme nový program na zachránu tradičných, odolných odrôd zeleniny a ovocia.

Roman Levický

Keď máte záujem získať viac informácií o ekologickom poľnohospodárstve a o distribúcii prírodných potravín, môžete napísať na adresu:

Združenie SOSNA

Prážská 2, 040 11 Košice

Adresy slovenských ekofariem môžete získať na adrese:

*p. Paučíková - Agentúra pre rozvoj vidieka
Akademická 4, 949 01 Nitra*

Naše staré plodiny a krajové odrúdy - dedičtví, ktoré môžeme uchovať živé

Od pôvodnej pestrosti k uniformite.

V minulosti ľudia pestovali veľké množstvá rôznych druhů a odrůd rastlín. Dnes je ale zemeľdelstvo zprůmyslené používaním strojů a veľkovýrobných technológií, čo vedlo i k tomu, že sa dnes pěstuje len niekoľko málo plodín a prešlechtěných odrůd. Používajú sa umelé hnojivá a chemické postřiky, ktoré škodí životnému prostrediu a ohrožujú zdravie človeka.

Mizějící kulturní bohatství.

Z volné prírody mizí ve světě každý den niekoľko druhů divokých zvířat a rostlín. Podobně mizí z našeho zemědělství a z naší krajiny nenávratně i staré kulturní plodiny a krajové odrůdy, které po staletí pěstovali naši předkové. Mají nižší výnosy než moderní vyšlechtěné odrůdy, mohou však poskytovat pestřejší potravu. Navíc jsou cenným kulturním dědictvím o něž musíme pečovat podobně jako pečujeme o skanzeny lidových staveb které chceme zachovat pro další generace. Jsou významné pro šlechtitele a genetiky protože často jsou odolné chorobám a škůdcům. Z hlediska ekologie a přírodní rovnováhy jsou staré plodiny a odrůdy podporou biologické diversity - rozmanitosti života

Zachovejme je živé!

A proto stojí jistě za to, abychom tyto poklady minulosti uchovali živé. A to nejpřirozeněji běžným pěstováním, tak jak byly udržovány po staletí. Tím se mohou tyto druhy a odrůdy přizpůsobovat měnícímu se prostředí, obohacovat náš jídelníček a přinášet nám radost z jejich pěstování a poznávání bohatství rostlinného světa

Jak na to?

Jde tedy o to, tyto druhy a odrůdy nenechat zmizet z polí a zahrad ale trvale je pěstovat. Tedy nikoliv vypěstovat jen pro jednorázový konsum, jako to děláme se semínky zeleniny, která kupujeme v obchodě, nýbrž trvale udržovat. Vypěstovat si ekologicky, bez umělých hnojiv a postřiků, vlastní bioosivo pro další seti je neopoměnné. Chcete to po nás více práce a námahy. O to větší pak ale bude naše radost z vlastnoručně vypěstovaných plodů větší. Prakticky ale pak můžete z vlastního osiva ochutnat špenát z listů lebedy zahradní, zkoušet si nasít na malý záhonek starou odrůdu pšenice či se jen potěšit krásnými květy vzácného plevelu ostrožky stračky nebo kokuolu, které dnes ve volné přírodě nenajdete. Stačí jeden druh či odrůda na jednom malém záhonku - i to může být Váš konkrétní příspěvek k uchování biodiversity. Napište nám, zda byste chtěli zkoušet pěstovat nějakou starou zeleninu, obilovinu či ohrožený plevel a kolik místa na zahrádce jí můžete věnovat. Jaro už klepe na dveře ba je přímo otevírá! Co říkáte, zkoušíte to?

Více informací na adrese:
Biodiversita - Petr Dostál
Svaz PRO-BIO
Nemocniční 53, p.s.116
787 01 Šumperk
tel 0649-216609, 214586
fax 0649-21458

Biologicko-dynamické poľnohospodárstvo

Ekológia dneška privádza i materializovanú vedu k názoru, že zem, krajina sú určitými holistickými celkami, že také celky predstavujú akési organizmy a že je nutné s nimi podľa toho zaobchádzať. Rudolf Steiner sa vedľa iných oblastí zaoberal krátko (v r. 1924) i poľnohospodárstvom a z jeho popudu vzniklo ekologické hnutie v poľnohospodárstve už dávno predtým, než sa stalo natoľko aktuálne pre veľkú časť ľudstva, ako tomu je teraz.

Dnes sa snažíme znečistenie vody obmedziť výstavbou čistiek, tiež pre čistotu vzduchu sa už čosi robí pomocou odsiřovačov na komínoch elektrární a katalyzátorov v autách, i keď to zďaleka nestačí. Avšak o kontaminácii pôdy sa hovorí stále ešte málo, napriek tomu, že tento problém je stále väčší. Eróziu, akcelerovanou veľkými scelenými lánmi a hlbokou orbou (niekedy i po svahu), miznú ročne 3 percentá ornej pôdy. Takzvanou melioráciou, spôsobujúcou odvodnenie, je ohrozený prirodzený trojstupňový ekosystém, skladajúci sa z mokrych lúk, vyššie položených suchších polí a nad nimi vo vyšších polohách z lesa s pastvinami.

Veľká časť znečistenia pôd a tiež vôd (ako povrchových, tak podzemných) je dôsledkom chemizácie poľnohospodárstva, rovnako ako vznik tzv. spečených pôd, ktoré sú mŕtve a potrebujú dodať zase viac umelých hnojív, pokiaľ sa ich vôbec podarí kultivovať. U nás je silne poničená už veľká časť čierozemí a hnedozemí hrozí podobný osud v blízkej budúcnosti. Známa Toynbeeova téza o civilizáciách, ktoré zahynuli, pretože zničili svoje pôdy, sa týka ako našej krajiny, tak celého sveta globálne.

Starý spôsob vedeckého myslenia, scientizmus, zisťoval kauzálne vzťahy medzi niekoľkými izolovanými prvkami v laboratóriu, ale nebol schopný pochopiť vzťahy vo vnútri holistických systémov a tak dnes väčšina opatrení, nazývaných ekologickými dokáže len zmierniť niektoré príznaky choroby, ale nedokáže liečiť jej podstatu.

Rovnako geológovia, vo vzore ekologov začínajú chápať celú našu Zem ako určitú formu organizmu, udržujúcu podmienky nutné k životu na tej úrovni, aby bol vôbec život na Zemi možný. Podobnými ekosystémami - organizmami - sú moria v poňatí modernej vedy, popularizovanej napríklad Y. Costeaumom a krajinná ekológia začína rovnakým spôsobom chápať krajinu.

Rudolf Steiner išiel už v roku 1924 ešte ďalej a chápal ako živý organizmus tiež jednotlivú farmu, statok:

"Farmárske hospodárstvo plní svoje bytie v najlepšom zmysle slova, keď môže byť chápané ako individualita sama o sebe, ako naozaj do seba uzavretá individualita. A každé farmárske hospodárstvo sa musí priblížiť (úplne sa toho nedá dosiahnuť, ale musí sa tomu priblížiť) stavu, keď bude v sebe uzavretou individualitou."

Síce ani biologické hospodárenie klasického typu nepoužíva umelé hnojivá, ale bio-dynamické hospodárenie ide ešte ďalej. Novými biologickými rastlinnými preparátmi je možné povzbudiť kompost k rýchlejšiemu rastu a kvalitnejším výsledkom, pomocou rohových preparátov sa zlepšuje rast a zretie. Názov preparátu je odvodený od kravského rohu, ktorý slúži ako nádoba pre biologický, alebo nerastný obsah. Naplnený roh sa ukladá na určitú dobu do zeme, aby bol obsah vystavený pôsobeniu určitých éterických síl (pozn. red.: Zohľadnením vplyvu Mesiaca a planét sa vyberá najvhodnejší okamžik pre každú činnosť, napríklad sadenie, zber a podobne.)

Správnym striedaním plodín sa harmonizujú ich jednostranné požiadavky na pôdu. Počty dobytky sú v harmonickom vzťahu k obrábanej pôde tak, aby hnoj vystačil na potrebné hnojenie a aby bolo dosť dobrého krmiva pre zvieratá (ustajnené, i na pastve). Bio-dynamické hospodárstvo nepotrebuje umelé hnojivá prakticky vôbec, (okrem občas pridaného vápna pre zlepšenie prekyslených pôd v prechodnom období). Nie sú tu používané ani her-

bicidy, ktoré nahradzujú plecky, ani pesticidy a opatrenia proti tzv. škodcom sú prevádzané biologickými metódami a preparátmi: po vytvorení harmonického "organizmu" statku sa ostatne pôsobenie "škodcov" stáva zanedbateľným.

Bio-dynamické poľnohospodárstvo dosahuje už po niekoľkých rokoch skoro rovnako vysoké výnosy ako dnešné priemyselné poľnohospodárstvo. Vyžaduje síce trochu viac ľudskej práce na samotnom statku, ale zase ďaleko menej investícií (potrebujeme len stroje a zariadenia, nie umelé hnojivá a iné chemikálie, čím ušetrí jak prácu inde, tak ďalšie znečisťovanie životného prostredia).

Bio-dynamické farmy sú dnes roztrúsené už po väčšej časti sveta, i keď rozsah ich produkcie len málo kde presahuje jedno percento hrubej poľnohospodárskej produkcie. Prvých úspechov dosahujú tiež naše bio-dynamické farmy, hlavne tie z nich, ktoré sú združené v zväze PRO-BIO so strediskom v Šumperku.

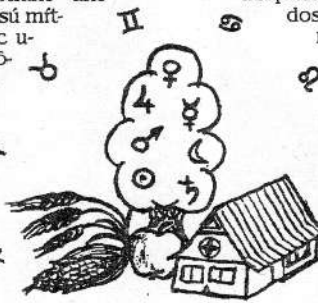
Bio-dynamické poľnohospodárstvo zahŕňa tiež starostlivosť o lesy, pastviny, o lesné pruhy pozdĺž diaľnic (to, že v Nemecku relatívne dobre rastú lesné porasty v tesnom susedstve diaľnic, je do značnej miery dané použitím bio-dynamických metód v týchto porastoch) a krajinu vôbec. Na rozdiel od niektorých fanatikov, ktorí kladú prírodu a človeka do protikladu, ide bio-dynamickému poľnohospodárstvu o udržanie a rozvoj kultúrnej krajiny, kde by spolu žili v symbióze človek a príroda, ktorá by, posilnená ľudskou starostlivosťou, podstatne zvýšila svoju rezistenciu voči negatívnym vplyvom dnešného priemyslu a dopravy. Toto harmonické spoľžitie by mohlo pokračovať aj za ďalších generácií.

Súčasná chemická poľnohospodárstva krajinu ničí. Bio-dynamické poľnohospodárstvo polia a celú krajinu lieči, vytvára zdravšie životné prostredie. Praktické výsledky ukázali, že i na miestach kontaminovaných napr. ťažkými kovmi, kde pracovníci dostávali predtým ekzémy, sa po niekoľkých rokoch negatívne pôsobenie kontaminácie stratilo, napriek tomu, že kovy samé boli ešte v pôde chemicky zistiteľné. Chemické analýzy sú ostatne len jedným z pomocných aspektov zisťovania kvality potravín, základný význam má nakoniec ich pôsobenie na ľudský organizmus. Obmedzený scientizmus by s týmto tvrdením nesúhlasil, ale ten našťastie i v dnešnej vede už pomaly ustupuje zdravému rozumu.

Bio-dynamické poľnohospodárstvo môže prieniesť - vedľa už uvedeného - znovu radost z harmonického vidieckeho života a reštituovať roľníctvo: jediné odvetvie ľudskej činnosti, ktoré vytvára obnoviteľné zdroje, lebo celý náš tak vysoko cenený priemysel tieto zdroje len spotrebovávajú a nie je teda schopný trvalo udržateľného rozvoja, o ktorého potrebe sa začína aspoň hovoriť, napriek tomu že sa pre neho robí len veľmi málo, hlavne u nás.

Bio-dynamické poľnohospodárstvo predstavuje vedľa alternatívnej medicíny, školstva atď. jednu z ciest k prekonaniu dnešnej krízy na rázcestí, na ktorom stojíme. Máme slobodu rozhodnúť sa, a však dôsledky zlého rozhodnutia by padli nielen na naše hlavy, ale aj na hlavy našich detí. Isté, základom všetkého je obnova duchovná a mravná, ale práve odtiaľ vychádzajú praktické impulzy pre dnešné ľudstvo: Z vedeckého poznania prekračujúceho primitívny vedecký materializmus a berúceho v úvahu i to, čo je obmedzenému materialistickému (scientistickému) poznávaniu bezprostredne nedostupné.

Skrátené z článku Jána Bouzeka v Gemme č. 5

Dobrovoľná skromnosť a prirodzený život v meste

Rodina Gazdíkovcov sa snaží už pekných pár rokov žiť nekonzumne a ekologicky. Napriek tomu, že bývajú v meste - na jednom z bratislavských sídlisk - snažia sa svoj život čo najviac zaradiť tak, aby mohli žiť čo najprirodzenejšie a čo najmenej škodiť prírode. Venujú sa biozáhradke (na záhrade svojich rodičov), nepoužívajú ani nevlastnia auto, televízor, práčku, strávajú sa takmer úplne vegánsky, triedia odpad, venujú sa samozásobiteľstvu (zber hribov, bylín, divého ovocia, kukrice, obilí...), mamej dcéry dávajú na hranie zväčša drevené alebo plyšové hračky. Ako sa im darí žiť nekonzumný život v srdci konzumnej spoločnosti som sa pýtal Milana Gazdíka a položil mu niekoľko otázok.

Predovšetkým - ako ste sa vlastne dostali k rozhodnutiu zaradiť si život značne netradične - z pohľadu "priemernej" rodiny žijúcej v meste?

Jedným z hlavných dôvodov bolo pozorovanie okolia a naše rozhodnutie vyvarovať sa jeho chýb. Postupne sme sa dostali tam, kde sme dnes. Veľmi dôležitá je literatúra o zdravej strave, prírodnej medicíne, ekológii, psychológii, filozofii, prírodných národoch, mytológii, šamanizme, fytoterapii a zelenej alternatíve, z ktorej sa snažíme stále čerpať.

Rozhodnúť sa pre jednoduchý a spokojný život je ľahké, oveľa ťažšie je tento štýl si udržať a ne-sklznúť opäť do stereotypu.

Nepocítujete dobrovoľnú skromnosť ako určité bremeno v konfrontácii so životom v meste, ktorý je prispôbený využívaniu rôznych technológií? Nechýba napríklad práčka, auto? Mnoho domácností by si už život bez týchto vecí ani nevedelo predstaviť?

To čomu ty hovoríš dobrovoľná skromnosť nám pripadá ako normálne. Určité vymoženosti civilizácie používame aj my: ladička, magnetofón, gramofón - sú to veci užitočné, ale aj veci pre radosť. Mohli by sme sa ich zbaviť, ale chýbali by nám. Auto, práčka, mikrovlnka, mobil, televízor nám nechýbajú. K tomu, že sme sa zbavili týchto technických "zázrakov" nás viedli okrem "zeleňých" dôvodov aj dôvody praktické. Miesto jalového získania na televízor sa radšej porozprávame, pohráme s dcérou, alebo si urobíme niečo pekné do bytu. Keď chceme vidieť zaujímavý film, ideme do kina. Auto by nás stálo kopec peňazí, ktoré radšej minieme príjemnejším spôsobom a navyše sme ušetrení nedeľného leštenia autíčka. Tam, kde chceme, nás odvezie vlak alebo autobus. Práčka ničí prádlo: vyšedivie ho a vyťahá.

Ako reaguje okolie - rodina, známi, kolegovia v práci? Nepripadajú im vaše názory ako "zaspátá puberta"? Myslíte, že život aký žijete ovplyvňuje pozitívne aj vaše okolie?

V našom veku ťažko hovoriť o puberte, či už zaspatej alebo nie.

Naši rodičia akceptujú naše stravovanie a aj keď másko si dajú radi, začali sa stravovať zdravšie, racionálnejšie, dakedy až vegetariánsky.

Známi nás rešpektujú, radi sa u nás najedia (kuchárske umenie mojej manželky je na vynikajúcej úrovni) a naopak, keď ideme na návštevu my, snažia sa pohostenie prispôbiť nášmu jedálnemu lístku. Celá rodina i všetci kamarádi berú na vedomie, že naša maľ neje čokoládu a cukríky a tomu prispôbili aj podarinky pre ňu. Dostáva

musli tyčinky, ovocie, orešky...

Čo sa týka kolegov v práci, ťažko ich škatulkovať. Niektorí sa zaujímajú o alternatívy duchovné alebo stravovacie, iní zasa nie. Dôležité je, že sa vzájomne akceptujeme.

Nechceme nikoho prerábať, nám by to tiež nebolo príjemné.

Každý musí naplniť svoj osud sám.

Mohli by ste napísať ako si zarábate peniaze? Ste spokojní s vašou prácou?

Ak mám byť úprimný, ja osobne si neviem predstaviť, že by som sa živil len rôznymi sezónnymi prácami, to je pre mladších bez rodín. Máme dieťa a preto si myslíme, že je nutné mať pravidelný

Život v meste nemusí byť nutne prázdny. Konzum preniká bohužiaľ aj do rodinných domov na dedinách. Mnohé záhrady začínajú byť len okrasnými trávnikmi.

Nemáme pocit, že životom v meste niečo strácame, máme možnosť hospodáriť na rodičovskej záhrade, okoliť lesy sú zásobárňou bylín, húb a iných lesných plodov a my žijeme tak tvorivo, ako sa len dá.

príjem. Ja robím na letisku a manželka je historička. Naša práca nás oboch baví. Manželka pracuje na skrátený úväzok a aj ja mám dostatok voľného času, aby sme sa mohli viac venovať dcérke.

To, čo sme sa rozhodli už dávno a to považujem za veľmi dôležité je, že nám budú stačiť len príjmy z hlavného zamestnania, že nebudú žiadne bokovky, fušičky, poprípade ďalšie zamestnania.

Väčšina našich vstovníkov žije totiž tak, že len pendluje medzi robotami. Život je príliš krátky a krásny na to, aby ho človek prerušoval v honbe za peniazmi.

Nebojíte sa, že vaša dcérka bude pociťovať ako hendikep, že nemá napríklad televízor (keď sa druhé deti budú baviť o tom, čo bolo včera v TV)? Nemáte vo všeobecnosti obavy ako zapadne do kolektívu detí napríklad v škole, ktoré budú v niektorých veciach odlišné?

My osobne o televízor záujem nemáme, ale nechceme byť ortodoxní fanatici.

Dcéra zatiaľ chodí do škôly, problém nie je až tak aktuálny. Uvidíme čo prinesie škola, ak by bol spoločenský tlak zo strany detí príliš veľký, zakúpili by sme televízor (a odpojili kanálový volič) s vi-

deom a situáciu by sme riešili formou malého domáceho kina: vyberali by sme iba kvalitné a hodnotné nekomerčné filmy.

Nebezpečenstvo nevidím iba v televízore, ale aj v rodičoch, ktorí aby mali pokoj, posadia dieťa pred obrazovku, nekontrolujú sledované programy a nechajú, aby im potomka vychovával televízor.

Poznáte iných ľudí, prípadne rodiny s deťmi, ktoré žijú podobným spôsobom?

Áno a zdá sa nám, že v poslednej dobe ich je čoraz viac.

Nepremýšľali ste o tom - odstahovať sa z mesta, kúpiť niekde vidiecky domček, obrať sa tam?

Život mimo mesta má svoje osobité kúzlo: iný prístup k životu, blízkosť prírody, ale aj veľa ťažkej práce. My obaja sme naturelom mestskí ľudia - potrebujeme ruch mesta, obchody, čajovne, knižkupectvá, divadlá, kina.

Život v meste nemusí byť nutne prázdny. Konzum preniká bohužiaľ aj do rodinných domov na dedinách. Mnohé záhrady začínajú byť len okrasnými trávnikmi.

Nemáme pocit, že životom v meste niečo strácame, máme možnosť hospodáriť na rodičovskej záhrade, okoliť lesy sú zásobárňou bylín, húb a iných lesných plodov a my žijeme tak tvorivo, ako sa len dá.

Všetky remeselné práce v byte si robíme sami: maľujeme, natierame, opravujeme, vyrábame nábytok, bytové doplnky a dekorácie, hračky pre malú, v zime štrikujeme, vyšívame a čítame veľa kníh a časopisov. Všetko nové a zaujímavé prakticky aplikujeme v našom živote.

Netreba sa báť experimentovať, nič nejde na nejaké výstavy, sú to veci len pre našu radosť. Dôležitý je nápad, vlastná realizácia a chuť. Ostatné už ide samo. Moja manželka je neutíchajúci gejzír nápadov, ktoré jej pomáhame realizovať.

Ako sa pozeráte na vývoj dnešnej spoločnosti? Myslíte, že v blízkom období môže nastať nejaká globálna zmena v myslení a konaní ľudí zafatých v honbe za majetkom a materiálnymi vecami?

Ohrozenie života na Zemi ľudí skôr či neskôr prinúti k ekologickejšiemu životu. Či sa však zmení ich myslenie a prestanú sa naháňať za majetkami, v tom som skeptický.

otázky pripravil matúš rítošský

Písomný kontakt s rodinou Gazdíkovcov je možný prostredníctvom redakcie Kruhu Života.

"V mene zachovania života a divočiny na Zemi, musia niektoré odvetvia moderného priemyslu vyhynúť."

REBRÍČEK ODVETVÍ PRIEMYSLU URČENÝCH NA VYHYNUTIE

Rybolov do vlečných sietí - a všetky masové technológie rybolovu, ktoré vyhladzujú živé morské stvorenia a spôsobujú umieranie svetových oceánov.

Jadrové technológie - ktoré sa stále nenaučili základné pravidlá slušného správania, napríklad "Uprac po sebe zbytky, pred tým než odídeš od stola."

Vozidlá poháňané ropou - snažiť sa "zefektívniť" benzínom poháňané autá, dáva rovnaký zmysel ako skúšať vyvinúť efektívnejší morový vírus. Viac kilometrov na jeden liter znamená, že viac ľudí môže jazdiť, znečisťovať ovzdušie a zaberať životný priestor ostatným živým bytostiam.

Elektrárne na fosílné palivá - oblaky dymu a kyslé dažďe robia z týchto technológií dinosaurov pred vyhynutím.

Kopný priemysel - krv v žilách dnešnej ekonomiky spôsobuje otepľovanie planéty a otravovanie povrchu Zeme pri jej únikoch.

Trvalo neudržateľná ťažba dreva - drevársky priemysel bohatne na výrube nenahraditeľných lesných systémov a nahrádza je ich stromovými plantážami, ktoré neprinášajú žiadny úžitok pre ekosystém lesa.

Intenzívne chemické poľnohospodárstvo - výroba herbicídov, pesticídov a insekticídov prispieva k biocíde prírodného prostredia - v záujme zisku.

Výroba papiera - popri tom ako sa výrobcovia papiera horlivo snažia premeniť čo najviac stromov na toaletný papier, sťahujú ešte vypúšťať smrtiace chemikálie a zlučujú chlóru do riek a jazier.

Armáda - dokonca aj v čase mieru je globálna militaristická mašinéria najhorším znečisťovateľom na Zemi. Počas armádnych cvičení a vojen lietadlá, tanky a vojaci úspešne likvidujú nielen svojich nepriateľov, ale aj životné prostredie.

podľa časopisu Earth Island Journal - summer 1995

Múdrosť čínskej medicíny

časť 2

ĽADVINY - MOČOVÝ MECHÚR

Úlohou ľadvín je predovšetkým filtrovať krv a odvádzať odpadové látky z tela a riadiť minerálne hospodárstvo. S ľadvinami tiež súvisia nadľadvinky, ktoré vylučujú dôležité hormóny. Párovým orgánom pre ľadviny je močový mechúr, slúžiaci ako rezervoár moču. So zlou činnosťou ľadvín súvisí mnoho zdanlivo nesúvislých chorôb, ako napríklad reumatizmus, gynekologické potiaže, impotencia, zápal prostaty, riednutie kostí, kožné choroby a iné. Výrazne tento okruh vplýva aj na chrbticu, hlavne jej krížovú časť. Na tento okruh výrazne vplývajú pľúca a hrubé črevo. Preto má špatne dýchajúci človek často problémy s ľadvinami. Tie zase vplývajú na okruh srdca. Deje sa to hlavne prostredníctvom nadľadviniek, ktoré produkujú hormóny vplývajúce na naše emócie. A to, že stres veľmi nepriaznivo vplýva na srdce vie asi každý. Tento okruh takisto výrazne vplýva na minerálne hospodárstvo. Vymieňaním obilnín a sfachtenými druhmi ovocia a sa nám nedostávajú potrebné vitamíny. Naopak rafinované potraviny, hlavne cukor spôsobujú zvýšené odbúravanie vitamínov. Takisto taká väčšia opica neprepeje len k tvrdosti našej pečene, ale nám tiež nabúra minerálne hospodárstvo na celý mesiac. A tak veľká časť ľudí trpí riednutím kostí u starších, veľkou kazivosťou zubov, skoliózou u detí a ďalšími problémami. Toľkokrát reklamované minerály v tabletkách to zďaleka nevyriešia, pretože minerály sa podstatne lepšie vstrebávajú, ak sú viazané do organických zlúčenín a nie napríklad do anorganických solí. Celkovo dostatok minerálov znamená pevnosť, odolnosť a húževnatosť a naproti tomu nadbytok cukru, tukov a rafinovaných potravín slabosť, ochablosť a nesolidnosť. Tak to bol opis tohto okruhu z hľadiska jeho fyzickej funkcie. Musíme však ísť ešte hlbšie (alebo vyššie?). Potiaže totiž začínajú v našej duši a až keď sa s nimi nedokážeme dlhodobo vysporiadať, začnú sa prejavovať najprv v energetickej nerovnováhe a neskôr na fyzickej úrovni chorobou. Ľadviny sú silne spojené s čítením. A práve problémy v citovej oblasti sa potom prejavujú v rovine fyzickej problémami s ľadvinami, ale aj s týmto orgánom súvisiacou kožou, či očami. Preto často nepomôže ani operácia chorého orgánu a potiaže sa znovu vracajú, pretože sa neodstránila skutočná príčina.

Pýtate sa, čo môžete pre svoje ľadviny urobiť? V prvom rade sa snažte urovnať svoje vzťahy s ostatnými ľuďmi (samozrejme nielen kvôli ľadvinám), uvoľnite zablokované a skrývané pocity, vyhýbajte sa stresom, snažte sa žiť uvoľnene a zachovať si pozitívny pohľad na svet. V živote sú veci podstatné a nepodstatné. Je nezmyslom kaziť si život pre maličkosti. Náš duševný stav sa veľmi výrazne premieta do stavu fyzického. Takisto sa snažte kľudne a zhlboka dýchať. Sترite soľou a cukrom a výšku svojej životnej úrovne neprejavujte množstvom nezdravej stravy, ktorú zjete. Striedma strava bola vždy výsadou duševne i fyzicky zdravých ľudí.

Ondro

Bylinky

Vonku vládne Zima, ťažko možno zbierať nejaké bylinky a tak si niečo povieť o bylinkách všeobecne. Ako ich zbierať, pripravovať a tiež iné veci. Chcel by som priblížiť hlavne niektoré veci, ktoré asi v klasických herbároch nenájdete. Boli síce známe našim predkom od pradávna, ale napriek svojej účinnosti boli odsunuté do oblastí povier. Až teraz aj veda postupne začína prichádzať na to, že na týchto zvykoch niečo je.

Začneme tým, kedy bylinky zbierať. Rastlina totiž nemá stále rovnaký liečivý účinok. Ten sa mení v závislosti od časti roka, mesiaca, ale aj dňa. Vo všeobecnosti najväčšiu silu ale majú rastliny pri splne mesiaca a tiež cez svätajánsku noc (letný slnovrat). Záleží tiež na tom, ktorú časť rastliny zbierame:

Korene: Zbierať by sa mali skoro na Jar (marec), alebo v Jeseni (október, november) a to pri splne, alebo ubúdajúcom mesiaci. Ak to nie je možné tak pri klesajúcom mesiaci a v dni zeme (koreňov). Dobré je tiež, ak to je v znamení ovládajúcom danú časť tela, ktorú bylinka lieči. Zdá sa to byť moc, ale to neznamena, že musíte dodržať všetko. Stačí ak dodržíte aspoň niektorú z daných podmienok. Viac o určovaní fáz mesiaca je v kalendári vloženom v časopise. Najvhodnejšia denná doba je pred východom slnka, alebo neskoro večer.

Listy: Mali by sa zbierať z mladých rastlín pred kvitnutím (ak sa zároveň nezberia aj kvety). Ideálne je to za slnečného dňa, pred obedom. Mesiac by mal byť v splne, alebo pribúdať. Ak to nie je možné, tak by mal byť aspoň stúpajúci, alebo dni vody (listov). Výnimku tvorí žihľava, ktorá by sa mala ako prostriedok na čistenie krvi zbierať aj používať pri ubúdajúcom mesiaci.

Kvety: Najlepšie je ich zbierať keď sú v plnom kvete a to za slnečného dňa okolo obeda. Mesiac by mal byť v splne, alebo pribúdať. Ak to nie je možné, tak by mal byť aspoň stúpajúci, alebo dni vzduchu (kvetov).

Plody: Zbierame zrelé plody za suchého dňa, ale nie v poľudňajšom úpeku. Pri pribúdajúcom mesiaci sa zbierajú plody len na okamžité použitie. Na uskladnenie je vhodnejší stúpajúci mesiac, alebo dni vody (listov). Predtým, než začnete bylinky trhať, skúste sa rastline prihovoriť. Rastliny majú tiež dušu, aj keď nie každá individuálnu. Naši predkovia, ale aj iné prírodné národy dávno vedeli, že každý rastlinný aj zvierací druh má svoju skupinovú dušu (viď totemy u Indiánov). Dokonca aj v ezoterickej vetve kresťanstva toto poznanie bolo, ale postupne sa vytratilo. Ľudia z prírodných národov s úplnou samozrejmosťou hovoria o tom, že sa im tieto duše prihovárajú. Neznamená to, že komunikujú napríklad s púpavou, ale so skupinovú dušou púpavy, inteligentnou bytosťou, ktorá na rozdiel od individuálnej duše človeka nie je viazaná telom. Jej pôsobenie sa však prejavuje v každej bylinke daného druhu. My sme už schopnosť vnímať tieto bytosti stratili, ale je možné ju znovu nadobudnúť. To je však na dlhšie a preto sa tým teraz nebudem zaoberať. V každom prípade ale dobre urobíte, ak sa pred tým než začnete bylinku trhať prihovoríte jej duši a poprosíte ju o pomoc. Poprosíte ju, aby vám, aj všetkým, čo budú

bylinku používať pomohla svojou liečivou mocou, ktorá ďaleko presahuje len samotné chemické zloženie. Takto prechádzate od pozície drancovateľa prírody k vedomému a oľaduplnému vzťahu ku všetkému živému. Postupne tiež rozvíjate svoju schopnosť vnímať jemnejšie roviny bytia.

Na zber pokiaľ možno nepoužívajte kovové predmety (nôž, nožnice). Ako by povedali starí Slováci, narušíte tým živú rastlinu (životnú energiu, pránu Indov). Väčšina bylín sa dá uhrnúť, či ulomiť.

Bylinky je najlepšie sušiť na nejakom site, rošte, alebo zavesené, aby boli dostatočne prevzdušnené. Na skladovanie sú vhodné hlavne tmavé poháre a papierové sáčky. Plniť by sa mali pri ubúdajúcom mesiaci (nezávisle na dobe zberu). Zabráňte tým vlnutiu a plesniveniu.

Používať môžeme bylinky vo viacerých formách. Závisí to hlavne od toho, na čo budú použité:

Nálev: Najobvyklejšia forma prípravy. Množstvo podľa druhu sa zaleje vriacou vodou a nechá sa asi 15-20 minút vylúhovať.

Odvary: U rastlín, ktorých účinné látky sa ťažko vylúhujú (hlavne korene a dreveniny) je možné chvilu bylinku povariť. Nemalo by to však byť dlhšie ako 15 minút.

Masť: Bylinky dáme do vhodnej nádoby a zalejeme kvalitným olejom (najlepšie za studena lisovaným), tak aby ich len ľahko zakrýval. Nádobu vložíme do väčšieho hrnce s vodou a dáme variť na miernom plameni asi 20 minút. Zatiaľ v inej nádobe roztopíme včelí vosk (asi 3-4 polievkové lyžice na 250 ml oleja). Potom olej precedíme a zmiešame s voskom. Zmes nalejeme do pohárov a necháme vychladnúť. Poháre treba dôkladne vyčistiť, najlepšie vyvariť, aby sa masť nekalila.

Tinktúra: Bylinky zalejeme alkoholom (v pomere asi 1:5 a minimálne 50 percentným) a necháme odstáť 7 až 14 dní, pričom nádobu každý deň potrasíme. Po tejto dobe zmes scedíme. Dávkuje sa asi 20 až 25 kvapiek, obvykle 3-krát denne.

Sirup: Cukor rozpustíme vo vode v pomere 1:2 a v tomto roztoku varíme pokým nevznikne hustejší sirup. Potom do neho namočíme na 20 minút bylinky a precedíme. Môžeme tiež použiť med, alebo javorový sirup. Užívame 3 krát denne 1 polievkovú lyžicu.

Ako pri zbere, tak aj pri príprave je veľmi dôležité naše vnútorné naladenie. Vnútrošným kľudom a láskyplnou snahou pomôcť (hlavne ak to robíte pre niekoho iného, ale aj pre seba) účinok bylín zlepšuje. Nezávisí totiž len na našich činoch, ale aj na našich myšlienkach, ktorými často nevedome zraňujeme. Každá nenávisťná a zlostná myšlienka ubližuje nielen tomu, na koho je namierená, ale aj nám.

Ondro

Vývoj ľudstva

V dnešnej kritickéj dobe mnohí z nás stále viac pociťujú naše odtrhnutie na jednej strane od prírody a na druhej od duchovného sveta. Pre dnešnú kultúru je dosť typická práve táto vykonanost z prirodzených súvislostí a poriadku tohoto sveta. Je tiež príčinou mnohých dnešných problémov - či už ekologických, sociálnych, ale aj čisto osobných, psychických. Preto sa mnoho ľudí začalo okolo seba obzerať a hľadať východisko. Predstava najvyššej a najlepšej európskej kultúry sa akosi rozpadla tvárou v tvár dnešným problémom a tak sa začíname obracať k iným kultúram o radu. Či už sú to prírodné národy, východné kultúry, ale aj iné. Niekedy to však zvädza vidieť súčasť vývoju ako omyl, nezmyselnú slepú cestu. Skúsme sa však pozrieť na neho ako na akýsi cyklus, spirálu.

Začnime u kultúr, ktoré sú dnes označované ako prírodné, alebo hanlivejšie ako primitívne (tých dávno minulých, ktoré však až do súčasnosti prežívajú v niektorých kmeňoch Indiánov, Papuáncov, či Afričanov). Nachádzame tu hlboký súlad s prírodou, ktorá ich obklopovala. Pre nich nebolo napríklad oslovenie Matka Zem frázou, ale plne prežívanou skutočnosťou. Tak tomu bolo napríklad aj u rýdli, ktoré sa nám zdajú dnes byť fantáziou, či deťstvom. Ľudia týchto kultúr však na rozdiel od nás boli schopní vnímať, či skôr precíťovať okrem fyzického sveta do určitej miery aj svet astrálny, a duchovný. Bytosti z týchto rovín reality sa im prihovrali vo forme obrazov, okrem iného práve v mýtoch, ktoré boli pre nich živou skutočnosťou. Tak tiež v snoch, viziách často komunikovali napríklad s duchmi zvierat, stromov a podobne. Aj ich medziľudské vzťahy by mohli byť tak tiež v mnohom vzorom pre dnešných ľudí. Túto fázu vývoja ľudstva by sme mohli prirovnať k detstvu. Išlo o pôvodnú nevedomú čistotu dieťaťa, ktoré nepozná, že by mohlo robiť aj niečo iné. O tom sa môžeme presvedčiť napríklad u Indiánov, ktorí dnes, keď boli vytrhnutí z ich tradičného spôsobu života, sa často nespriahajú k prírode omnoho ohľaduplnejšie ako bežný Američan. A tak tiež s radosťou siahnu po lákadlách moderného sveta.

Tu práve prichádza pokušenie poznávať. To je ten dedičný hriech, ktorý je často nie úplne po práve zabracovaný v kresťanstve. Akosi sa zabúda, že bol potrebný k úplnému vývoju človeka. Takto by ostal síce čistote a sladkej blaženosti, ale nevedomej a bez slobodného vôle. A tak začal človek postupne strácať kontakt s duchovným svetom a stále viac sa vnárať do hmoty (vyhnanie z raja). A tak mýty prestali byť živou skutočnosťou a stávali sa stále viac príbehmi bez reálneho významu. Ľudia ich prestali chápať. To sa postupne prihodilo aj u náboženstvám. Prestávali byť snahou o kontakt s Bohom, živou vierou a stávali sa stále viac skostnatelými, dogmatickými, pretože sa strácal ten zážitok a zostali iba pravidlá, ktoré neboli pochopené. Asi najviac to vidno na kresťanstve, ale nie je to len jeho prípad. Zároveň s tým sa pomaly stráca kontakt s prírodou, ba často sa na ňu pozerá ako na niečo nepriateľské, ba priam diabolické. Bola odmietaná náboženstvom ako protiklad ducha. Problém bol však v tom, že stratou vnímania jemnejších rovín bytia sme už neboli schopní vnímať prírodu ako prejav ducha v hnote. Na druhej strane sa tu ale vynára iný spôsob poznávania a tým je myslenie. A tak vzniká filozofia. Začiatkom novoveku, keď už náboženstvo stráca dych a stáva sa čoraz viac mŕtvou dogmou prichádza do popredia veda. Stáva sa hlavným prostriedkom poznávania a preberá tak úlohu náboženstva. Dominantnou sa však nestala len v poznávaní, ale tiež vo vládnutí. Podarilo sa jej tiež dokončiť naše oddelenie od prírody a to tým, že ju zredukovala na neživý stroj, či dokonca na surovinovú základňu, ktorej jediným účelom je uspokojovať ľudské potreby. Dôsledky aké to malo môžeme vidieť všade okolo seba.

Tento proces však bol nevyhnutný. Tým že človek stratil kontakt s prírodou a duchovným svetom, vyvinul si svoju individualitu. To má samozrejme svoje pozitívne, ale aj negatívne stránky. Na jednej strane získal slobodu v rozhodovaní. Nie je už natoľko spútaný inštinktným chovaním ako tomu je u zvierat a tiež zasahovanie z duchovných oblastí bytia je menšie. To čo predtým robili za človeka duchovné bytosti, dnes musí riešiť sám. Čo však urobilo s touto slobodou ľudstvo? Správalo sa asi ako dieťa na prahu dospelosti, ktoré si myslí, že môže všetko a prvé čo ho napadne je, že niečo rozbije. Získal sme síce slobodu, ale nenaucili sme sa s ňou narábať. Nevyvinuli sme si ešte v sebe zodpovednosť. Preto aj zatiaľ zlyhali rôzne pokusy na spravodlivejšie usporiadanie spoločnosti, či už anarchické, komunistické, alebo iné. To však neznamená, že to nie je možné, ale len to, že sme na to ešte nedospeli. Takúto zmenu možno ťažko dosiahnuť nejakou revolúciou, zmenou spoločenského zriadenia. Najprv sa musíme zmeniť vo svojom vnútri a zároveň túto zmenu musíme preniesť do našich každodenných životov. To prvé je ťažké a to druhé ešte ťažšie. Ale len takto sa môže zmeniť spoločnosť. Tá totiž smeruje k stále väčšej individualizácii a k slobode. Skutočná individualita však neznamená ego, ktoré je len jej zvráteným, pokriveným obrazom. Naopak je predpokladom skutočnej lásky, ktorá môže vyjsť len zo slobodnej bytosti, ktorá sa aspoň do značnej miery oslobodila na jednej strane od pudovosti a masovosti a na strane druhej od egoizmu. To čo sa za lásku obvykle považuje je skor citová závislosť a túžba niekoho vlastniť, často sa prejavujúca žiarlivosťou. Individualita neznamená oddelenosť. Naopak znamená vedomie prepojenosti so všetkým bytím, ale zároveň vedomie svojho vlastného bytia. A toto vedomie nám nedovoľí ubližovať iným ľuďom, zvieratám, rastlinám a prírode. Súčasne však respektuje slobodnú vôľu iných, takže nám nedovoľí manipulovať a ovládať. A len takáto slobodná individualita môže vytvoriť slobodnú spoločnosť založenú na vzájomnej spolupráci.

To však podľa mňa nejde bez duchovného rastu. Ten ale už dnes nepredstavuje zbavenie sa logického myslenia a návrat k rôznym východným, alebo domorodým náukám. Duchovné poznanie nemusí byť založené na hmlistých pocitoch a viziách. Ide skor o to očistiť svoje myslenie na strane jednej od svojich vášní a závislostí, na strane druhej od materialistických dogiem. Tie sú rovnako nebezpečné ako dogmy náboženské a dosť silne pripomínajú výrok človeka so šatkou na očiach, ktorý už zabudol, že niekedy videl a tvrdí, že videnie nie je možné. Nasťastie už aj veda, či už v kvantovej fyzike, biológii, alebo psychológii začína tieto dogmy vyvracať a naopak potvrdzuje to, čo už dávno hlásali napríklad východné náboženstvá. Teraz to však už nie je len nejasný pocit, ale logicky a experimentálne overený fakt. A tu sa dostávame znovu k roli myslenia. Takto očistené myslenie presýtené a posilnené očisteným cítením sa môže stať nástrojom na poznávanie duchovných svetov. Nástrojom jasným, používaným za bdelého vedomia a nie v rôznych tranzoch a drogových opojeniach. Zároveň nám toto poznanie, hnané silou z neho plynúcej lásky dáva vôľu konať. Takto spätne môžeme nadobudnúť aj súlad s prírodou, tentoraz plne vedomý a dobrovoľný. To čo sme predtým prežívali ako danosť, bude našim slobodným rozhodnutím. Ale iba v tom prípade ak sa o to budeme usilovať, lebo zadarmo to nebude. A mali by sme začať hneď teraz, lebo problémov sme si stihli narobiť viac než dosť.

Ondro

Znovunaplnenie našich životov

Spoločnosť, v ktorej dnes žijeme je postavená na princípe konkurencie, súťaživosti, hromadení majetku a konzumovaní množstva nepotrebných vecí. Je takýto spôsob života a usporiadania spoločnosti skutočne najlepší a jediný možný?

Ľudská prirodzenosť

Predkladá sa nám ako samozrejmosť, že ľudia sú bytosti v zásade egoistické, starajúce sa predovšetkým o svoje individuálne dobro, šťastie a blahobyt aj na úkor ostatných ľudí a živých bytostí prírodného sveta. Podľa priaznivcov tohoto pohľadu na ľudskú prirodzenosť je rozhodujúci pre náš život, ako aj pre prírodu zákon 'silnejšie prežije', na ktorom je postavená aj konzumná spoločnosť. Ľudský potenciál k vzájomnej pomoci a solidarite, naše potreby pocitu vzájomnosti a spolupatričnosti, sila komunity a kolektívov - toto všetko je podceňované, prehliadané a potláčané výchovou, masmédiami ako aj ľuďmi, ktorí majú politickú a ekonomickú moc.

Chápanie prírody ako gladiátorskej arény, v ktorej je jediným zákonom boj o prežitie, je veľmi povrchné a v zásade chybné, rovnako ako pohľad na človeka odvodený z tohto omylu. V prírode funguje predovšetkým veľmi jemná harmónia, množstvo vzťahov vzájomnej pomoci, symbiózy, bez ktorej by na Zemi nemohol existovať žiadny život. Každý človek má prirodzené predpoklady prejavovať súcit s ostatnými ľuďmi a všetkými živými bytosťami. Táto hodnota sa žiaľ dnes u ľudí nepodporuje a nerozvíja, práve naopak už od detstva sa potláča a znehodnocuje. Dôsledkom je to, ako vyzerá moderná civilizácia - peniaze, hlad, vykorisťovanie, násilie, propaganda, deštrukcia, masová kultúra a izolácia, vojny, industrializácia, ekologické katastrofy, brutalita k zvieratám.

Skutočné zmeny

Skutočné zmeny nemôžu byť uskutočnené organizáciami, vodcami alebo súčasnými inštitúciami. Spoločnosť meníme tým, ako konáme, žijeme, aké vzťahy s ostatnými ľuďmi si vytvárame, čo robíme pre komunitu, ako prejavujeme svoju solidaritu, iniciatívu a odvahu k zmenám. Potrebujeme vytvoriť atmosféru vzájomnosti a spoluzodpovednosti, starosti a záujmu o každého človeka, respektíve individualitu a rôznosť, vieru v silu sebaorganizácie a spolupráce. Potrebujeme zmenu existujúceho sociálneho a ekonomického usporiadania spoločnosti.

Pohyb správnym smerom

V uplynulých rokoch sa na rôznych miestach Európy a celého sveta uskutočnilo množstvo aktivít, ktoré slúžia ako príklad potenciálu ľudí rozhodnutých vziať život do vlastných rúk a spoločne meniť dnešný svet:

vytváranie lokálnych komunitných centier a služieb, obsadzovanie a znovuoživovanie prázdnych domov, blokovanie ulíc a vytváranie dočasných zón bez automobilovej dopravy, individuálne aj masové neplatenie daní, vytváranie lokálnych sietí výmenného obchodu, vytváranie priamych vzťahov medzi producentami a spotrebiteľmi potravín, spontánne využitie nevyužívanej pôdy, slobodné stretnutia, festivaly, bojkotovanie neetických spoločností, boj proti krutostiam na zvieratách, protesty a odpor vo väzeniach, obrana prírody a krajiny, znovuoobnovovanie lesov a záchrana divočiny, vytváranie vidieckych sebestačných komunít, rozvíjanie alternatívnej subkultúry nezávislej od biznisu, neposlušnosť pracujúcich a odmietanie plniť príkazy nadriadených a byrokratov, vytváranie alternatívnych škôl a samosprávnych centier pre starosť o deti, protestné tábory a blokády armádnych základní, elitných stretnutí, bánk, vysielanie pirátskych rádii... a mnoho ďalších príkladov seba-organizovania a schopnosti ľudí vziať kontrolu nad ich životmi a prostredím. Predstavte si, že by sa tieto veci udiali súčasne vo veľkom merítke.

Všetky tieto aktivity pomáhajú vytvárať pozitívnu atmosféru, posilňujú komunitné kontakty a solidaritu medzi ľuďmi. Takýto proces môže za určitých okolností viesť k situácii, že obrovský ľudský potenciál spôsobí zásadnú a skutočnú zmenu spoločnosti.

Zmena našich životov a spoločnosti

Každý človek, by mal mať možnosť priamo sa spolupodieľať na využívaní zdrojov zeme, spoločnej práci ako aj rozhodovaní o otázkach týkajúcich sa jeho života. Potreby a túžby detí, ako aj ich nezmerná energia a predstavivosť by mali byť v centre spoločenského života.

Potrebujeme prehodnotiť našu závislosť na centralizovanej ekonomike, masovej výrobe a industrializácii. Potrebujeme 'zozeleniť' naše životy a prostredie, zmeniť dediny, mestá a ľudské sídla na vzájomne spolupracujúce autonómne celky citlivo zasadené do prírodného životného prostredia. Potrebujeme obnoviť lesy a divočinu, cesty a diaľnice obmedziť na minimum, znovuoobjaviť naše prirodzené vzťahy k prírode a zvieratám, žiť s rešpektom k všetkým živým tvorom.

Uskutočniť nevyhnutné zmeny našej spoločnosti vo väčšom merítke nebude ľahké, ale akceptovanie a prispôbovanie sa modernej industrialnej spoločnosti je stále neznesiteľnejšie pre každého človeka s pocitom zodpovednosti k Zemi, živým bytosťam a ľuďom, ako aj k vlastnému potenciálu a slobode. Dôležité je pokračovať v aktivitách smerujúcich k lepšej spoločnosti, učiť sa z vlastných chýb, sil a slabosti, získavať znalosti a odhodlanie pre uskutočnenie zmien. V rovnakom čase, ako pracujeme v rámci našich komunít a rozvíjame alternatívne spôsoby života, musíme šíriť ideu a potenciál našich aktivít, pokiaľ nezačne byť jasné, že slobodná spoločnosť je možné dosiahnuť iba našim vlastným pričinením a vzájomnou spoluprácou.

podľa letáku *Reclaiming Our Lives And Our World*, vydaného skupinou *London Greenpeace* (nie je súčasťou hnutia Greenpeace)

Fox: Aby ste vedeli, o čom že to dnes budeme diskutovať, podelíme sa s vami o niekoľko informácií o tom, kto sme a kam ideme a potom si budeme rozprávať o resakralizácii prírody. Teda, o akomsi opätovnom posvätení prírody.

Pablo Picasso raz napísal, že hľadá pre umelcov 'nový jazyk'. Myslím si, že o rovnakú vec ide teraz všade dookola. A hľadáme nový jazyk pre teológiu, vzdelanie a duchovnosť a bol by som rád, aby sme v sebe prebudili zmysel pre posvätné.

Isiel som cestou západného mysticizmu. Moji najlepší priatelia na škole boli ateisti alebo židia alebo protestanti. Diskutovali sme spolu celé hodiny a ja som potom navštevoval dominikána, ktorý mi čítal z Tomáša Akvinského. Neskôr som zistil, že nie všetci kresťania radi hovoria o mystickej tradícii. Tomáš Akvinský trikrát navrhol za svätého, ale až na štvrtý raz ho kanonizovali. Nazdávam sa, že cirkev tým, že nedokázala pojať svoju mystickú tradíciu, veľa stratila. Ježiš bol predsa tiež mystik. Jeho prorocká výchádzajú z jeho mysticizmu. Ja sám som pre inšpiráciu študoval mystické písma stredoveku, napr. Hildegardy z Bingen, Františka z Assisi a predovšetkým Tomáša Akvinského. Ale bol to mister Eckhard - ktorý je akoby vyzdvihovaný všetkými svojimi predchodcami - ktorý ma presvedčil, že kopem na úrodnom poli a že to aj v mojom čase stojí za to.

Sheldrake: Vyrástol som v malom meste, v Anglicku a veľmi som sa zaujímal o rastliny a zvieratá. Bolo teda prirodzené, že som študoval biológiu. Ale ako som študoval, zisťoval som stále častejšie, že ma učia vedu bez priamej a subjektívnej skúsenosti a reakcie. Vyvolalo to vo mne konflikt, pretože moje motívy pre štúdium biológie boli tým, čo ma učili, zaznávané. A potom som zistil, že v laboratóriu v Cambridge pozerám na stenu, kde visí veľká tabuľa plná chemických a enzýmatických reakcií v tele. Niekoľko cez ňu napísal veľkými písmenami "Poznaj sám seba" a presne vyjadril neuveriteľný rozpor medzi priamou skúsenosťou prírody a súčasnou mechanistickou biológiou.

Vesmír začal ako niečo malého a od toho času rastie a vznikajú nové a nové formy a štruktúry. Podobá sa ďalej viac vyvíjajúcemu sa embryu, organizmu, ako nejakému mechanizmu. V súčasnej kozmológii prevláda myšlienka tvorivosti. Hmota je skôr proces ako vec a nie je začiatkom a meradlom všetkého. Prvotným princípom je energia a pole.

Niekedy v tom čase som sa stretol s prácami nemeckého básnika J. W. Goethea, ktorý tiež hľadal nejakú novú holistickú vedu priamej skúsenosti ľudskými zmyslami, ktorá by nebola v rozpore s rozumom, ale skôr by ho dopĺňala. Goethe sníval o vede, ktorá by zjednotila intuíciu, rozum a zmyslovú skúsenosť. A ešte neskôr som objavil tradíciu holistického myslenia vnútri vedy samotnej, napríklad práce filozofa Alfréda N. Whiteheada.

V 60 rokoch sa prevládajúca idea vesmíru ako stále fungujúceho stroja, ktorý sa pomaly ale isto blíži svojej termodynamickej smrti, začala rúcať a bola vytlačená evolučnou kosmológiou. Veľký tresk je dnes niečo ako mýtus predkov o rozbití kozmického vajčka. Vesmír začal ako niečo malého a od toho času rastie a vznikajú nové a nové formy a štruktúry. Podobá sa ďalej viac vyvíjajúcemu sa embryu, organizmu, ako nejakému mechanizmu. V súčasnej kozmológii prevláda myšlienka tvorivosti. Hmota je skôr proces ako vec a nie je začiatkom a meradlom všetkého. Prvotným princípom je energia a pole.

Tento svetonázor potvrdzuje moju ideu morfogenetických polí. Sú to polia, ktoré pomáhajú tvoriť, tvarovať organizmy tak, ako doká-

Rozhovor Ruperta Sheldrakea s Matthewom Foxom

Rupert Sheldrake je britský teoretický biológ, známy po celom svete svojou odvážnou teóriou morfických rezonancií.

Matthew Fox je kňaz a vynikajúci pedagóg. Pre svoje názory mal oddávna nezhody s katolíckou cirkvou. V roku 1988 mu Vatikán nariadil, aby sa vzdal verejného vystupovania. Prednedávnom ho po 32 rokoch prepustili z rádu Dominikánov. Vedie Inštitút pre tvorivú duchovnosť a kultúru, vydáva časopis Creation Spirituality a napísal 14 kníh.

Nasledujúci rozhovor sa odohral na pôde Unitarie v Berkeley v Kalifornii, kde tieto dve kontroverzné osobnosti súčasného sveta diskutovali o svojich víziách sveta.

že magnetické pole zformovať štruktúry železných pilín v líniih okolo pólov magnetu. Moja teória tvrdí, že zvieratá a rastliny majú v sebe a okolo seba nevediteľné organizujúce pole.

Veda ako celok sa pomaly transformuje z množstva disciplín naspäť do jednotného unifikovaného pohľadu, ktorý má však celý rad dôsledkov. Napríklad sa musíme úplne inak pozeráť na otázku duchovnosti v prírode. Nielen že začíname všetko v prírode považovať za živé, ale obnovujeme i svoj zmysel pre posvätnosť prírody. Pokiaľ bola príroda mechanistická, bolo ťažké ju považovať za zázrak, alebo v nej pocítiť ducha.

To nás ale privádza naspäť k otázke resakralizácie prírody a k tomu, ako môže každý z nás na vlastnej koži pocítiť, že príroda je nielen živá, ale aj posvätná.

Fox: To je prvotná otázka - znovuobjaviť úctu k zázraku každého života. Myslím si, že celý vývoj, 15 až 18 milión trvajúca história nášho sveta, je akýsi gigantický mystický príbeh. Čo z toho vyplýva pre prax? Podarí sa nám objaviť posvätno v prírode a obnoviť svoje kontakty so zemou samotnou, sposvätníme a zachránime nielen svoju dobu, ale nájdeme niečo posvätné i vo svojej dobe, v priestore, kde žijeme, v hmote, pôde?

R. Sheldrake: Myslím si, že prvým nevyhnutným krokom je uvedomiť si posvätnosť vzťahov, v ktorých žijeme. Môžeme napríklad začať vzťahom k zvieratám. Všetky náboženské kultúry v minulosti zahŕňali špeciálne posvätné kvality niektorých zvierat a rastlín. Dokonca i v kresťanskej tradícii spájame obraz holubičky s Duchom svätým a v kostoloch vidíme vyobrazenie orla s bibliou na chrbte. A tento posvätný vzťah existuje dodnes; nech si to už uvedomíme alebo nie. Ľudia, ktorí jazdia na koni, alebo chovajú domáce zvieratá, majú k zvieratám výnimočne hlboký vzťah. Dokonca aj vedci, ktorí robia pokusy na zvieratách, používajú v istom zmysle terminológiu posvätna, pokiaľ priamo nevyjadrujú svoj súcit. Keď sa nad tým hlbšie zamyslíte, zistíte, že vedec je v istom zmysle niečo, ako bol kedysi kňaz a laboratória sú akési chrámy, v ktorých sa konajú rituály. Myslím, že experimentovanie je akýsi druh veštenia a kúzelnictva. Keď nad tým uvažujete z tejto perspektívy je zaujímavé, že väčšina výzkumov v biológii sa začína tým, že vedec niečo usmrtí, pracuje viac s mŕtvymi zvieratami ako so živými. V biochémií musíme

vždy niečo zabiť, aby ste to mohli skúmať a hovoriť sa tomu "to sa obetuje" - obetovať. Vo vedeckých biochemických prácach nájdete termíny ako "bolo obetovaných 12 kryš, pečeň vybratá, homogenizovaná, rozdrvená a centrifugovaná". Možno, že to berieme už ako frázu, ale myšlienka, že "obetujeme" zvieratá na oltár vedy tu stále existuje. Možno stojí za hlbšie preskúmanie.

Po druhé by sme mali obnoviť zmysel pre posvätnosť zeme, napríklad tým, že obnovíme svoj vzťah k posvätným miestam. Stredoveká Európa bola plná pravidelných púti na posvätná miesta, až do čias protestantskej reformácie. V Anglicku púte zakázali a keď sa protestanti dostali na územie Severnej Ameriky, nemali potom k posvätným miestam Indiánov žiadnu úctu. Niečo ako "posvätná miesta" už nebolo súčasťou ich myslenia.

Keď boli púte na tri generácie potlačené, bolo treba vzdychoprázdno vyplniť a Angličania vynášali turistiku. Väčšina miest vo svete, ktorým sa hovorí "turistická atrakcia", ako sú chrámy v Indii, pyramídy v Egypte, katedrály v Európe, Stonehenge a iné megalitické miesta, posvätná hory v Himalájach a tak ďalej, sú tradične považované za celosvetovo významne posvätné miesta. Možno by sme mali i turistiku chápať ako formu celosvetových púti.

Fox: Podľa mňa sa dá posvätná a svetská púť rozlíšiť tým, čo pritom cíti srdce. Púť k posvätnému má čo robiť s počúvaním, vnútornými pocitmi. Turistiku ako keby charakterizoval akýsi druh zhonu, zatiaľ čo púte charakterizuje akási vnútorná zraniteľnosť.

Sheldrake: Ale ani hlboko prežívaná turistika nevysvetľuje silu tých posvätných miest, ku ktorým sme tajomne priťahovaní. Myslím, že tým najjednoduchším, čím znovu môžeme obnoviť svoj zmysel pre posvätno zeme, je premeniť znovu turistiku v púť.

Fox: Ešte k protestantskému potlačeniu púti. Myslím, že by sme mali tiež odhaliť isté katolícke zneužívanie púti. Naše západné pokúšenie premeniť duchovnú púť na spotrebnú záležitosť sa dá rozpoznať už od 14. storočia, kedy Chaucer napísal Poviedky Canterbury. Takže, to všetko zaviniť Cromwell. Nielen protestanti, ale aj predstavitelia rímskych katolíkov búrali zvyšky po Keltoch, aby tak dostali pod svoju kontrolu animistické tradície, alebo ako ja hovorím, tradície duchov.

Buck Ghostorse, príslušník kmeňa Lakotských Indiánov, raz povedal: "To, čomu vy bieli hovoríte anjeli, my im hovoríme duchovia". Čo ma privádza k otázke - máme my vôbec vo svojich rituáloch priestor pre koncepciu anjelov, duší - a nielen jedného ducha? Mój duchovný učiteľ bol pes, ktorý sa volal Tristan a učil ma 17 rokov. Počas nich som zistil, že to nie je len pes, ale že je to duša. Zistil som tiež, že duše žijú i v ďalších tvoroch a na ďalších miestach. Túto teológiu sme my na Západe nerozvíjali, práve naopak. Utekali sme od nej preč. Mám ale dojem, že sa veci menia. Nová kosmologie reprezentuje akési otvorenie dverí do sveta anjelov a ďalších foriem, ktoré na seba berú duše.

Sheldrake: Je zaujímavé, že v Írsku, čo je katolícka krajina, ale stále ešte i dosť animistická, existuje medzi vierou v anjelov a svätých a ostatné veci cirkvi aj viera v iné veci. Je normálne stretnúť sa s jeptiškou, ktorá verí na víly a škriatkov. Ide tu o akúsi asimiláciu a prispôbovanie sa.

Fox: Iný spôsob - ako opäť sposvätniť prírodu, je vrátiť sa k rôznym festivalom a slávnostiam, súvisiacim s kolobehom ročných období. Židovská tradícia sabatov vyzadáje venovať sedminu nášho času oslavám stvorenia. A každý siedmy rok by mala byť podľa Židov príroda ponechaná sebe na pospas. Naša kultúra redukovala tento koncept len na akademickú pôdu, ale čo keď každý z nás potrebuje na každý siedmy rok úplne vypnúť a robiť niečo úplne iné, aby sme tak mali čas a príležitosť stretnúť sa i s

Posvätný vesmír

tým, o čom tu hovoríme. Možno by sme mali od mechanizmov a pokušení a závislosti prejsť aj viac k radostným a oslavným formám života na tejto zemi. Židia tiež každý päťdesiaty rok - 7x7+1 rok - vyrovnali všetky svoje dlhy. To je na príklad niečo, čo by Latinská Amerika iste oceňila a opäť by sa z nej stal partner i v ekonomickej oblasti.

Sheldrake: Dôležité sezónne festivaly boli preberané rôznymi kultúrami medzi sebou. Liturgický kalendár rímskej i anglikánskej cirkvi je plný festivalov. Jeden z mojich najobľúbenejších sa odohráva 29. septembra, je to sviatok svätého Michala a všetkých anjelov. Je to deň, kedy sa na mnohých miestach na svete spieva, sú omše a pozornosť sa venuje anjelom. Myslím si, že obnova sezónnych festivalov je viac dôležitá nielen pre jednotlivcov, ale i pre celú komunitu.

Fox: A čo úloha 'neba'? Hovoríme o prírode a máme tendenciu myslieť tým zem a pôdu, ale čo nebo?

Sheldrake: Pre ľudí minulosti bolo nebo prirodzeným miestom zázrakov a hviezdy reprezentovali miesta pre anjelskú inteligenciu. Planéty boli zázračné bytosti, so svojou myslou a vedomím. Mechanistický svetový názor ale duchovnosť z neba vymietol úplne. Tu nás čaká veľa práce. Aj keby sme sa na to pozerali z toho najprostšieho uhla pohľadu: ak uvažujeme o Bohu ako všadeprítomne, potom by z neho muselo byť 99,9 percent v nebi.

Je zaujímavé, že 'duch' je v Novom zákone označovaný ako pneuma, čo znamená súčasne vietor, duch a dych. Koncept vetra ako dychu

Boha má silnú biblickú tradíciu. Vo fyzike tomu hovoríme energia. Energia je hybným princípom prírody. Môže dostať akúkoľvek formu. Je to životný princíp všetkých vecí - dynamický princíp všetkého. Môžeme ho sledovať vo forme polí, dominujúcich zákonitostí prírody. Takže základom prírody je vietor, dych a vzduch.

Duch svätý je epitom, prototyp, alebo archetypálny základ všetkých princípov. Zatiaľ čo niektoré teológie obmedzujú koncept Ducha svätého len na ríšu prorokov leťníc a pápeža, ortodoxná teológia napríklad pozerá na ducha ako niečo imanentného vo všetkých veciach, rastlinách, živočíchoch a v celej prírode.

Nemyslím si, že napríklad pamäť človeka je uskladnená v jeho mozgu. Domnievam sa, že naše mozgy sú skôr niečo ako televízory, vyladené na naše spomienky. A cez to, že sa ladíme prevažne na naše vlastné spomienky, tiež sme nalaďení, myslené všeobecne, na spomienky iných ľudí. Osobitnú aplikáciu v náboženskom svete predstavujú rituály.

Rituály nájdeme vo všetkých náboženských spoločnostiach na celom svete. A práve rituály zahŕňajú určité, stále opakované postupy, piesne na rovnakých miestach a v rovnaký čas. Všetky kultúry, všetky tradície také rituály majú. Tým, že sa ich ľudia zúčastňujú, potvrdzujú svoju identifikáciu so sociálnou skupinou a spájajú sa s tými, ktorí žili pred nimi.

Myslím, že princíp morfických rezonancií nám pomáha pochopiť i funkčnosť manter. Používanie stále rovnakého zvuku, melódie či slova pre meditatívne účely, rovnako ako sa používali po celé stáročia, umožňuje človeku rezonovať s tými, ktorí mantru používali pred ním a navodiť taký stav vedomia, v ktorom boli jeho

predchodcovia. Inými slovami, umožňuje nám to prehodnotiť dôležitosť náboženských rituálov, rovnako ako nevyhnutnosť našej vlastnej praxe.

Fox: Keď som po prvý krát čítal o koncepte morfických rezonancií, bol som zasiahnutý jednoduchou priamosťou, akou vysvetľujú liečebný a energetický účinok takýchto rituálov. Rituál je možno najdôležitejšou úlohou 90 rokov, práve v súvislosti s vytvorením nového jazyka, novej komunity.

Rituály praktizujú aj niektoré zvieracie druhy. A práve rituál nám dokazuje, že existujú pozitívne, ale aj negatívne morfické polia. Inými slovami, ak nepraktizujeme rituály zdravé, prospešné, pravdepodobne praktizujeme rituály škodlivé.

Vlastne každá závislosť je ritualizovaná. Mnohí masoví vrahovia sledovali určitý vzor, rituál a rituál správdza i väčšina našich zvyčajných všedných denných úkonov, ako je jedlo, pitie, sexualita atď.

V tomto zmysle je zdravý rituál lacnejší, zdravší a ľahší ako všetky rituály, ktoré dnes robíme.

Sheldrake: Morfické polia sú vo väčšine poľami obyčajov, väčšinou neuvedomovanými. Zvyk sám o sebe moc tvorivý nie je. Je výsledkom tvorivého aktu, ktorý bol mnohokrát opakovaný. Niektorí mal vynikajúci nápad - Ako napríklad Newton s gravitáciou - a v priebehu 50 rokov je z toho súčasť výuky na základných školách. Zvyk je teda akýmsi stabilizujúcim prvkom evolúcie. Evolúcia je súhra zvykov a tvorivých aktov a tvorivosť zahŕňa geniálne nápadu vo forme úplne nových foriem.

Len niektoré sa uchytia, len niektoré prežijú a ty si potom opakované a je z nich zvyk.

Fox: Presne tak. Zvyky, ktoré preberáme od svojich predkov, rituály, ktoré vytvárame, to všetko je súčasťou práve prebiehajúceho vývoja a teda tvorivých procesov nášho vesmíru. Tomáš Akvinský povedal, že predvidavosť funguje druhotnými vecami a javmi. Mienil tým, že predvi-

davosť vesmíru funguje tisícami malými vecami a javmi, teda i nami a všetkým, čo nás obklopuje. A to je základom mystických tradícií a tiež dôvod, prečo je obnova týchto tradícií dnes tak dôležitá.

Mystické aspekty života, to je to, čo dnes našej rase chýba. Ak budeme dostatočne milovať a uctievať svoju zem a život sám, naša imaginácia iste nájde spôsoby, ako sa vzdať týchto zvykov, ktoré sú deštruktívne a škodlivé a ako sa naučiť láske a súcitu, nielen k príslušníkom nášho druhu, ale ku všetkým bytostiam, s ktorými zdieľame posvätný priestor existencie.

Jeden z možných princípov k duchovným otázkam je, opýtať sa na pravý opak. Čo je pravým opakom posvätného? Niečo, čo nie je dôležité? Niečo, čoho sa dá ľahko striasť? Niečo, čo nehrá žiadnu úlohu?

Ako dnes zisťujeme, všetko na svete má svoje miesto, svoju úlohu, svoju dôležitosť. Všetko na svete je posvätné a má čo robiť so skúsenosťami niečoho, čo nás prevyšuje. S niečím, čo je hodné našej úcty, pokory, čo považujeme za zázrak. Pre mňa je teda posvätné to, čo vnímam s úctou. Môže to byť okvetný lístok kvetiny, kvapka vody, galaxie galaxií. Všetko je posvätné. Všetko je skúsenosťou a zjavením zázračného.

vyšlo v časopise Mana č. 4

Nie je kam ísť

Väčšina ľudí vo vzťahoch s druhými ľuďmi robí jenu chybu. Snaží sa vybudovať nejaké stále, bezpečné miesto v neustále sa meniacom prúde života.

Pomyslite na niekoho, po koho láske túžite. Chcete hrať v živote toho človeka nejakú rolu, byť pre neho jedinečný, mať pre neho význam? Chcete, aby tomu človeku na vás záležalo, aby sa o vás zaujímal viac než o ostatných? Ak áno, otvorte oči a vidíte, že nerozumne ponúkate druhým, aby si vás zabrali, aby obmedzili vašu slobodu v svojej vlastnej prospech, aby riadili vaše chovanie a váš rast a vývoj smerom, ktorý im vyhovuje. To je ako keby ten druhý povedal: 'Pretože v okamžiku, keď podľa mojich predstáv žiť prestaneš, prestaneš mať pre mňa význam.' Chceli ste mať pre niekoho význam, že? Potom teda musíte platiť stratou slobody. Musíte tancovať podľa toho, ako ten druhý píská, rovnako ako ten druhý musí tancovať tak, ako pískate vy, ak chce pre vás niečo znamenať. A teraz sa spýtajte sami seba, či to stojí za to, zaplatiť tak veľa za tak málo. Predstavte si, že tomu človeku, po ktorého láske túžite, hovoríte: 'Nechaj ma byť mnou samým, myslieť vlastné myšlienky, mať svoj vlastný štýl, venovať sa svojim záľubám, chovať sa spôsobom, o ktorom ja sám rozhodnem, že je vhodný.' Vo chvíli, keď tieto slová pochopíte, že žiadate o nemožné. Chcieť mať pre niekoho význam znamená predovšetkým sňať sa vždy tomu druhému vyhovieť. A stratiť tak slobodu. A toto je nutné si uvedomiť, nech vám to bude trvať akokoľvek dlho.

Možno, že teraz už budete schopní povedať: 'Radšej budem mať svoju slobodu, než tvoju lásku.' Ak by ste si mali vybrať medzi tým byť vo vezení, alebo chodiť slobodne po svete úplne sám, pre čo by ste sa rozhodli? A teraz tomu človeku povedzte: 'Nechávam ťa byť samým sebou, myslieť vlastné myšlienky, mať vlastný štýl, venovať sa svojim záľubám, chovať sa tak, ako uznáš za vhodné.' V okamžiku, keď to vyslovíte, všimnite si jednej, či dvoch vecí: Buď sa tým slovom bude vaše srdce vzpieť a vy budete odhalený ako niekto, kto na niekom lipne, a vykorisťuje ho - je teda čas opustiť mylné presvedčenie, že bez toho človeka nemôžete žiť, či nemôžete byť šťastní. Alebo tieto slová prednesiete v svojom srdci úplne úprimne a v ten istý okamžik od vás všetky tie tendencie ovládajú, manipulovať, využívať, vlastniť a žiarliť odpadnú. 'Nechávam ťa byť samým sebou: myslieť vlastné myšlienky, mať vlastný štýl, venovať sa vlastným záľubám, chovať sa spôsobom, ktorý uznáš za vhodný.'

A všimnite si tiež niečoho iného: Ten človek pre vás automaticky prestane byť jedinečný, dôležitý. On či ona budú dôležitý, ale tak, ako je napríklad západ slnka krásny, či symfónia úžasná - budú dôležití sami v sebe. Tak ako strom je jedinečný ako taký, nie pre svoje plody, či tieň, ktorý môže ponúknuť. Váš milovaný potom nebude patriť vám, bude patriť všetkým a nikomu, tak ako ten západ slnka, či strom. Vyskúšajte si to tak, že prednesiete tie slová: 'Nechávam ťa byť samým sebou...' Vyslovením týchto slov ste sa o slobodili. Teraz ste schopní milovať. Pretože, keď lipnete, neponúkate svojmu milovanému lásku, ale refaz, ku ktorej ste vy i váš milovaný pripútaní. Láska existuje len v slobode. Človek skutočne milujúci si praje pre milovaného len dobro - čo predovšetkým znamená oslobodenie milovaného z pút milujúceho.

z knihy Anthony de Mello: Cesta k láske

REAKCIE NA TÉMU 1.ČÍSLA

...Ako je z časopisu vidieť, neignorujete múdrosť, ktorá sa po tisícročia intenzívne kultivovala v Ázii, a ktorá podľa mňa predstavuje obrovský poklad pre každého na ceste k slobodnému životu, takže o to viac ma prekvapuje, že v čísle venovanému prirodzenej strave sa vôbec nespomína makrobiotika a princíp jing-jang sa tam krčí v jednej zátvorke. Myslím, že aj toho kto pochybuje o hĺbke poznania starých číňanov vo forme doktríny jing-jang, veľmi ľahko presvedčí práve jej aplikácia na stravu, čiže makrobiotika. Nepochybne existuje dosť ľudí ochotných hľadať úprimne i kriticky práve medzi čitateľmi Kruhu Života a tým by som to práve hrozne prial, dostať tú možnosť, ten impulz sa nad tým zamyslieť, či najlepšie vyskúšať si aspoň to základné sám na sebe.

... Každý vegán (o vegetariánoch ani nehovorím) si môže svoju stravu výrazne zlepšiť či minimálne zharmonizovať jednoduchým rešpektovaním základných makrobiotických rád a pocítiť rozdiel na vlastnej koži. Základné zákony prírody našťastie ďalej fungujú bez ohľadu na zvrátené myslenie, čítanie a konanie tejto civilizácie, stačí trochu (niekedy viac) precítiť a môžeme ich ľahko pozorovať.

Amošť Kořínek - Praha

Možno považovať jedenie exotického ovocia a dovážaných produktov za prirodzené?

Odpoveď na túto otázku zatiaľ, vzhľadom na určité podmienky, nie je jednoznačná. Ideálne by bolo zohľadniť ľudské a prírodné ideálne potreby. Potom by som jednoznačne odpovedala, že žiadne exotické ovocie a produkty nepotrebuje, že najvhodnejšie, najprirodzenejšie je konzumovanie plodov, dopestovaných v našom geologickom pásme, v mieste nášho bydliska. Usudzujem, že prekážkou pri naplnení tejto myšlienky je slabé zásobenie nášho trhu domácimi produktmi. Tento problém siaha až k prvovýrobe, presnejšie k pestovateľom. Zrejme ešte stále nie je dosť veľkopestovateľov a teda ani dostatok produktov. Ak sa aj u nás niečo urodí, snažia sa obchodníci urobiť čo najvýnosnejší biznis a predávajú produkciu do zahraničia. Zmena tohto stavu je predovšetkým v nás, kupujúcich. Ak by sme od obchodníkov žiadali a kupovali len domáce, prípadne i biologicky pestované, a tie exotické, dnes už nielen dopované chemií, ale i ošarované produkty by zostávali hniť v skladoch, situácia by sa určite zmenila v prospech všetkých. Ideálnym riešením tejto otázky, tak ako aj ďalších, by bol prirodzený spôsob života, keď by si každý dopestoval prirodzené produkty sám a ďalšie by získaval naturálnou výmenou zo svojho okolia.

Pohľad na ekologické a ľudsko - právne dopady globálneho obchodu s potravinami.

Neprírodné formy života, ktorého sme väčšina súčasťou, so sebou prinášajú aj neprírodné problémy. Tieto sa dajú odstrániť len návratom ľudí k Prírode, k poznaniu a dodržiavaniu jej zákonov, návratom k tomu podstatnému prapôvodnému, čo nás spája s Bohom a so všetkým stvoreným. Cesta sa volá Láska. Možno ju uskutočňovať napríklad cez stravovanie, ktoré neublíži ani živým tvorom, ani človeku. Ba naopak. Ide o spôsob ktorý prinavracia zdravie ako na materiálnej - fyzickej - hrubohmotnej úrovni, tak i na úrovniach vyšších frekvencií. Prírodné ide o stravovanie, pri ktorom je vylúčené zabíjanie či už zvierat alebo i rastlín a ich plodov, ide o konzumovanie surových rastlinných plodov. Pri ňom sa plody iba transformujú v telách živočíchov - premieňajú (rozkladajú a vstrebávajú) v prirodzenom kolobehu života. Deje sa tak bez varenia a používania ohňa, ktorý zabíja enzýmy ničí i ostatné živiny (rozkladá termolabilné vitamíny, organické minerály v tekutom stave mení na anorganické v tuhej - kamennej forme). Takéto stravovanie, ktoré bolo súčasne spojené s prirodzeným spôsobom života a dopestovaním produktov vlastnej spotreby je riešením nielen ekologických a právnych dopadov globálneho obchodu s potravinami, ale i novej kvality života.

Možno považovať napríklad banány, ktoré sa zberajú nezrelé, chemicky sa ošetrujú a ošarujú za "živú" potravinu?

Ak by som chcela hovoriť o ideálnej potravine, samozrejme takto "upravený" banán ňou nie je. Či a koľko živých enzýmov a ostatných živín sa v takto umŕtvovanom banáne zachová - to je otázka pre vedcov v laboratóriu. Za seba môžem po dlhoročných skúsenostiach s banánmi dnes, keď ich ošarovanie je už bežnou samozrejmosťou, vyhlásiť, že môj organizmus mi reakciou štítnej žľazy napovedá, že som telu dodala škodlivinu, ktorú väčšinou odmieta stráviť. Podobne pocity mám, spojené s reakciou pankreasu na neprírodné - rafinované cukrom dosladzované pomaranče. Ich farebné odtiene majú od prirodzených ďaleko.

Dá sa dnes stravovať vitariánsky iba z lokálnych - miestnych zdrojov?

Isteže. Tomu, kto si sám na dosť veľkej ploche dopestuje aspoň väčšinu prirodzených plodov. My ostatní sme odkázaní na obchody a trhy s zeleninou, olejnatými jadrami (semenami a orechmi), strukovinami a obilninami. Ale - ako som už povedala - kvalitu a sortiment nakupovaných výrobkov určujeme my - kupujúci - tovarom, ktorý nakupujeme.

Jana Císarová
Fórum zdravej výživy, Bratislava

D.I.Y. Piknik

Tak ako v minulom čísle, tak aj teraz vám prinášam nejaké pozvánky na akcie, ktoré poriada Infošop Zaježová. Najbližšie to bude D.I.Y. (urob to sám) Piknik. Prečo piknik? Čo sa tam bude robiť? No to bude len také malé stretnutie ľudí, ktorí majú podobné názory na svet. My všetci sme naučení robiť podľa toho, čo robia ostatní. Ale D.I.Y. je o niečom inom, je to praktická cesta životom. Urobí si sám, uvarí si sám, podľa vlastného receptu, zvolí si sám svoj spôsob práce, všetko, čo rozvíja naše vlastné výrobky a nápady, to je D.I.Y. Nenechajme, aby nás riadil niekto iný, žime si sami svoj život. Ľudia, čo sem chodia sa ma pýtajú na rôzne otázky, ako čo budeme robiť, alebo kedy sa začne bubnovať atď. No ale tu to tak nejde, tu dávam prednosť D.I.Y. Ak sa chce väčšina ľudí baviť o niečom inom, tak sa bude baviť o tom, a nebudem sa riadiť programom. Proste D.I.Y. tu na akciách je. Už sa mi síce pár komerčných Punx smialo a nadávalo na D.I.Y., ale oni to vôbec nepochopili. No ale podme k veci. Akcia sa začne od piatku až do nedele. Prineste si žradelko, nejaké lakocinky, koláče a tak. No proste Piknik. Ak sa nám bude chcieť, môžeme sa prejsť. Po večeroch sa môžeme baviť na rôzne témy, takže si môžete prichystať nejaké otázky. Takže ak máte záujem s niečím pomôcť, môžeme sa o tom pobaviť. Pomôcť pri riešení vašich lokálnych problémov a iné. Kto chce, môže si priniesť hudobné nástroje. No je dosť možné, že tu bude sneh, tak si prineste nejaké teplé oblečenie. No spoje z Piešoviec v piatok sú 1410, 1610, 1910 (Zo Zvolena 1540, 1820, nástupišťe 15). Je dosť možné, že bude v sobotu večer nejaká prednáška, alebo výstava, ale to teraz ešte neviem. Každopádne bude distribúcia eko, anarcho materiálov. No už sa na vás všetkých teším. Podobná akcia bude opäť o mesiac, napíšte na adresu Infošopu Zaježová s pozdravom Bohuš

Projekt Prírodný park - Lom Fénix Detva

V júni 1998 vzniklo Združenie LOM FÉNIX, ktorého hlavným cieľom je pretvoriť nepoužívaný zdevastovaný kamenolom Ježová v Detve a pretvoriť ho na prírodný park. V budúcnosti, po vytvorení tohoto parku, by chceli ľudia zo Združenia Lom Fénix vytvoriť v jeho blízkosti duchovno-ekologickú komunitu, ktorej cieľom by mal byť rozvoj telesných a duševných síl človeka. Medzi konkrétne aktivity by malo patriť využívanie jogy pre zdravý telesný vývoj, relaxačné pobyty v prírode, racionálna výživa, pestovanie ekologicky čistých potravín, aktivity pre telesne postihnutých ľudí, zber liečivých rastlín, využívanie liečivej sily hudby, hľadanie harmónie medzi ľuďmi a prírodným prostredím, atď.

Prvé práce v lome by mali začať na jar 1999, projektovú prípravu zabezpečuje Ekologická fakulta Technickej Univerzity vo Zvolene. Pozitívne sa k projektu postavili aj miestne úrady.

Nakolko je Združenie LOM FÉNIX neziskové, hľadajú sa vhodné spôsoby financovania projektu, každá finančná pomoc je vítaná rovnako ak aj každá odborná pomoc, či už informáciami, radami alebo konkrétnou prácou pri vytváraní prírodného parku v Detve.

Viac informácií: LOM FÉNIX, Združenie pre rozvoj bytostných síl človeka, M.R.Š. tetánika 57, 962 12 Detva

Prvá súkromná rezervácia na Slovensku

Na les v Čergovskom pohorí sa zatiaľ vyzbieralo okolo 800 tisíc. Treba ešte zbierať zvyšok do 3,5 milióna korún. Takže vyzývame ľudkov a všetky živé bytosti, aby sa pripojili k tejto parádnej akcii na záchranu prirodzeného jedľovo-bukového lesa na východnom Slovensku a pomohli svojim príspevkom - kúpou jedného stromu symbolizujúceho seny 1000,-Sk. Kto si takýto strom kúpi, ponecháva ho na jeho pôvodnom mieste, kde rastie. Ani Vlci, ani nikto iný ho z pralesa nezoberie preč.

Peniaze na stromy, knižky z vydavateľstva Abies, letáky môžete poslať, prípadne získať informácie o brigádach, prednáškach, odpadoch, lesoch, hĺbnej ekológii na adrese: VLK, Tulčák 27, 082 13

LETS Slovensko

Je tu snaha o vytvorenie prvého LETS u nás. Zatiaľ je však len v štádiu príprav a hľadania záujemcov. Takže ak by ste mali záujem ozviť sa na adrese:

FÉNIX zn. LETS, Homolova 27, 841 02 Bratislava, alebo priamo na internete: www.lets.sk

ČLOVEK AKO SÚČASŤ UNIVERZA

20.-21. Marca 1999 sa v Bratislave uskutoční už druhý ročník kongresu u-sporiadaného časopisom Fénix.

Jednotlivé prednášky budú venované procesu sebapoznávania, výberu životnej filozofie, zmyslu ľudského života, príčinám vzniku ochorení, výžive, alternatívnej medicíny, procesu zomierania, významu kurzov, ekológii a možnostiam trvalo udržateľného života. Súčasťou kongresu budú aj pracovné stretnutia v skupinách.

Ziadosti o zaslanie programu a prihlášky i pripomienky možno poslať do 15. januára. Program konferencie a presné informácie na požiadanie zašle redakcia záujemcom do 30. januára.

FÉNIX, Homolova 27, 841 02 Bratislava.

PERMAKULTÚRA praktická cesta k trvalej kultúre

Brožúrka opisujúca čo vlastne permakultúra je a hlavne zaoberajúca sa jej praktickým využitím v našom živote. Prevažná časť je venovaná jej využitiu v záhrade. Mnoho rád ako vytvoriť fungujúci permakultúrny ekosystém, ktorý bude v súlade s prírodou, ale zároveň nám pri menšej námahe poskytne dostatok jedla. Zaoberá sa ale tiež permakultúrou na statku, v meste a v komunite.

48 strán A6 za 10SK

K dostaniu na adrese redakcie

SIETOVKA

Cieľom tejto je aktivita je umožniť aby ste mohli ponúknuť ostatným ľuďom čo dokážete, svoje výrobky, služby, informácie, ale takisto aj čo vy sami potrebujete. Tiež môžete ponúknuť nejaké veci, ktoré už nepotrebuje (second hand). Mala by tiež umožniť lepšiu komunikáciu medzi ľuďmi, výmenu poznatkov, informácií o aktivitách a podobne. Funguje tak, že v určitých časových intervaloch (keď je dostatok nových ponúk) vychádza adresár ľudí zapojených v Sieťovke s ich aktuálnymi ponukami a potrebami. Ten sa rozpošle všetkým účastníkom. Potom je na vás, ako využijete ponuky druhých ľudí.

Ak sa chceš zapojiť stačí ak pošleš na dole uvedenú adresu zoznam toho čo ponúkaš a potrebuješ + peniaze na tlač brožúrky a poštovné (asi 10 Sk, alebo v poštových známkach). Keďže zoznam adres je určený len pre potrebu ľudí v Sieťovke zapojených, dostaneš až ďalšie číslo, v ktorom budeš už uvedený aj ty.

Kontakt: M. Dolník, Sieťovka, Poste restante, 850 00 Bratislava

ZELENÁ DISTRIBUCE

Na svete je nový zoznam Zelené distribúcie, opäť bohatší o nové materiály a produkty. Zelená distribúcia má najrozsiahlejšiu ponuku časopisov, kníh, brožúrok, infomateriálov ale aj video a audio kaziet, tričiek, nášiviek, samolepiek a ďalších produktov, ktoré majú niečo do činenia s vecami ako sebestačný život, permakultúra, hlbinná ekológia, ekofilosofia, radikálna ekológia, antiautomobilizmus, ľudské práva, anarchizmus, komunity, ženské hnutia, vegánstvo, prirodzená strava, práva zvierat atď. Rozsiahly zoznam možno získať na adrese Zelené distribúcie (za známky v hodnote 10 Kč/12 sk - na poštu a kopírovanie) alebo na adrese redakcie Kruhu Života. Objednávky vybavuje priamo Rosta (adresa nižšie), objednávať je možné aj zo Slovenska.

Zelená distribúcia, Rosta S., P.O.Box 22, 544 01 Dvůr Králové n.L., ČR

INFOŠOP ZÁJEŽOVÁ

Distribúcia materiálov eko, anarcho, syndikalizmu, Earth First!, D.I.Y., antifa, permakultúra, alternatívy, MC, plagáty, letáky, nálepky, pohľadnice, nášivky. Kompletný zoznam za 4 Sk známku.

Infošop Zaježová, Bohuš H.,
Poste restante, 962 63 Pliešovce

thunderground- DISTRIBUTION

Distribúcia nie len ekologických časopisov, brožúr, plagátov a iných informačných materiálov.

Prípravuje sa katalóg asi 20 motívov tričiek, medzi ktorými sú aj námety, ktorých predaj bude benefičný na vydávanie Kruhu Života (pozri obrázky).

Blíže informácie a zoznam získate za 4 sk známku na adresách:

Martin Oskorip,
Čsl. armády 29, 066 01 Humenné
Vladimír Bartoš,
Laborecká 27, 066 01 Humenné

BURZA SEMIEN

Semená sa stávajú stále viac predmetom obchodu, ba dokonca patentov (Patenty na život!!!). Dnes už napríklad v Anglicku si nemôže z väčšiny pestovaných odrôd vypestovať svoje semená, pretože tieto odrody sú chránené patentom. Taktiež sú potlačené staré tradičné plodiny, ktoré boli ďaleko odolnejšie voči škodcom a chorobám. Zároveň svojim množstvom zabezpečovali dostatočnú biodiverzitu. Dnes sú nahradzované malým množstvom sice vysokovýkonných, ale málo odolných odrôd, ktoré tak zabezpečujú dostatočný odbyt na chemikáliu. Často tieto odrody vyvinuli práve chemické koncerny. Najďalej to došlo u geneticky manipulovaných plodín, ktoré sú odolné voči herbicidom, vyrábaného danou firmou.

Má to ešte jednu každodennú stránku: Ak chcete kúpiť semená, dostanete jedine malé množstvo (niekoľko gramov) dôkladne zabalené v niekoľkých obaloch a veľmi drahé. Výnimkou je predaj niektorých druhov semien na váhu napr. v Bratislavskej tržnici na poschodí, alebo v Nitre neďaleko autobusovej stanice.

Mnohí z nás si ale dopestovávajú vlastné semená a často ich majú viac, než len pre vlastnú potrebu a naopak iné im chýbajú. Niektorí majú tiež rôzne staré, alebo krajové odrody, ktorým hrozí vyhynutie. Preto by sme chceli na stránkach nášho časopisu vytvoriť burzu semien. Ak máte nejaké semená navyše napíšte nám a my tieto ponuky v ďalšom čísle KZ uverejníme. Napíšte tiež ak zňáťte nejakú netradičnú plodinu, alebo odrodu a možno sa vám ozve niekto, kto ju pestuje.

Univerzum

Oktober 798

časopis Univerzum, vydávaný združením Za Matku Zem je v súčasnosti na Slovensku jedným z najkvalitnejších zdrojov ekologických informácií a správ o občianskych aktivitách u nás. V októbrovom čísle sa môžete dočítať o aktivitách združenia Za Matku Zem v roku 1998, o génomov inžinierstve, Ekoparku Bratislava, nebezpečnom tajomstve jadrovej energie, plánoch firmy SHELL na fažbu v pralesoch Peru, ekofeminizme, ekoinformáciach zo sveta, atď. Časopis vychádza dvojmesačne, predpláť si ho možno (200 Sk na rok) na adrese:

Za Matku Zem, P.O.Box 93,
814 99 Bratislava

Greenpeace informátor,

jeseň 98
ďalší kvalitný ekologický informátor vydávaný hnutím Greenpeace. V čísle sa môžete samozrejme dočítať o aktivitách tohoto hnutia, o kampani Za bezjadrové Slovensko, o problémoch spojených s jadrovou elektrárnou Bohunice, o novom fenoméne - povodniach na malých potokoch, zaujímavý je rozhovor s Vandanou Shivou aj kratšie informácie zo sveta. Súčasťou informátora je príloha Diaľnice alebo verejná doprava?, ktorú pripravilo Centrum pre podporu miestneho aktivizmu. Greenpeace informátor môže dostávať každý, kto podporí hnutie Greenpeace sumou 50 sk štvrťročne.

Greenpeace, P.O.Box 58, 814 99 Bratislava

Ekolista č.1, leto 1998

do tretieho nového ekospravodaj Spoločnosti priateľov Zeme. V prvom čísle sa môžete dočítať o Spoločnosti priateľov Zeme, vznikú Priateľov Zeme na Slovensku, o doterajších aj pripravovaných aktivitách. Témou čísla je úvod do problematiky odpadov, v čísle nájdete aj ďalšie užitočné informácie. *Spoločnosť priateľov Zeme, P.O.Box H-39, 040 01 Košice*

Existence č.3, 'říjen' 1998

časopis Československé Anarchistické Federace v novej podobe a s novým podtitulom - anarchistická revue. Oproti minulým číslam je trojka obsahovo ucelenejšia a kvalitnejšia. Hlavnou témou čísla je globalizácia, ktorá je rozoberaná z rôznych pohľadov vo viacerých kvalitných článkoch. Ďalej v čísle nájdete články zaoberajúce sa feminizmom a oslobodením žien, dejinami anarchistického hnutia, správami zo zahraničia, listy, polemiky, názory, reakcie, ale aj kultúrno-literárny kútik či čítanie na pokračovanie o prírodných národoch a tradičných spoločnostiach.

Kontakt: ČSAF, P.O.Box 587, 170 06 Praha (na Slovensku možno zohnať v Infošope Zaježová a u nezávislých distribútorov).

Jak se najíst a nezabít,

Graham Burnett

už dlhší čas som mal v pláne preložiť a vydať túto skvelú brožúrku, preto som bol veľmi potešený, keď sa mi dostal do rúk český preklad vydaný ľuďmi z E.Y.F. Úvod brožúrky tvoria päť argumenty v prospech vegánskeho stravovania a konzumovania prírodne

Niečo na čítanie

ných plodín, hlavnou časťou sú potom rôzne vegánske recepty bez krutosti (polievky, šaláty, cestoviny, koláče, karbonátky, jedlá s kari korením, strukoviny, pomazánky, chlieb, sladkosti či dokonca recepty na výrobu vlastného vegánskeho alkoholu). Záver tvorí kapitola o dôležitosti pestovania vlastných potravín a konkrétne rady ako na to. Posledná kapitola je

venovaná vegánstvu matiek a detí. Brožúrku dopĺňajú autorove inšpirujúce ilustrácie.

E.Y.F., P.O.Box 56, 592 31 Nové Město na Moravě, ČR (na Slovensku Infoshop Zaježová)

recenzoval matuš

Permakultúra (CS) č.3

Po roku vyšlo ďalšie číslo občasnika, ktoré je ešte lepšie. Z obsahu: Aktivity na Rozmarýnku v Brne, rozsiahla úvaha Karola Končka nad smerovaním permakultúry, zážitky z pobytu na Novozélandskej organickej farme, využitie dvokorostových rastlín v kuchyni, ale aj recenzie, informácie a aktivity. Čo permakultúre v súčasnosti chýba je spolupráca a z nej plynná synergie. Preto ak je vám permakultúra blízka, zapojte sa.

Permakultúra CS, Karol Končko
1. mája 30, 050 01 Revúca SK

Fénix č.7

Časopis s podnadpisom 'život a poznanie na prahu tretieho tisícročia' sa zameriava najmä na duchovné témy, filozofické a náboženské otázky, ale aj na oblasť zdravého a prirodzeného životného štýlu. Nájdete v ňom napríklad pokračovanie seriálu o permakultúre, Biozáhrada v zime, Žiarivá cesta za slnkom, Zastavenie v mystickom roku, Sebevedňovanie cez pohyb, Symbolika snov, Medicína zvierat a pod. Naozaj kvalitný časopis, ktorý sa v poslednom čase začal zameriavať aj na podporu ekologických a alternatívnych aktivít. Na jeho adrese sa tiež začala iniciatíva na vytvorenie LETS systému, takže ak máte záujem napíšte na adresu redakcie.

54 strán A4, 28 Sk, Fénix,
Homolova 27, 841 02 Bratislava

Car buster č.3

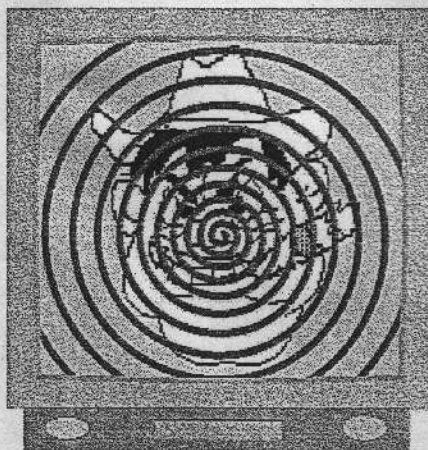
Naozaj špičkový antiautomobilistický časopis písaný po anglicky. Snaží sa o prepojenie a spoluprácu aktivít proti rastu automobilovej dopravy a cest po celej Európe. Okrem veľmi inšpiratívnych správach o rôznych aktivitách a akciách ako sú street party, blokády výstavby ciest, cyklistické demonštrácie a podobne v ňom nájdete napríklad články o tienistých stránkach niektorých automobilových a ropných firiem, moskovskej doprave, alternatívach k automobilovej doprave, či článok o spojitostiach fašizmu, kapitalizmu a automobilovej kultúry. Potešujúce je, že aj tento časopis využíva fiktívnu menu Eco (nie Ecull!), ktorá zvyšuje chudobnejšie krajiny, ako je tá naša, takže ročné predplatné (4 čísla) činí 132 korún (treba to ale poslať v markách, alebo frankoch). Môžete ho ale dostať aj v Zelenéj distribúcií u Rosta.

Car buster, 44 rue Burdeau,
69001 Lyon, France
carbuster@wanadoo.fr

recenzoval Ondro

Jedinečná možnosť výberu!!!

*Televízia je ohromný vynález!
Keď sa chceš smiať,
jednoducho prepneš na komédiu...
Keď sa ti chce plakať,
jednoducho prepneš na tragédiu...
Keď chceš zažiť vzrušenie,
jednoducho prepneš na akčný film...
A keď chceš rozmýšľať, jednoducho...
jednoducho... jednoducho ju vypneš!!!*

Kým sleduješ TV, tvoje telesné zmysly sú dlhšie ako kedykoľvek inokedy (okrem spánku) v najstatickejších podmienkach. Tvoje oči sa pohybujú počas sledovania TV menej ako inokedy. Koncentračný mechanizmus je zmrazený - to kladie diváka do situácie nápadne blízkej uprenému pohľadu v bezvedomí a všetky informácie sploštuje do jednej dimenzie.

Medzitým je chuť, čuch i hmat takmer úplne eliminovaný. Zmes informácií, ktoré zvyčajne využívame na získanie mienky o našom okolí, nemôže našim zmyslom priniesť žiadny osoh. Celá mienka totiž vychádza z veľmi úzkeho informačného poľa. V umelo vyvolaných pokusoch zbavenia zmyslov, sú osoby zamerané len na vlastné mentálne predstavy a sú nezvyčajne prístupné sugescii.

Sledovanie televízie je tomu strašne podobné, len s tým rozdielom, že predstavy nie sú tvoje.

KRUH ŽIVOTA

Matúš Ritomský

Ušiakova 2

841 01 Bratislava

kruhziv@hotmail.com